

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади. Заснований у 2005 р. Видається щомісяця. Відповідальний редактор Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій. Упорядник О. Натаров. Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviar.gov.ua/>, siaz.ukr. Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1390 від 11.06.2003 р.

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

№ 2 (140) лютий 2018

У номері:

- *Конкурс українсько-чеських науково-дослідних проектів*
- *Українські винаходи для економіки, війська, медицини та безпеки*
- *Національна академія наук України очима наукознавців*
- *Питання атестації наукових кадрів*
- *Міжнародна практика впровадження принципів академічної доброчесності*

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2018

Київ 2018

ЗМІСТ

Наукові здобутки як фундамент програми урядових звершень.....	3
Міжнародне співробітництво	3
Наука – виробництву	6
Наукові конференції, наради та інші організаційні заходи.....	8
Наукова діяльність у ВНЗ	14
До річниці Національної академії наук України: віхи історії і сьогодення....	15
Оцінки ефективності науки в Україні.....	18
Перспективні напрями наукових досліджень	20
Проблеми стратегії розвитку України	21
Наука і влада.....	24
Суспільні виклики і потреби.....	29
Українська наука і проблеми формування інформаційного суспільства	29
Міжнародний досвід.....	31
Формування та впровадження інноваційної моделі економіки	32
Міжнародний досвід.....	34
Проблеми енергозбереження	36
Міжнародний досвід.....	37
Зарубіжний досвід організації наукової діяльності.....	38
Нові надходження до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського	39
ДОДАТКИ.....	43

Наукові здобутки як фундамент програми урядових звершень

Міжнародне співробітництво

20.02.2018

Конкурс Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії (JRC) на доступ до дослідницької інфраструктури для науковців із дослідницьких організацій будь-якого типу

Об'єднаний дослідницький центр Європейської Комісії (JRC) оголосив конкурс на доступ до дослідницької інфраструктури (користування лабораторіями й обладнанням) для науковців із дослідницьких організацій будь-якого типу.

[Докладніше](#)

***

20.02.2018

Проект Black Sea Horizon формує базу даних експертів для потреб оцінювання науково-технічної діяльності в Чорноморському регіоні

Сприяння міжнародному експертному оцінюванню є суттєвим внеском проекту Black Sea Horizon у розвиток відповідальних досліджень та інновацій. З огляду на це, для посилення спроможності здійснювати оцінювання наукових проектів у всіх наукових галузях, підвищення прозорості процесів оцінювання, а також для створення механізму ефективнішого й гнучкішого реагування у випадках, коли може знадобитися спеціалізована, непередбачувана та невідкладна оцінка, започаткування Регіональної бази даних експертів є важливим інструментом, запроваджуваним зазначеним проектом ([Національна академія наук України](#)).

Із цією метою на основі бази даних PT-DLRs EVAL-INCO, що використовувалася для відбору експертів у рамках ERA-Net (BS ERA.Net, SEEERA.NET (/ Plus) та ERA-NET RUS (/ Plus)), формується база даних експертів для задоволення потреби в оцінюванні науково-технічної діяльності в Чорноморському регіоні, зокрема для забезпечення об'єктивної оцінки проектів за новим спільним конкурсом. Якщо ви вважаєте себе висококваліфікованим екпертом, проект запрошує вас зареєструватися у базі даних PT-DLR: <https://goo.gl/GP1GKt>. Докладнішу інформацію щодо процедури надано за посиланням: <https://goo.gl/qnfBvP>.

***

27.02.2018

МОН планує оновити наукове обладнання за рахунок коштів, які повернуться від внеску в Горизонт 2020

Кошти, які Україна отримає від програми Горизонт 2020 як повернення частини сплаченого внеску, планують направити, зокрема, на закупівлю обладнання для наукових досліджень.

[Докладніше](#)

***

01.03.2018

Стартує конкурс українсько-чеських науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

Науковці вишів, науково-дослідних установ та підприємств можуть взяти участь у конкурсі українсько-чеських науково-дослідних проектів, який оголошують МОН України і Міністерство освіти, молоді та спорту Чеської Республіки.

[Докладніше](#)

***

20.02.2018

Автори українсько-німецьких проектів можуть отримати до 10 тис. євро на конкурсі MEET UP

Вчені з України та Німеччини можуть отримати фінансування спільного проекту на конкурсі MEET UP. Серед тематики конкурсних робіт – інновації, локальні та глобальні питання ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Призовий фонд конкурсу становить 28 тис. євро, з яких учасники можуть претендувати на грант від 2 до 10 тис. євро. Презентація відібраних проектів відбудеться у Берліні, після чого фіналістів запросять до Києва на заключний етап конкурсу. Витрати на поїздки учасників покриває програма підтримки MEET UP.

Термін подачі заявок – до 15 березня 2018 р.

Докладніше про умови участі, термін обробки заявок і команду експертів за [посиланням](#).

***

02.02.2018

Українсько-литовський проект «Орнаментика етнографічного текстилю Західної України та Литви: універсальні й унікальні параметри» (2018–2019 рр.)

Інститут народознавства НАН України спільно з фахівцями із Литви розпочав роботу над реалізацією дослідницького проекту «Орнаментика етнографічного текстилю Західної України та Литви: універсальні й унікальні параметри».

[Докладніше](#)

***

15.02.2018

Українців запрошують на навчання, дослідницьке та лекційне стажування до вишів та наукових організацій Словаччини

У межах Національної стипендіальної програми Словацької Республіки розпочато прийом заявок на отримання стипендії в 2018/2019 академічному році. Учасниками програми можуть стати студенти, аспіранти, викладачі вишів, дослідники та митці ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Програма фінансується Міністерством освіти, науки, досліджень та спорту Словацької Республіки. Учасники програми є стипендіатами уряду Словацької Республіки. Термін подачі заявок – 30 квітня 2018 р. (на навчання протягом року); 31 жовтня 2018 р. (на навчання в літньому семестрі). Заявки подаються в онлайн-режимі на сайті www.stipendia.sk або www.scholarships.sk. Контактна особа – Лукаш Марцін (Lukas Marcin) lukas.marcin@saia.sk.

Докладніше про програму та умови участі в [інформаційному бюлетені](#).

***

12.02.2018

Установлено співробітництво между профсоюзами Академий наук України и Азербайджана

В Киеве подписано соглашение о сотрудничестве между Объединенным профсоюзным комитетом НАН Азербайджана и Профсоюзом НАН Украины ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Документ был подписан председателем Профсоюза НАН Украины А. Широковым и председателем ОПК НАНА Х. Гурбановым.

Соглашение, которое создаст большие возможности для налаживания связей и организации эффективного сотрудничества между профсоюзами двух научных структур, предусмотрено на пять лет.

***

08.02.2018

Марциновський А.

Євроінтеграція науки: вітрина гарна, та що за нею криється?

У рамках програми Євросоюзу «Горизонт 2020» 83 українські вищі навчальні заклади, дослідницькі структури та приватний сектор отримують на реалізацію їхніх проектів понад 17 мільйонів євро ([Європейська правда](#)).

Цю приємну статистику повідомило днями представництво ЄС в Україні.

Інтеграція у Європейський дослідницький простір (ЄДП), поступове наближення до політики та права ЄС у сфері науки і технологій, реформування системи управління наукою – такими є пріоритети.

При цьому «наукові» положення Угоди про асоціацію специфічні: ними не передбачено імплементацію Україною директив або регламентів ЄС із зафіксованими конкретними термінами виконання того чи іншого зобов'язання, як у багатьох інших сферах.

[Повний текст](#)

Наука – виробництву

06.02.2018

Українські винаходи для економіки, війська, медицини та безпеки – науковці завершили 14 пріоритетних досліджень за держзамовленням

Новітні системи для військової логістики, виявлення ВІЛ на ранніх стадіях, попередження руйнування стратегічно важливих споруд – українські науковці представили результати 14 розробок, які виконували за держзамовленням упродовж останніх двох років.

[Докладніше](#)

***

28.02.2018

Засідання Президії НАН України

На засіданні Президії НАН України обговорено доповідь «Високопрецизійні мікропризмові структури і перспективи їх широкомасштабного застосування».

[Докладніше](#)

***

14.02.2018

Засідання Президії НАН України

На засіданні Президії НАН України обговорено доповідь «Про виконання комплексної науково-технічної програми НАН України «Сенсорні

прилади для медико-екологічних та промислово-технологічних потреб: метрологічне забезпечення та дослідна експлуатація»»

[Докладніше](#)

***

22.02.2018

В Інституті надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України науковці зустрілися з підприємцями

Підписано протокол намірів про співробітництво Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України та ДП «ВО «Київприлад»».

[Докладніше](#)

***

В. Туркевич, член-кореспондент НАН України, доктор хімічних наук, професор, директор Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України

Синтез і спікання надтвердих матеріалів: термодинаміка та кінетика // Вісник НАН України. – 2018. – № 1. – С. 24–29.

У доповіді наведено результати досліджень, проведених в Інституті надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України, з вивчення термодинаміки та кінетики процесів синтезу і спікання надтвердих матеріалів на основі алмазу й кубічного нітриду бору, а також вдосконалення технологій їх отримання, розроблення фізико-хімічних основ створення надтвердих матеріалів з підвищеними фізико-механічними властивостями, термічною стабільністю та хімічною інертністю.

[Повний текст](#)

***

В. Гунько, доктор хімічних наук, професор, завідувач відділу аморфних та структурно впорядкованих оксидів Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України

Модифіковані наноксиди і композити на їх основі різного функціонального призначення // Вісник НАН України. – 2018. – № 1. – С. 30–40.

У доповіді проаналізовано результати дослідження характеристик та властивостей вихідних і модифікованих наноксидів та композитів на їх основі, які мають широкий спектр практичного застосування як адсорбенти технічного і медичного призначення, наповнювачі полімерів, каталізатори, пігменти, загусники, носії лікарських сполук тощо.

[Повний текст](#)

***

В. Моргун, академік НАН України, академік-секретар Відділення загальної біології НАН України, директор Інституту фізіології рослин і генетики НАН України; С. Коць, член-кореспондент НАН України, заступник директора Інституту фізіології рослин і генетики НАН України

Роль біологічного азоту в азотному живленні рослин // Вісник НАН України. – 2018. – № 1. – С. 59–71.

У статті розглянуто значення біологічного азоту в підвищенні продуктивності сільськогосподарських рослин і родючості ґрунтів. Охарактеризовано стан та перспективи розвитку фундаментальних досліджень у галузі біологічної фіксації атмосферного азоту, показано переваги мікробних азотфіксувальних препаратів порівняно з азотними добривами.

[Повний текст](#)

***

19.02.2018

Засідання Президії НААН

14 лютого 2018 р. у роботі Президії Національної академії аграрних наук України, присвяченій актуальним проблемам і перспективам розвитку хлібопекарської галузі України, взяли активну участь представники виконавчої влади, професійних спілок та громадських організацій ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Основним результатом обговорення цієї проблеми було визнано необхідність:

- перегляду національного стандарту ДСТУ 3768-2010 «Пшениця. Технічні умови» для підвищення вимог до показників якості з урахуванням напрямів використання зерна пшениці;
- запровадження підтримки на виробництво продовольчого зерна, спрямованої на забезпечення внутрішніх потреб високоякісної продовольчої пшениці не нижче III класу в обсягах 5–6 млн т і збільшення обсягів виробництва жита до 600 тис. т.

Наукові конференції, наради та інші організаційні заходи

07.03.2018

До складу Національної академії наук України обрано нових членів
Відбулася сесія Загальних зборів НАН України, під час якої було обрано дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів НАН України.

[Докладніше](#)

***

15.02.2018

Зустріч Президії ЦК профспілки працівників НАН України з керівництвом Академії

У ході зустрічі керівництва НАН України з Президією ЦК профспілки працівників НАН України окреслено нинішнє становище Академії та проблемні питання, з якими стикаються НАН України і її наукові установи.

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Продовження фінансування проектів НДР молодих вчених НАН України у 2018 р.

Постановою Президії НАН України від [14.02.2018 № 59](#) затверджено Перелік переможців конкурсу проектів науково-дослідних робіт молодих учених НАН України, яким продовжено фінансування у 2018 р. ([Наукова молодь НАН України](#)).

Науковим установам НАН України, зазначеним у переліку, у двотижневий строк необхідно забезпечити подання до відділень НАН України договорів на виконання наукової роботи за темами проектів НДР – переможців конкурсу, оформлених згідно з Порядком формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії наук України (постанова Президії НАН України від 13.04.2011 № 111 зі змінами). Зразок оформлення [договору](#).

[Додаткова інформація.](#)

***

19.02.2018

Відкриття додаткових відомчих тем науково-дослідних робіт молодим вченим у 2018 році

Відповідно до постанови Президії НАН України від [27.12.2017 № 368](#) «Про цільову фінансову підтримку молодих учених, які виступали з науковими повідомленнями на засіданнях Президії НАН України», та враховуючи позитивну оцінку відповідними відділеннями НАН України поданих запитів на відкриття додаткових відомчих тем, розпорядженням від [12.03.2018 № 84](#) було затверджено перелік додаткових відомчих тем науково-дослідних робіт, керівниками яких є молоді вчені ([Наукова молодь НАН України](#)).

Відділенням НАН України у двотижневий строк відповідно до Порядку формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень у Національній академії наук України (постанова Президії НАН України від

13.04.2011 № 111 зі змінами) необхідно затвердити відомче замовлення на теми науково-дослідних робіт, зазначених у переліку

***

19.02.2018

Всеукраїнський нейроконкурс (Ukrainian Brain Bee) запрошує старшокласників до змагання

Триває реєстрація для участі у Всеукраїнському нейроконкурсі (Ukrainian Brain Bee) ([Національна академія наук України](#)).

Всеукраїнський нейроконкурс – це змагання серед школярів із нейронаук (будова й функціонування нервової системи), яке є частиною Міжнародного конкурсу International Brain Bee. Переможець Ukrainian Brain Bee представлятиме Україну на змаганні у Берліні в липні 2018 р.

Перша частина конкурсу – заочна (у формі відбіркового інтернет-тесту) – відбудеться 17 березня 2018 р. під час Всесвітнього тижня мозку. Переможців запросять до Києва для участі у фіналі, який відбудеться в Інституті фізіології імені О. О. Богомольця НАН України 7 квітня цього року.

Координатор національного конкурсу – старший науковий співробітник відділу фізико-хімічної біології клітинних мембран Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України кандидат біологічних наук А. Чернінський.

Зареєструватися для участі в першому етапі Всеукраїнського нейроконкурсу можна за адресою: <http://goo.gl/forms/qLICqv12kK>.

Докладну інформацію шукайте на офіційному сайті змагання: <http://brainbee.in.ua/>.

***

05.02.2018

Нагорода Санофі молодим науковцям за дослідження в медицині

З метою розвитку новаторських медичних досліджень компанія Санофі в Україні, за підтримки партнера конкурсу – Національної академії медичних наук України – ініціює конкурс Нагорода Санофі молодим науковцям за дослідження в медицині ([Національна академія медичних наук України](#)).

Потреби у сфері охорони здоров'я розвиваються безперервно, саме тому інновації є життєво необхідними. Від профілактики до лікування, філософія Санофі полягає в тому, щоб перетворювати наукові інновації в конкретні рішення для пацієнтів.

Детально про умови, місце проведення конкурсу та вимоги читайте на сайті <http://www.sanofi.ua/>, а також в соціальній мережі Facebook за адресою: <http://www.facebook.com/nagorodasanofi>.

***

02.03.2018

Презентація нових видань Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво»

У приміщенні Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» відбулася презентація нових видань Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво», до якої долучились і вчені НАН України.

[Докладніше](#)

***

03.03.2018

Презентація наукових видань Інституту всесвітньої історії НАН України

У Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського відбулася презентація наукових видань Інституту всесвітньої історії НАН України.

[Докладніше](#)

***

26.02.2018

Презентація Французько-українського та українсько-французького юридичного словника в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України

В Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України відбулася презентація Французько-українського та українсько-французького юридичного словника. Захід відвідали представники наукової спільноти, органів влади й громадянського суспільства.

[Докладніше](#)

***

02.03.2018

Семінар-практикум для користувачів продуктами Ельзевір

27–28 лютого 2018 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбувся семінар-практикум для користувачів продуктами Ельзевір. До семінару долучилися науковці, аспіранти, бібліотекарі, ІТ-спеціалісти, редактори журналів та наукових видань. Семінари проводила Katarzyna Gaca, PhD Eng, Customer Consultant Central & East Europe, Research Solution. Тема виявилася актуальною і цікавою для чисельної аудиторії, яка завітала до бібліотеки ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Під час семінару 27 лютого World class research at your fingertips учасникам презентували тематичне охоплення та широту баз даних, зі

стратегіями пошуку, нових функцій баз даних, наводилися приклади типових питань та ситуацій під час користування цими продуктами.

Протягом семінару 28 лютого Scopus: wealth of knowledge for your editors учасників ознайомили з критеріями та вимогами зарахування журналу, що індексується в Scopus: умовами подання та процесом оцінки, вибором контенту. Окремо і детально розглядалося питання про консультативну раду, її діяльність, що відноситься до важливих критеріїв зарахування журналу до Scopus. Пані Katarzyna Gasa надала професійні поради, після чого учасники мали змогу задати питання та долучитися до дискусії.

***

16.02.2018

На базі НБ ім. М. Максимовича пройшло чергове робоче засідання міжвідомчої Комісії з питань упровадження Універсальної десятикової класифікації (УДК) в Україні.

Тема засідання: підбиття підсумків упровадження УДК в Україні у 2017 р. та плани на 2018 р. У роботі комісії взяли участь представники Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського, Національної бібліотеки України для дітей, директори університетських бібліотек ([Наукова бібліотека ім. М. Максимовича](#)).

Учасниками засідання були запропоновані кроки для покращення стану та вирішення складнощів у процесі переходу бібліотек на УДК: це і навчання на базі методичних центрів бібліотекарів, і координація діяльності з цих питань різних типів і підпорядкування бібліотек, і розширення кола тренерів серед фахівців, які працювали з УДК на постійній основі тощо.

***

15.02.2018

Семінар з проблем інтелектуальної власності й трансферу технологій

15 лютого 2018 р. у Президії НАПН України відбувся семінар-практикум «Інноваційна діяльність та трансфер технологій в системі вищої освіти. Правова охорона інтелектуальної власності», організований Відділенням вищої освіти. У роботі семінару взяли участь президент НАПН України В. Кремень, перший віце-президент НАПН України В. Луговий, академік-секретар відділення вищої освіти П. Саух, заступники керівників, учені секретарі, керівники структурних наукових підрозділів та тем науково-дослідних робіт наукових установ НАПН України. Запрошені доповідачі директор Департаменту інноваційної діяльності та трансферу технологій МОН України В. Шовкалюк, заступник начальника відділу міжнародного науково-технічного співробітництва та трансферу технологій УкрІНТЕІ

Н. Швед та М. Потоцький, начальник відділу сприяння захисту прав Українського інституту інтелектуальної власності (Укрпатент) ознайомили присутніх із проблемами правового регулювання суб'єктів авторського права, особливостями правової охорони інтелектуальної власності в науково-дослідних установах та відповіли на запитання учасників семінару ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

***

16.02.2018

Всеукраїнські Шевченківські читання в НТУ «Дніпровська політехніка»

6–7 лютого 2018 р. у НТУ «Дніпровська політехніка» відбулися Всеукраїнські Шевченківські читання. Вперше на Придніпров'ї презентовано «Шевченківську енциклопедію» в шести томах за участі голови редакційної колегії, директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, академіка НАН України М. Жулинського ([Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України](#)).

Ректор НТУ «Дніпровська політехніка», академік НАН України Г. Півняк як член Національного комітету з Державної премії в галузі науки і техніки повідомив, що Шевченківська енциклопедія вже незабаром буде удостоєна цієї премії за 2017 р. Очільник університету також анонсував відкриття у Дніпровській політехніці кафедри філології і мовної комунікації.

Директор Інституту літератури свою доповідь присвятив темі вибору, адже його захоплення дослідженням життя і творчості Тараса Шевченка привело до індивідуального вибору ним своєї наукової долі.

Відео презентації ШЕ можна переглянути за адресою: <https://goo.gl/gghHqt>

Публікацію підготовлено за матеріалами сайту Національного гірничого університету; про захід можна прочитати детальніше:

<https://goo.gl/dJDF3e>

***

26.02.2018

Конференція «Український простір родини Горбачів»

22 лютого 2018 р. в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України відбулася конференція «Український простір родини Горбачів», присвячена 100-річчю від дня народження Професора Олекси Горбача ([Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України](#)).

Відкрила власне наукову частину цього заходу його організатор Н. Хобзей, зачитавши вітального листа від міністра освіти і науки України

Л. Гриневич. Фундаментальні доповіді учасників конференції – М. Мозера (Відень), Н. Пуряєвої (Київ), М. Чікало (Львів), Г. Тимошик (Львів), Ю. Ясіновського (Львів), Н. Хобзей (Львів) – дали змогу рельєфно уявити та осмислити наукову спадщину Вченого, хоча б частково досягнути безмежний простір його наукових зацікавлень.

Наукова діяльність у ВНЗ

23.02.2018

Ми робимо все для того, щоб виші почали отримувати базове фінансування на науку вже з 2019 року, – Лілія Гриневич

МОН України виступає з принциповою позицією, що виші мають отримувати, окрім конкурсного, ще й базове фінансування науки на підставі незалежної оцінки.

[Докладніше](#)

***

21.02.2018

КПІ ім. Ігоря Сікорського співпрацюватиме зі Шведською організацією радіаційної безпеки

21 лютого КПІ ім. Ігоря Сікорського уклав Протокол про наміри щодо співпраці у сфері освіти з ядерної безпеки та захищеності зі Шведською організацією радіаційної безпеки ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

Документ передбачає реалізацію спільних начальних і дослідницьких проектів. Конкретні програми співпраці в навчально-освітній та науково-дослідній сферах визначатимуться окремими угодами. Протоколом передбачено, що участь у деяких заходах з українського боку братиме не лише КПІ ім. Ігоря Сікорського, а й інші організації, що працюють у галузі ядерної безпеки (у таких випадках університет може брати на себе організаційне забезпечення). Крім того, проекти, за якими співпрацюватимуть учасники, можуть виходити за рамки ядерної безпеки і охоплювати питання поводження з ядерними відходами та проблеми захисту від радіаційних випромінювань та інші. Сторони також погодилися, що, коли це буде можливо, до співпраці залучатимуться й інші університети України та Чорноморського регіону, що працюють у відповідних напрямках.

***

12.02.2018

КПІ створюватиме продукцію космічного призначення спільно з енергетичним альянсом

Київська політехніка співпрацюватиме з Альянсом «Нова енергетика України» задля виготовлення продукції космічного призначення.

Відповідний Меморандум підписали ректор КПІ М. Згуровський та голова правління Альянсу В. Боровик ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Угода заклала основу для співпраці вчених вишу з фахівцями Альянсу. Разом вони працюватимуть над проектуванням та виготовленням космічної продукції. Для реалізації наукових проектів планують заснувати окремий консорціум, що працюватиме за кількома напрямками: створення проектів від задуму до втілення, комерціалізація розробок дослідників, а також пошук та залучення інвестицій у проекти.

***

13.02.2018

На Львівщині планують створити освітньо-промисловий хаб

Освітньо-промисловий хаб планують створити на Львівщині в межах реалізації проекту з підтримки вищої і професійно-технічної освіти та забезпечення економіки області робітничими кадрами. Проект став переможцем першого конкурсного відбору проектів регіонального розвитку, які реалізовуватимуть за рахунок коштів секторальної бюджетної підтримки ЄС ([Урядовий портал](#)).

«Ми вже ведемо відповідну підготовчу роботу, в тому числі створена робоча група з числа представників департаменту економічної політики, фахівців НУ Львівська політехніка, і цей освітньо-промисловий хаб мав би скеровувати свою роботу в першу чергу на відповідні аналітичні дослідження, по друге – на інформаційне забезпечення, розвиток інновацій та бізнес-планувань. У планах також створення відповідного веб-порталу», – розповів директор департаменту економічної політики Львівської ОДА Р. Филипів.

Окрім хабу в межах проекту створять 4 галузеві кластери у сфері машинобудування, легкої промисловості, будівельної індустрії та деревообробки. Кластери стануть своєрідною платформою між закладами освіти і підприємствами.

До річниці Національної академії наук України: віхи історії і сьогодення

26.02.2018

Покликаний наукою. Академік Володимир Вернадський

20 лютого 2018 р. у газеті «Факти і коментарі» з'явилася публікація, присвячена видатному українському науковцеві, першому президентові Української академії наук (нині – Національна академія наук України) академікові Володимирі Івановичу Вернадському ([Національна академія наук України](#)).

Працелюбний, завжди спраглий знань, скромний, невибагливий, порядний – такими епітетами описує свого великого предка праонука вченого – онука рідної сестри дружини академіка В. І. Вернадського Марія Любощинська.

«Вернадський був людиною всебічно розвиненою. Він чудово знався на музиці, живописі, поезії. І завжди захоплювався шедеврами мистецтва. Що ж стосується натхнення, гадаю, він не дуже він нього залежав. Володимир Іванович вражав неймовірною працелюбністю та сильною волею. А це в роботі основне», – говорить вона і підкреслює: «Де б Вернадський не перебував, як би не склалися його життєві обставини, він думав передусім про науку».

Про те, як жив і творив учений, як ставився до членів своєї родини, якого розкладу дня дотримувался і як зберігав прекрасну фізичну форму, а також про роль, яку відіграла батькова книгарня в його становленні як особистості та дослідника, дізнавайтеся за посиланням: <https://goo.gl/C2874p>.

***

23.02.2018

Кіржаєва І.

Електронна виставка архівних документів до 120-річчя від дня народження Альфреда Миколайовича Окснера – видатного вченого-біолога, члена-кореспондента НАН України

Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського презентує електронну виставку архівних документів [до 120-річчя від дня народження Альфреда Миколайовича Окснера \(15.02.1898–20.11.1973\) – видатного вченого-ботаніка, члена-кореспондента НАН України](#), на якій експонується 27 архівних документів з особового фонду вченого.

[А. М. Окснер](#) – випускник Київського університету (1924), учень, а згодом колега видатних вчених [О. В. Фоміна](#), [М. Г. Холодного](#), [І. І. Шмальгаузена](#). З 1926 р. і на все життя пов'язав свою долю з Інститутом ботаніки НАН України, де завідував відділом ліхенології та декілька років очолював інститут.

Наукові інтереси А. М. Окснера були спрямовані у флористичному, систематичному, філогенетичному та географічному напрямках. Теоретичні висновки вченого базувалися на експедиційних дослідженнях, які він проводив у різний час на території України та Білорусії, на Уралі, Далекому Сході, Прибайкаллі, Кавказі, Алтаї, Кольському півострові. Зібраний в експедиціях матеріал став основою великого гербарію лишайників. Саме ліхенологія (наука про лишайники) була одним з наукових пріоритетів вченого. Серед виданих майже 90 наукових праць А. М. Окснера найгрунтовнішими є «Визначник лишайників УРСР» (1937), монографія

«Флора лишайників України» у двох томах (1956, 1968) та колективна монографія «Визначник лишайників СРСР» (1972–1977).

З електронною виставкою можна ознайомитися за адресою: <http://www.nbu.gov.ua/node/3912>.

***

23.02.2018

Науково-популярний журнал для юнацтва «Країна знань» запрошує вчених Академії до співпраці

У зв'язку зі 100-літнім ювілеєм Національної академії наук України редакційна колегія вітчизняного науково-популярного журналу для юнацтва «Країна знань» пропонує вченим Академії надавати для публікування статті, присвячені історії та результатам діяльності НАН України, її наукових установ, а також її видатним ученим.

[Докладніше](#)

***

05.02.2018

Співкоординатори «Днів науки» – про свій проект і українську науку

31 січня 2018 р. Інтернет-видання Update.com.ua опублікувало інтерв'ю зі співкоординаторами науково-популяризаційного проекту «Дні науки» – науковим співробітником відділу нервово-м'язової фізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, головою Ради молодих вчених цього інституту кандидатом біологічних наук О. Болдиревим і молодшим науковим співробітником відділу загальної та молекулярної патофізіології зазначеної академічної наукової установи С. Гончаровим ([Національна академія наук України](#)).

Звідки бере початок науково-популяризаційний проект «Дні науки», хто його ініціював і як пройшов перший захід у його межах? Відвідувачів яких вікових категорій можуть зацікавити лекції, демонстрації й екскурсії, двічі на рік безкоштовно організовані вченими? Чи є в нашій країні наукова освіта та в якому стані вона нині перебуває? Які труднощі й обмеження перешкоджають вітчизняній науці працювати ефективніше? Докладніше про це та інше дізнавайтеся за посиланням: <https://goo.gl/KLsG4Z>

***

19.02.2018

Про книги та людей, що їх вивчають

5 лютого 2018 р. науково-популярний ресурс Sciences.in.UA опублікував інтерв'ю із заступником директора з наукової та видавничої діяльності

Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України кандидатом філологічних наук С. Гальченком ([Національна академія наук України](#)).

Які документи і в якій кількості містять архіви Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України? Яких особливих умов зберігання потребують рукописи та друковані книги? Що таке Шевченківський дім і чому він досі так і залишається тільки планом? Які фінансові обмеження й бюрократичні перепони заважають науковцям ефективно працювати та налагоджувати тісну взаємодію із зарубіжними партнерами? Чому університетська наука не зможе замінити академічної? Відповіді на ці й інші запитання дізнавайтеся з матеріалу за посиланням: <http://www.sciences.in.ua/?p=29>

***

23.02.2018

Стрелко В.

Кому вигідна дискредитація НАНУ

Останнім часом посилилася кампанія з дискредитації Національної академії наук України. Авторами публікацій в Інтернеті є нікому не відомі в науковому світі особи, які сміють зневажливо розводитися про науку й учених, особливо поважного віку, використовуючи брудні, насмикані епітети й паплюжно-занепадницькі аналогії. І зрозуміло ж, що статті замовні. Хто може бути їх замовником?

[Докладніше](#)

Оцінки ефективності науки в Україні

23.02.2018

Почався конкурс для науковців, в якому вони можуть проаналізувати та оцінити діяльність українських дослідників та наукових установ

МОН України хоче залучити експертів до обговорення проблем оцінки національної науки, а також проаналізувати ефективність використання електронних наукових баз даних у роботі вчених.

[Докладніше](#)

***

21.02.2018

Фундаментальні академічні видання здобули нагороди у щорічному книжковому рейтингу

Відбулась урочиста церемонія нагородження лауреатів XIX Всеукраїнського рейтингу «Книжка року 2017». Серед відзначених нею видань – енциклопедії, підготовлені вченими установ НАН України.

[Докладніше](#)

***

16.02.2018

Премією Вольфа у галузі математики за 2018 р. нагороджено члена-кореспондента НАН України Володимира Дрінфельда й Александра Бейлінсона

Премію присуджено на відзначення циклу інноваційних робіт з алгебраїчної геометрії, теорії зображень і математичної фізики.

[Докладніше](#)

***

О. Попович, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України

12.02.2018

Національна академія наук України очима наукознавців — відповідь на статтю про «Зомбі-академію»

Відповідь на статтю Л. Величко «Зомбі-академія: вчені-пенсіонери НАН України не витримують конкуренції у світовій науці».

[Докладніше](#)

***

11.02.2018

А. Шевцов, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України

Позбутися ролі контролера

Основною проблемою як для органів влади в системі освіти і науки, так і для академічних інституцій є зберегти баланс між політикою лібералізації процесів наукової атестації кадрів і водночас необхідністю посилити відповідальність його учасників за ухвалення справедливих та обґрунтованих рішень.

[Докладніше](#)

***

16.02.2018

Є. Ніколаєв, кандидат економічних наук, доцент Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Куди прямує система атестації наукових кадрів?

Відмова держави від визначення статусу наукових видань була б реальним кроком у напрямі лібералізації системи підготовки й атестації наукових кадрів.

[Докладніше](#)

***

16.02.2018

Я. Хазан, доктор фізико-математичних наук

А чи потрібна така спецрада?..

Хоча ідеї зменшити кількість формальних вимог і посилити прозорість усієї процедури можна тільки вітати – розраховувати, що завдяки цій прозорості якість дисертацій буде постійно контролюватися ззовні, неможливо.

[Докладніше](#)

Перспективні напрями наукових досліджень

05.02.2018

Перший віце-президент НАН України академік А. Г. Наумовець – про сучасні нанотехнології

Відеосюжет вітчизняного науково-популярного ресурсу Sciences.in.UA.

[Докладніше](#)

***

14.02.2018

Засідання Президії НАН України

На засіданні Президії НАН України обговорено доповідь «Про підготовку «Української літературної енциклопедії» у 5 томах».

[Докладніше](#)

***

21.02.2018

Україна має рухатися вглиб Антарктики, а також розвивати наукові дослідження на північному полюсі – новий керівник НАНЦ Є. Дикий

Україна розвиватиме наукові дослідження не тільки в Антарктиці, а й в Арктиці – це буде одним із пріоритетів роботи Національного антарктичного наукового центру (НАНЦ).

[Докладніше](#)

***

06.02.2018

С. Єсилевський, доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник відділу фізики біологічних систем Інституту фізики НАН України

Чому Україна пасе задніх у біомедичних дослідженнях

В усьому цивілізованому світі біомедичні дослідження є пріоритетом державної політики у науковій галузі. Вони є запорукою сталого розвитку і часто вважаються компонентом національної безпеки. Дослідження та інновації у цій галузі всіляко заохочують як держава, так і приватні фармацевтичні компанії. Так є майже всюди, але не в Україні...

[Докладніше](#)

***

13.02.2018

Біль як сигнал

Про функції фізіологічного болю в живому організмі та деякі сучасні наукові досягнення в лікуванні хронічного болю розповіла завідувач відділу сенсорної сигналізації Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України доктор біологічних наук, професор Н. Войтенко.

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Як сьогодні досліджують Сонце: що знаємо і чого не знаємо

16 лютого 2018 р. щоденна всеукраїнська газета «День» опублікувала інтерв'ю з провідним вітчизняним фахівцем у галузі сонячної фізики – завідувачем відділу фізики Сонця Головної астрономічної обсерваторії (ГАО) НАН України членом-кореспондентом НАН України Н. Щукіною ([Національна академія наук України](#)).

З якими зарубіжними центрами українські вчені виконують спільні дослідження в галузі фізики Сонця і які цікаві результати вже вдалось отримати? У яких спостереженнях задіяно реконструйований вітчизняний горизонтальний сонячний телескоп АЦУ-5 – «унікальний науковий об'єкт, найліпше пристосований для моніторингу спокійного Сонця» й один із найпотужніших у світі сонячних телескопів? Які існують теорії про формування Сонячної системи? Чи зростає в українському суспільстві інтерес до науки? Докладно про це й багато іншого читайте в повному тексті публікації: <https://goo.gl/mxvdRH>

Проблеми стратегії розвитку України

27.02.2018

СЕРР, січень – грудень 2017

Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України станом на 01.02.2018 (за січень – грудень 2017 р., попередні дані) ([Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України](#)).

До Вашої уваги пропонуємо другий випуск моніторингу за удосконаленою методикою оцінки, яка дозволяє більш детально проводити аналіз стану й тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів України. Розширені можливості оцінки стану регіонального розвитку і виявлення проблем за рахунок виділення окремих субкомпонент. Виокремлено додатковий напрям «платоспроможний попит населення».

Відділом макроекономічної політики та регіонального розвитку Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України виконано щомісячний моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за січень – грудень 2017 р. (попередні дані). Оперативна рейтингова оцінка (наростаючим підсумком) проводиться, виходячи з щомісячних та квартальних показників за 9 напрямками діяльності по 50 основних показниках: I. Економічний розвиток; II. Зовнішньоекономічна діяльність; III. Інвестиційна діяльність; IV. Фінанси; V. Споживчий ринок; VI. Житлово-комунальне господарство; VII. Платоспроможний попит населення; VIII. Ринок праці; IX. Населення.

[ЗАВАНТАЖИТИ МОНІТОРИНГ](#)

***

Валевський О.

«Актуальні проблеми правового забезпечення державної культурної політики». Аналітична записка

Здійснено аналіз ряду недоліків вітчизняної нормативно-правової бази реалізації культурної політики. Доведено актуальність створення нових правових норм з огляду на виклики, що постали перед українським суспільством у сфері культури, а також обґрунтовано доцільність конституційного забезпечення засад культурної політики та необхідність оновлення деяких положень чинного Закону України «Про культуру». Зокрема, наголошується на необхідності осучаснення пріоритетів культурної державної політики та введення до вітчизняного законодавчого поля юридично чіткого визначення поняття «креативні індустрії» з метою уникнення непорозумінь у практичному застосуванні цієї новації.

[Докладніше](#)

***

15.02.2018

Науковці Академії – про традиційні та сучасні методи оцінювання небезпек і ризиків

З яких методів починався аналіз небезпек і як далеко за цим напрямом просунулася наука? Що ускладнює прогнозування надзвичайних ситуацій? Чому неактуальним стало вивчення галузевих типів безпеки? Про це науково-популярному ресурсі Sciences.in.UA розповів відомий вітчизняний

фахівець із супутникових спостережень, геоінформатики та статистики, експерт із питань безпеки й ризиків, провідний науковий співробітник відділу енергомасообміну в геосистемах Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України доктор технічних наук Ю. Костюченко ([Національна академія наук України](#)).

Докладніше дізнавайтеся з відеозапису за посиланням: <https://youtu.be/3Yjur98DiOU>.

***

26.02.2018

Науковці Академії – про зайнятість, безробіття й заробітчанство

Інтерв'ю провідного наукового співробітника сектору соціальних ризиків у сфері зайнятості населення відділу досліджень людського розвитку Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України кандидата економічних наук Л. Ткаченко програмі «Лицем до лиця» телеканалу «UA/TV» (Іномовлення України).

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Низька народжуваність – не головна проблема України

19 лютого 2018 р. видання «Сьогодні» опублікувало інтерв'ю із завідувачем відділу досліджень демографічних процесів та демографічної політики Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України доктором економічних наук І. Курило ([Національна академія наук України](#)).

Які демографічні проблеми існують у різних регіонах світу і які підходи до стимулювання народжуваності нині є найпоширенішими? Які чинники вкорочують українцям віку? Як науковці оцінюють динаміку міграційних процесів в Україні та в якому стані перебуває вітчизняна демографічна статистика і чому? Якого пенсійного забезпечення варто очікувати в майбутньому українцям працездатного віку? Про це та інше читайте в повному тексті публікації: <https://goo.gl/BRuHtp>.

***

06.02.2018

Чи перспективні інвестиції у природні ресурси?

Стаття директора Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» доктора економічних наук, професора, академіка НААН України, заслуженого діяча науки і техніки України М. Хвесика і завідувача відділу

проблем економіки земельних і лісових ресурсів, доктора економічних наук, старшого наукового співробітника А. Сундука «Чи перспективні інвестиції у природні ресурси?» в газеті «Урядовий кур'єр» (№ 23. – 2 лют. – 2018. – С. 7) ([Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України](#)).

Читайте в повному тексті публікації: <https://goo.gl/emGPiU>.

Наука і влада

22.02.2018

Глава держави вручив президентські премії молодим вченим

Під час зустрічі з обдарованою молоддю та молодими вченими Президент П. Порошенко вручив науковцям премії Президента України для молодих вчених України 2017 р.

[Докладніше](#)

***

22.02.2018

Маємо створити всі умови, щоб українські вчені не покидали країну – Президент на зустрічі з обдарованою молоддю

Президент П. Порошенко під час зустрічі з обдарованою молоддю наголосив на необхідності створення умов, щоб українські вчені не покидали Україну і не виїжджали працювати за кордон.

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Указ Президента України № 36/2018 «Про призначення довічних державних стипендій видатним діячам освіти і науки»

Відповідно до Указу Президента України від 10 вересня 2011 р. № 906 «Про державні стипендії для видатних діячів науки, освіти, культури і мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту та інформаційної сфери» (зі змінами, внесеними Указами від 12 липня 2013 р. № 377, від 30 грудня 2013 р. № 717 та від 7 травня 2015 р. № 256) Президент України П. Порошенко постановив призначити довічні державні стипендії видатним діячам освіти і науки, які досягли сімдесятирічного віку ([Офіційне інтернет-представництво Президента України](#)).

***

23.02.2018

Триває прийом робіт на здобуття премії Президента України для молодих учених 2018 року

Документи на участь у конкурсі потрібно подати до 1 березня 2018 р. ([Національна академія наук України](#)).

Премія Президента України для молодих вчених присуджується за видатні досягнення в галузі природничих, технічних та гуманітарних наук, які сприяють дальшому розвитку науки, суспільному прогресу і утверджують високий авторитет вітчизняної науки у світі (у тому числі дослідження теми Голодомору 1932–1933 рр. в Україні). Щороку присуджується до сорока таких премій у розмірі 40 тис. грн кожна.

Вік претендентів робіт, висунутих на здобуття премії, не може перевищувати 35 років – для осіб, які мають вищу освіту другого (магістерського) рівня, та 40 років – для осіб, які мають науковий ступінь доктора наук або навчаються в докторантурі, на час висування їхніх робіт для участі в конкурсі.

Організацію та проведення конкурсу на здобуття зазначених премій здійснює Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки. Консультації щодо оформлення та прийняття робіт здійснює Секретаріат Комітету за адресою: 03150, м. Київ-150, вул. Антоновича, 51, кім. 1212, тел.: (044) 2467819, тел/факс: (044) 2466300. Роботи для участі в конкурсі на здобуття премії висуваються науковими установами та приймаються комітетом до 1 березня 2018 р.

Докладнішу інформацію шукайте за посиланням: <https://goo.gl/XD1aAN>.

***

23.02.2018

Премія Кабінету Міністрів за особливі досягнення молоді у розбудові України

Документи для участі в конкурсі на здобуття цієї премії приймаються до 1 березня 2018 р. ([Національна академія наук України](#)).

Премія Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України присуджується особам віком до 35 років, особливі досягнення яких сприяють розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні. Щорічно присуджуються до 20 таких премій у розмірі 50 тис. грн кожна.

Молоді вчені можуть бути висунуті на здобуття премії від районних, районних у м. Києві держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, які не мають статусу всеукраїнських, відокремлених підрозділів всеукраїнських громадських об'єднань, благодійних організацій, місцевих або регіональних засобів масової інформації і подані до 1 березня 2018 р. до Міністерства молоді та спорту України.

Більше інформації шукайте за адресою: <https://goo.gl/5o7aWy>.

***

23.02.2018

**Конкурс на здобуття премії Верховної Ради України
найталановитішим молодим ученим у 2018 році**

Документи для участі в конкурсі приймаються до 7 березня 2018 р.
([Національна академія наук України](#)).

Премію Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим у галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок було засновано з метою сприяння розвитку вітчизняної науки і техніки, активізації участі талановитих молодих учених у проведенні міждисциплінарних фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок, інноваційному розвитку держави, підвищенню престижу наукового працівника та його ролі у суспільстві. Щороку присуджуються 20 таких премій у розмірі 20 тис. грн кожна.

Для участі в конкурсі потрібно до 7 березня 2018 р. подати належно оформлені матеріали до Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України (01601, м. Київ, вул. Володимирська, 54, Президія НАН України, к. 421, тел. (044) 239-6451, e-mail: nm@nas.gov.ua).

Докладна інформація про умови участі доступна за посиланням:
<https://goo.gl/Ex8mQt>.

***

23.02.2018

**Іменні стипендії Верховної Ради України для найталановитіших
молодих учених**

Документи для участі в конкурсі приймаються до 10 травня 2018 р.
([Національна академія наук України](#)).

Тридцять іменних стипендій Верховної Ради України для найталановитіших молодих учених віком до 35 років призначаються молодим ученим, які проводять фундаментальні наукові дослідження та збагатили науку визначними здобутками. Право на отримання стипендії мають молоді вчені, які успішно пройшли захист докторської дисертації або підготували матеріали докторської дисертації, прийняті до розгляду спеціалізованою вченою радою для захисту докторських дисертацій. Стипендії призначаються щороку терміном на один рік – у розмірі 2 тис. грн щомісяця кожна.

Для участі в конкурсі на здобуття цієї стипендії потрібно до 10 травня 2018 р. подати відповідні матеріали до Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України (01601, м. Київ, вул. Володимирська, 54, Президія НАН України, к. 421, тел. (044) 239-6451, e-mail: nm@nas.gov.ua).

Докладніше дізнавайтеся за посиланням: <https://goo.gl/Ff1bnD>.

***

13.02.2018

Науковці просять, аби концепцію Музею Голодомору розробили в НАН

Видатні науковці закликають Президента України, Голову Верховної Ради та Прем'єр-міністра створити на базі НАН спецкомітет для підготовки концепції майбутнього Музею Голодомору 1932–1933 рр.

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Пропозиції Ради молодих учених ДУ ІЕПСР НАН України щодо підтримки молодих учених

Наказом Міністерства освіти і науки України від 29.01.2018 р. № 75 утворено робочу групу з питань підготовки пропозицій щодо підтримки молодих учених, до складу якої включено представників Міністерства, Рад молодих учених НАНУ, МОН та МОЗ ([Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України](#)).

Рада молодих учених Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» звернулася до Ради молодих учених НАН України і Ради молодих учених при МОН із наступною пропозицією для робочої групи:

- запропонувати Кабінету Міністрів України з метою економії витрат здобувачів наукових ступенів на друк монографій, а також для розширення способів поширення монографій здобувачів електронними каналами;
- внести зміни до Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, додавши скрізь по тексту після слова «монографії» слова «(в друкованому чи електронному вигляді)»;
- зобов'язати МОН привести у відповідність з цими змінами всі свої накази та інші відомчі нормативно-правові акти з питань атестації наукових кадрів.

***

26.02.2018

Конкурс експертів ДФФД

Державний фонд фундаментальних досліджень оголосив конкурс з відбору експертів для організації проведення оцінки проектів за конкурсом Ф83 – наукових проектів молодих учених ([Національна академія медичних наук України](#)).

Для участі в конкурсі запрошуюються науковці – представники вищих навчальних закладів та установ Національної та галузевих академій наук України.

Для участі у конкурсі необхідно заповнити форму за посиланням: <https://goo.gl/forms/a1DHGBOzsCng7oOa2>.

Кінцевий термін подання заявок для участі у конкурсі експертів – 19 березня 2018 р., 17:00. З усіма питаннями щодо оформлення заявок можна звернутися за номером: (044)246-39-29.

***

21.02.2018

В ДКА відбулись переговори з делегацією компанії Spacесom

20 лютого 2018 р. у приміщенні ДКА відбулася зустріч з представниками ізраїльської компанії – оператора супутників зв'язку Spacесom. Українську делегацію, до складу якої, крім ДКА, увійшли представники ДП «Укркосмос», очолював голова ДКА П. Дегтяренко. На чолі ізраїльської делегації був президент та виконавчий директор Spacесom Д. Поллак ([Державне космічне агентство України](#)).

Було обговорено стан виконання проекту щодо створення Національної системи супутникового зв'язку України. Зокрема, представники ізраїльської сторони висловили зацікавленість компанії в успішному виведенні на орбіту космічного апарату «Либідь» та введенні його в експлуатацію з метою подальшого його спільного використання.

***

16.02.2018

Публічний звіт департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації (16 лютого 2018 року, м. Львів)

16 лютого 2018 р. департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації звітував про результати своєї роботи у 2017 р. та завдання на 2018 р. На звіт були запрошені керівники профільних підрозділів райдержадміністрацій області, представники експертного середовища, освітніх і наукових установ та громадської ради, створеної при департаменті ([Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України](#)).

<...> Директор департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Н. Хмиз особливо наголосила на важливості співпраці департаменту з науковим та експертним середовищами. У цьому контексті було відзначено досить плідну співпрацю з фахівцями Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України і, зокрема, з відділом розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва.

***

13.02.2018

Тільки об'єднуючи науку і виробництво ми зможемо отримати розвинуту економіку. Юлія Світлична

13 лютого голова Харківської облдержадміністрації Ю. Світлична ознайомилася з роботою Харківського фізико-технічного інституту низьких температур імені Б. І. Веркіна НАН України.

[Докладніше](#)

***

06.02.2018

Як завчасно діагностувати гострий інфаркт, покращити енергоефективність та захистити агрокультури – на Харківщині визначили переможців конкурсу для молодих науковців

У Харківській області визначили 10-х переможців регіонального конкурсу «Найкращий молодий науковець Харківщини». Найбільше до фіналу вийшло робіт, присвячених наукам про життя та розвитку суспільства і держави ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Цього року конкурс найкращих молодих науковців Харківщини проводився вже вдруге. Роботи вчених були представлені за такими пріоритетними напрямками: 1. Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави. 2. Інформаційні та комунікаційні технології. 3. Енергетика та енергоефективність. 4. Рациональне природокористування. 5. Наука про життя (профілактика та лікування найпоширеніших захворювань). 6. Нові речовини та матеріали

У конкурсі взяли участь 80 молодих науковців з 24 вишів та 8 наукових установ регіону. З повним списком переможців та їх роботами можна ознайомитися [тут](#).

Суспільні виклики і потреби

Українська наука і проблеми формування інформаційного суспільства

13.02.2018

Українські науковці вп'ятеро частіше користуються Scopus і Web of Science після того, як МОН передплатило доступ до цих баз даних у вишах

За перші три місяці централізованого підключення українських університетів до міжнародних баз даних Web of Science і Scopus науковці зробили через них майже 182 тис. пошукових запитів.

[Докладніше](#)

***

23.02.2018

МОН зацікавлено, щоб більше компаній, на кшталт Plagiat.pl, співпрацювало з міністерством для вдосконалення антиплагіатних перевірок, – Лілія Гриневич

Міністерство освіти і науки України підписало Меморандум з компанією Plagiat.pl, що дасть можливість українським вишам протягом п'яти років безоплатно використовувати сучасну систему для виявлення плагіату, зокрема з робіт, виконаних різними мовами. Підписання меморандуму відбулося 23 лютого в приміщенні МОН ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Для МОН важливо створити умови для доступу вишів до сучасного інструменту та відповідних баз даних, які допоможуть у боротьбі з академічною недоброчесністю (плагіатом). У Меморандумі не надається жодного монопольного права чи якихось преференцій компанії Plagiat.pl, але ми отримуємо додатковий інструмент перевірки академічних текстів», – пояснила Л. Гриневич.

Передбачається, що використання цього інструменту навчальними закладами (їх спецрадами) є добровільним і формалізується у вигляді окремої Угоди між ЗВО та компанією Plagiat.pl.

***

17.02.2018

Авторитетний файл імен осіб – розширення можливостей пошуку в електронному каталозі НБУВ

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського запровадила новий інструмент пошуку в електронному каталозі НБУВ.

[Докладніше](#)

***

15.02.2018

Бібліотеки України в процесах електронного урядування

До уваги працівників бібліотек Мережі Пунктів доступу громадян до офіційної інформації (ПДГ), учасників проекту «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування» та інших, кого цікавить співпраця з [Інститутом соціально-економічних досліджень](#) у партнерстві з Українською бібліотечною асоціацією ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

У межах реформаційних процесів, що відбуваються в Україні, все більшого значення набуває залучення громадян до удосконалення державних послуг різного типу. Практичним інструментом такої прямої участі є

створення систем зворотного зв'язку та ефективне управління ними для подальшого вдосконалення послуг та їх сталого функціонування.

Повідомляємо, що Інститут суспільно-економічних досліджень проводить аналіз практик функціонування систем зворотного зв'язку з метою подальшого розповсюдження найкращого досвіду серед відповідних установ, у т. ч. бібліотек.

Бібліотеки, маючи досвід співпраці з органами влади та досвід надання доступу до адміністративних послуг, можуть взяти участь в оцінюванні процедур збору інформації, зворотного зв'язку, процедур прийняття рішень адміністрацією та процесів звітування перед громадськістю.

Пропонуємо бібліотекам долучитися до цього процесу, взявши участь в опитуванні та заповнивши анкету за [посиланням](#).

***

06.02.2018

Стратегічна сесія УБА, 1-3 лютого 2018 р.

Пройшла Стратегічна сесія Української бібліотечної асоціації – перший етап з розробки Стратегії розвитку УБА на 2019–2021 рр.

[Докладніше](#)

Міжнародний досвід

13.02.2018

В НАНА состоялось отчетное заседание отделов по связям с общественностью

Состоялось отчетное заседание отделов по связям с общественностью институтов и организаций Национальной академии наук Азербайджана (НАНА). Мероприятие, проведенное в малом актовом зале главного здания НАНА, было организовано Управлением по связям с общественностью и популяризации науки Президиума НАНА ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Начальник Управления по связям с общественностью и популяризации науки Президиума НАНА З. Фарзалиев подчеркнул значение создания отделов по связям с общественностью в учреждениях и институтах академии с точки зрения подготовки и специализации журналистов по различным сферам науки.

Заместитель начальника управления, член Союза журналистов Азербайджана У. Рзаева отметила, что функционирование отделов по связям с общественностью в более чем 40 институтах и организациях НАНА является важным фактором в укреплении информационного обеспечения науки и развитии научно-популярной журналистики. Отметив, что в академии сформировалось большое количество научных журналистов, У. Рзаева подчеркнула, что они играют ведущую роль в пропаганде,

популяризації і доведенні азербайджанської науки до світової наукової суспільності.

***

15.02.2018

Прошкін О.

SpaceX починає реалізовувати проєкт глобального інтернету

В 2014 г. в СМІ з'явилися перші повідомлення про плани аерокосмічної компанії SpaceX, заснованої І. Маском, реалізувати проєкт по забезпеченню доступу в інтернет по всьому світу через мережу з сотень невеликих супутників. В кінці 2016 г. Маск оголосив деякі деталі амбіційного проєкту – за задумом компанії, групування буде включати 4425 супутників, які будуть знаходитися на орбітах висотою від 1150 до 1325 км. Розмір одного супутника буде порівнян з розміром середнього автомобіля (без урахування сонячних панелей), а маса кожного апарату буде становити 386 кг. Пізніше стало відомо, що проєкт отримав назву Starlink (24news.com.ua).

SpaceX обіцяє забезпечити інтернетом мільярди людей, в тому числі жителів віддалених і сільських регіонів. Система Starlink буде передавати сигнал напряму на станції і термінали в будинках користувачів, для їх роботи знадобиться мінімум інфраструктури. Це дозволить провести інтернет в регіони, де раніше доступ до мережі відсутній. При цьому швидкість з'єднання навіть в найвіддаленіших місцях буде досягати до 1 Гбіт/с.

***

Рибачок О. Мультикультурні цифрові ресурси США, Канади та Австралії / О. Рибачок // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2017. – Вип. 46. – С. 274–291. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_46_19

Стаття присвячена діяльності провідних бібліотек США, Канади й Австралії в напрямі створення інтегрованих цифрових мультикультурних ресурсів. Розкриваються особливості проєктів, специфіка складу цифрових колекцій і джерел: книги, архівні документи, рукописи, карти, аудіо- і відеоматеріали тощо.

Формування та впровадження інноваційної моделі економіки

22.02.2018

Міністерство інфраструктури України за підтримки партнерів запусне проєкт транспортних інновацій НуреUA, – Володимир Омелян

Підписано Меморандум про запуск проекту транспортних інновацій НуреUA, у рамках якого відбуватиметься розвиток новітніх транспортних технологій в Україні.

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Як презентувати власний винахід, знайти інвестора та створити макет проекту – на базі МАН відкрили бізнес-інкубатор для школярів UF Incubator

Бізнес-інкубатор UF Incubator зацікавить тих, хто має унікальну бізнес-ідею чи стартап, але не знає, як реалізувати задумане.

[Докладніше](#)

***

21.02.2018

Віктор Досенко: майбутнє – за предиктивною медициною

В Україні триває конкурс біомедичних стартапів [MBioS Challenge](#), який організували «Дім інновацій», компанія Borsch Ventures та Українська медична асоціація Великобританії (UMAUK). Член журі цього конкурсу – В. Досенко, доктор медичних наук, завідувач відділу загальної та молекулярної патофізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, розповідає, у яких сферах біомедицини можуть бути найбільш інноваційні розробки і чого саме він очікує від конкурсантів.

[Докладніше](#)

***

13.02.2018

Стартап Школа «Dnipro Sikorsky Challenge» на базі НТУ «Дніпровська політехніка» має перших випускників

Ректор НТУ «Дніпровська політехніка», академік НАН України Г. Півняк вручив сертифікати першим випускникам Стартап Школи «Dnipro Sikorsky Challenge» ([Національний гірничий університет](#)).

Пілотна програма навчання в «Dnipro Sikorsky Challenge» реалізувалася Центром розвитку підприємництва «Бізнес-інкубатор НТУ «Дніпровська політехніка» (директор О. Гаряча) за підтримки Дніпропетровської облдержадміністрації.

Протягом двох тижнів слухачі, які пройшли відбір, дізнавалися все про стартапи і навчалися робити перші кроки для створення стартап-проекту; вивчали психологічні аспекти роботи в команді; перевірили бізнес-ідеї на потенційних клієнтах; розробили і сформулювали фінансову бізнес-модель;

зрозуміли, як позиціонувати свій проект і навчилися ефективно його просувати; провели презентацію і захист стартап-проектів перед представниками бізнесу, влади та інвестиційного середовища.

***

Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект [Текст] : [монографія] / А. І. Корецький ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва». – Київ : ДКС центр, 2017. – 159 с.

Сьогодні в Україні і світі спостерігаються тенденції, коли необхідно посилити підтримку державних дослідницьких програм у зв'язку з проявами глобальної економічної нестабільності.

[Докладніше](#)

Міжнародний досвід

20.02.2018

Н. Слободян, голова правління Експертного центру з питань безпеки

Науковий прорив на тлі війни: декілька ізраїльських рецептів

За підсумками дослідження глобального стартап-ринку 2016 р., проведеного венчурним фондом SparkLabs Global Ventures, перше місце в десятці провідних стартап-хабів світу зайняла Кремнієва долина (77 балів), друге – Стокгольм (67 балів), третє – Тель-Авів (65 балів) ([Європейська правда](#)).

Ще одна цікава цифра: останні п'ять років Ізраїль займає друге місце після Південної Кореї за рівнем витрат ВВП на розвиток науки і техніки, показник становить 4,3 % в Південній Кореї і 4,2 % в Ізраїлі. Для порівняння: у США ця цифра дорівнює 2,8 %, у Німеччині – 2,9 %, Великій Британії – 1,7 %, Польщі – 1 %, Росії – 1,1 %, а в Україні – 0,6 %.

Для України, котра відбиває атаки агресивного сусіда зі Сходу, відстоює своє місце на міжнародній арені та продовжує реформувати систему науки і освіти, ізраїльський досвід може бути цікавим і корисним.

[Повний текст](#)

***

21.02.2018

Общий объём инвестиций бизнес-ангелов Эстонии возрос до 11,3 млн евро

В 2017 г. члены Эстонской сети бизнес-ангелов (EstBAN) вложили в 108 предприятий-стартапов 11,3 млн евро, за год объём инвестиций возрос на

28 %. По словам президента EstBAN Р. Лемберпуу, 2017 г. снова стал рекордным годом инвестирования бизнес-ангелов ([The Baltic Course](#)).

***

27.02.2018

Вязов Н.

В прошлом году Китай потратил на исследования и разработки \$279 млрд

Китай должен войти в число инновационных стран и стать великой технологической державой к 2050 г. На сегодня перед страной стоит, прежде всего, задача развивать фундаментальную науку.

[Подробнее](#)

***

16.02.2018

Академик Акиф Ализаде: «Необходимо создать лаборатории по биотехнологиям, стволовым клеткам и ядерной медицине»

Парк высоких технологий, созданный в НАНА, должен превратиться в полигон, где теоретические результаты найдут сферу практического применения и будет отведено место бизнес-проектам.

[Подробнее](#)

***

05.02.2018

Впервые в Армении создана неформальная сеть бизнес-ангелов в сфере науки и технологий

Основной целью станет стимулирование совместных инвестиций в армянские стартапы, которые работают в сфере науки и технологий, а также внедрение в стране лучшего международного опыта.

[Подробнее](#)

***

Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект [Текст] : [монографія] / А. І. Корецький ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва». – Київ : ДКС центр, 2017. – 159 с.

В ЄС існує дієва система підтримки наукових досліджень, яка дає змогу утримувати лідируючі позиції стосовно надання високотехнологічних послуг у світі, позитивно впливаючи на стимулювання економічного зростання та наукоємності виготовленої продукції.

[Докладніше](#)

Проблеми енергозбереження

24.02.2018

Україна стала повноправним членом Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA)

24 лютого ц. р. Україна набула статусу повноправного члена Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA, <http://www.irena.org>) ([Держенергоефективності України](#)).

Для України приєднання до IRENA означає вихід на міжнародну арену гравців ринку відновлюваної енергетики. Це, безперечно, покращення інвестиційного іміджу держави, широкі можливості залучення найкращих світових практик та технологій, а головне – «зелених» інвестицій.

Участь України в IRENA дозволить:

- подавати заявки до Фонду розвитку Абу-Дабі (<https://www.adfd.ae>) щодо отримання пільгових кредитів на «зелені» проекти (під 1–2 % терміном до 20 років, включаючи 5-річний пільговий період, за умови співфінансування 50 % вартості проекту);

- тісно та плідно співпрацювати із розвинутими державами;

- **мати доступ до передових досліджень, практик та технологій щодо використання відновлюваних джерел енергії;**

- збільшувати інвестиції у вітчизняну відновлювану енергетику;

- удосконалювати законодавчу базу та розробляти ефективні механізми стимулювання розвитку «чистої» енергетики.

***

22.02.2018

Держенергоефективності разом з іноземними партнерами запускає оновлену Інтерактивну карту «зелених» проектів - UA MAP 2.0

Держенергоефективності запускає новий веб-сайт Інтерактивної карти проектів відновлюваної енергетики та енергоефективності України – UA MAP 2.0. ([Держенергоефективності України](#)).

Головна мета проекту – сприяння залученню інвестицій у вітчизняні «зелені» проекти.

Сучасний веб-ресурс UA MAP 2.0 працює у вільному доступі для потенційних інвесторів, ініціаторів та всіх зацікавлених у розвитку проектів відновлюваної енергетики та енергоефективності в Україні.

***

28.02.2018

Засідання Президії НАН України

На засіданні Президії НАН України обговорено доповідь «Проблеми математичного моделювання конкурентної рівноваги на ринку електроенергії».

[Докладніше](#)

***

19.02.2018

Інновації у відновлюваній енергетиці від українських науковців!

Науково-технічний центр відновлюваних джерел енергії Національного авіаційного університету провадить широку наукову діяльність у галузі розробки відновлюваних джерел енергії, а саме, сонячних та вітроенергетичних установок.

[Докладніше](#)

***

23.02.2018

Матеріали Семінару FORBIO «Енергетичні культури від вирощування до використання. Зарубіжний і вітчизняний досвід», 21.02.2018 р

Семінар відвідали більше 100 учасників, серед яких: представники аграрних компаній, фермери, представники наукових інститутів аграрного та технічного напрямку, а також представники бізнесу, консалтингу та ЗМІ ([Біоенергетична асоціація України](#)).

[ПРЕЗЕНТАЦІЇ СПІКЕРІВ](#)

Міжнародний досвід

23.02.2018

Прошкин О.

Цены на монокристаллические солнечные панели упали на 37 %

В 2017 г. цена на высокоэффективные солнечные батареи опустилась на 37 % – с 72 до 45 центов за один ватт. Снижение стоимости обусловлено несколькими факторами, в том числе повышенным потребительским спросом в США, а также государственными инвестициями Китая в производство такого оборудования. Не в последнюю очередь на это повлиял и прогресс в производственных технологиях, поскольку на смену поликристаллическим приходят монокристаллические солнечные панели, которые хотя и на 6 % дороже, имеют на 10 % большую эффективность ([24news.com.ua](#)).

***

20.02.2018

Обнаружен способ заряжать мобильники из воздуха

Инженеры из Массачусетского технологического института (США) разработали устройство, которое способно вырабатывать электричество из атмосферы.

[Подробнее](#)

***

13.02.2018

Прошкин О.

Китайская Hanergy побила сразу три рекорда КПД солнечных элементов

Hanergy – крупнейший производитель тонкопленочных солнечных элементов. Три вида панелей, выпускаемых дочерними компаниями Hanergy – Alta Devices, Solibro и MiaSole, – побили мировой рекорд по энергоэффективности. Это одноsegmentный солнечный модуль GaAs, двойные стеклянные солнечные модули CIGS и солнечные модули CIGS на гибкой подложке, которые имеют рекордную эффективность преобразования энергии в 25,1 %, 18,72 % и 17,88 % соответственно (24news.com.ua).

Новая технология может использоваться для беспилотных летательных аппаратов, работающих на солнечной энергии, а также в панелях на крышах домов, новых транспортных средствах и различной электронике. По словам представителей компании, возможности применения «бесконечны», так как технология может использоваться практически во всех инновационных областях.

Ожидается, что в ближайшие три года рынок солнечных панелей в КНР увеличится до 15,1 млрд долл. и станет дополнительным стимулом для роста экономики Китая.

Зарубіжний досвід організації наукової діяльності

Світовий досвід організації наукової діяльності

Карпенко М.

«Стан і проблеми боротьби з плагіатом в українській освіті».

Аналітична записка

Міжнародна практика впровадження принципів академічної доброчесності, складовою частиною якої є боротьба з проявами плагіату, вже кілька десятиліть тому почала оформлюватись на інституційному рівні.

[Докладніше](#)

Азербайджанська Республіка

21.02.2018

Постановление Кабинета Министров Азербайджанской Республики об учреждении Совета по координации научных исследований

В соответствии со статьей 2.3 Указа Президента Азербайджанской Республики № 1009 от 9 августа 2016 г. «О применении Закона «О науке» Азербайджанской Республики № 271-VQ от 14 июня 2016 года» Кабинет Министров Азербайджанской Республики постановил создать Совет по

координации научных исследований Азербайджанской Республики ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Республіка Казахстан

09.02.2018

Положение о Совете по этике при Национальной академии наук Республики Казахстан

Совет по этике является постоянно действующим органом, созданным при Национальной академии наук Республики Казахстан по согласованию с Министерством образования и науки Республики Казахстан для проведения этической экспертизы научно-образовательной деятельности, результатов конкурсов на реализацию научных, научно-технических программ и при реализации научных работ на практике ([Национальная академия наук Республики Казахстан](#)).

Совет по этике действует в целях анализа актуальных вопросов этики в научной деятельности: ценность истины, взаимоотношение науки, образования, техники и общества, постановка экспериментов на производстве, на полигонах, на живых организмах, цитируемость и соавторство.

Основными задачами Совета по этике являются:

- 1) проведение этической экспертизы документов, связанных с научной деятельностью;
- 2) выдача заключения об этической обоснованности возможности или невозможности проведения научного исследования.

[Подробнее читайте на сайте НАН РК](#)

Нові надходження до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті [Текст] : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф. / Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т» [та ін.] ; [наук. ред.: С. О. Кудря та ін.]. – Київ : ІВЕ НАНУ, 2017. – 752 с.

Викладено матеріали тез доповідей актуальних робіт проведених у минулі роки науковцями у сфері розвитку відновлювальної енергетики з метою подальшого використання відновлювальних джерел енергії для отримання додаткових обсягів теплової та електричної енергії з метою реалізації заходів для енергозбереження та енергоефективності в суспільстві.

Матеріали рекомендовано для науковців, викладачів вишів, фахівців підприємств, аспірантів та студентів які займаються розв'язанням проблем енергозбереження та енергоефективності в суспільстві.

Шифр зберігання: 816000

***

Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні [Текст] : [монографія] / [В. А. Войналович та ін. ; редкол.: О. О. Рафальський (голова), В. А. Войналович, Л. П. Нагорна] ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – Київ : ІШЕД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. – 510, [1] с.

Книгу підготовлено за результатами науково-дослідної роботи «Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні», що виконувалася співробітниками відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України у 2014–2016 рр.

У тексті викладено результати дослідження етнополітичних аспектів динаміки сутнісних змін соціокультурних трансформацій у сучасній Україні в контексті причин і чинників суспільної кризи. Сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо оптимізації напрямів та механізмів етнополітики в Україні, національної та суспільної консолідації українського соціуму.

Розрахована на фахівців у галузі державного управління, політиків, науковців, усіх, кого цікавлять етнополітологія і політична практика.

Шифр зберігання: ВА815807

***

«Інноваційна економіка», міжнародна науково-практична конференція (3 ; 2017 ; Київ).

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційна економіка» (28-29 квіт. 2017 р.) [Текст] : [збірник]. – Київ ; Херсон : Гельветика, 2017. – 135 с.

У збірнику представлено матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційна економіка». Розглядаються загальні питання світового господарства та міжнародних економічних відносин, економіки та управління національним господарством, економіки та управління підприємствами, розвитку продуктивних сил і регіональної економіки, інноваційної та інвестиційної діяльності, бухгалтерського одліку, аналізу та аудиту, маркетингу та ін.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться економічною наукою, а також для широкого кола читачів.

Шифр зберігання: ВА815165

***

Інформаційна культура: теоретичні засади та досвід [Текст] : навч. посіб. / С. Н. Грипич, Л. М. Буравкова ; за заг. ред. С. Н. Грипич ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, Наук. б-ка. – Рівне : Зень О. [вид.], 2017. – 366 с.

У навчальному посібнику розкрито сутність і теорію інформаційної культури та практичний досвід її формування в бібліотеках вищих навчальних закладів. У ньому подаються відомості про карткові та електронні інформаційно-пошукові системи, алгоритми пошуку та аналітичне опрацювання джерел інформації; розглядається коло проблем, пов'язаних з організацією та методикою науково-дослідної діяльності студентів та молодих науковців, а також містяться рекомендації щодо оформлення результатів наукової діяльності. Посібник висвітлює досвід роботи наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету, її інформаційні ресурси та сервісні технології.

Видання розраховане на широке коло студентів, аспірантів, молодих науковців та всіх, хто цікавиться питанням формування інформаційної культури в бібліотеках вищих навчальних закладів.

Шифр зберігання: ВА815806

***

Правове регулювання використання зображень у електронних бібліотеках за законодавством України [Текст] : монографія / [О. І. Харитонова та ін.] ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юрид. літ., 2017. – 70 с.

У монографії розглядаються юридичні аспекти створення та функціонування електронних бібліотек. Особлива увага приділяється проблематиці правового регулювання їх діяльності та питанням правомірного використання об'єктів, захищених авторським правом. Окремо розглядаються питання, пов'язані з використанням електронними бібліотеками зображень та письмових творів наукового та літературного характеру. Дослідження буде корисним студентам, викладачам вищих навчальних закладів та наукових установ, аспірантам та здобувачам, фахівцям у галузі інформаційних технологій, а також усім, хто цікавиться питаннями правової охорони інтелектуальної власності.

Шифр зберігання: ВА815387

***

Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності [Текст] : колект. монографія / [за наук. ред. Н. Є. Кульчицької]. – Чортків : ТНЕУ, 2017. – 270 с

Колективна монографія виконана в межах комплексної теми дослідження і розрахована на широке коло вітчизняних фахівців, науковців,

податківців, держаних службовців, причетних до розробки та впровадження практичних аспектів розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності.

Шифр зберігання: ВА815803

***

Становлення і розвиток глобальних економічних відносин [Текст] : зб. наук. пр. з актуал. питань екон. наук / [О. І. Вавулін та ін.] ; Наук. орг. «Перспектива». – Дніпро : Гельветика, 2017. – 103 с.

У збірнику наукових праць зібрані статті, у яких розглядаються актуальні питання економіки, світового господарства і міжнародних економічних відносин, економіки та управління національним господарством, економіки та управління підприємствами, розвитку продуктивних сил та регіональної економіки, економіки природокористування.

Збірник призначено для науковців, викладачів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей, а також для широкого кола читачів.

Шифр зберігання: ВА815145

***

Трансформаційні перетворення господарської системи в контексті глобалізаційних змін: еволюція та управління [Текст] : монографія / [Мироненко Є. В. та ін.] ; за заг. ред. Мироненка Є. В. ; Донбас. держ. машинобуд. акад. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 271 с.

Рекомендується при викладанні у вищих навчальних закладах курсів національної економіки, міжнародної економіки, політичної економії, мікро- і макроекономіки, спецкурсів з теоретичних основ менеджменту, інвестиційної та інноваційної діяльності, формування національної моделі розвитку економіки та проведення науково-дослідної роботи з проблем трансформаційних перетворень господарської системи в умовах глобалізації.

Монографія може бути корисною як теоретикам, так і практикам, які зацікавлені економічною проблематикою ринкових перетворень цивілізаційного характеру в сучасних умовах господарювання.

Шифр зберігання: ВА815382

ДОДАТКИ

Додаток 1

20.02.2018

Конкурс Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії (JRC) на доступ до дослідницької інфраструктури для науковців із дослідницьких організацій будь-якого типу

Об'єднаний дослідницький центр Європейської Комісії (JRC) оголосив конкурс на доступ до дослідницької інфраструктури (користування лабораторіями й обладнанням) для науковців із дослідницьких організацій будь-якого типу, в тому числі академічних інститутів, вищих навчальних закладів, малих і середніх підприємств, промисловості та приватних дослідницьких організацій ([Національна академія наук України](#)).

JRC надає доступ до своєї **неядерної інфраструктури** для дослідників із країн-членів ЄС, країн-кандидатів та країн, пов'язаних із програмою Horizon 2020. Доступ до **ядерної інфраструктури** JRC відкрито для країн-членів ЄС, країн-кандидатів (на умовах, визначених у відповідних угодах) і країн, пов'язаних із науково-дослідною програмою Euratom.

Програмою передбачено два види доступу до дослідницької інфраструктури JRC:

Перший (виходячи з актуальності досліджень) базується на науковій та соціально-економічній доцільності запропонованого проекту і передбачає оголошення конкурсу з подальшою експертною оцінкою отриманих пропозицій. Такий тип доступу орієнтований, в основному, на університети, науково-дослідні установи, а також малі й середні підприємства (МСП) у сферах, пов'язаних зі стратегічними пріоритетами JRC та ЄС, спрямованими на стандартизацію, інтеграцію, узгодження, стале зростання й підвищення конкурентоспроможності. За такого типу організації доступу користувачам необхідно покривати лише додаткові витрати JRC. Доступ до ядерних дослідницьких установ може надаватися «безкоштовно».

Другий тип доступу (виходячи з потреб ринку) орієнтований, головним чином, на промислові та комерційні організації і передбачає повну сплату витрат за надання доступу.

На даний момент оголошено конкурси на **доступ до п'яти з 41 наявних у JRC лабораторій**.

Критерії відбору

Всі пропозиції оцінюватимуться згідно зі зваженими критеріями відбору – такими, як:

- наукова реалізація;
- доступ до малих і середніх підприємств і нових користувачів;
- стратегічне значення для JRC;
- стратегічне значення для Європи.

<https://ec.europa.eu/jrc/en/research-facility/open-access/about>

У разі схвалення заявки питання про оплату відрядження для виконання робіт вирішуватиметься НАН України централізовано.

1. Лабораторія нанобіотехнології (NanoBiotech Lab)

Основні напрями діяльності:

1. Визначення характеристик наноматеріалів – включно з їхньою взаємодією із біологічними системами (поживними середовищами, протеїнами і т. д.).
2. Виявлення наноматеріалів у складних матрицях.
3. Хімічний аналіз поверхонь макро- й наноматеріалів. Модифікація поверхонь і наноконструювання. Визначення характеристик біосенсорів.
4. Клітинні культури адгезивних клітин. Дослідження біологічної сумісності. In vitro дослідження генотоксичності та цитотоксичності наноматеріалів, а також їхнього накопичення.
5. Поглиблене дослідження матеріалів для небіологічного застосування (енергетика, транспорт і т. д.).

Довідково

Нанобіотехнологічну лабораторію оснащено найсучаснішим обладнанням, призначеним для виконання міждисциплінарних досліджень. Особливий акцент робиться на дослідженні наноматеріалів, наномедицині, сучасних матеріалах та їхній взаємодії з біологічними системами, а також на виявленні, ідентифікації і визначенні характеристик наноматеріалів у продуктах харчування та споживчих товарах.

Заявки на конкурс приймаються з 22 січня по 13 квітня 2018 р.

Деталі умов конкурсу й подання заявок – за адресою: <https://goo.gl/3eFo6L>

2. GELINA, Установка вимірювання часу прольоту нейтрону високої роздільної здатності (EUFRAT)

Основні напрями діяльності:

1. Вимірювання поперечного перерізу розсіювання нейтронів для оцінювання безпеки наявних та нових систем ядерної енергетики.
2. Перевірка відповідності нормам і стандартам.
3. Дослідження процесів ядерного поділу.
4. Сучасні ядерні технології та методи забезпечення безпеки діяльності.
5. Дослідження і розроблення нових наукових концепцій, випробування нового обладнання або радіаційного транспорту.
6. Основи ядерної фізики.

Довідково

GELINA – це електронний прискорювач потужністю 150 MeV, який використовується як джерело нейтронів для вимірювань часу прольоту нейтронів із високою роздільною здатністю. Об'єкт охоплює діапазон енергії від теплової до 15 MeV, забезпечує роздільну здатність по часу менше ніж 1 нс (FWHM), містить масив треків для прольоту частинок довжиною до 400 м, із можливістю одночасного виконання до 10 експериментів.

Заявки на конкурс приймаються з 7 грудня 2017 по 7 березня 2018 р.

Деталі умов конкурсу й подання заявок – за адресою:
<https://goo.gl/kvMbHt>

3. HADES, підземна лабораторія для наднизько-енергетичної гамма-спектрометрії (EUFRAT)

Основні напрями діяльності:

1. Визначення характеристик радіоактивності еталонних матеріалів – наприклад, матеріали, що використовуються для моніторингу навколишнього середовища, контролю харчових продуктів, переробки радіоактивних відходів тощо).
2. Відстеження процесів у природі, таких як океанські течії (моделювання кліматичних змін), і рівня поглинання в харчовому ланцюгу.
3. Відстеження антропогенного впливу ядерної діяльності.
4. Радіоекологічні дослідження.
5. Супровід і підтримка Європейських стандартів.
6. Контроль якості.
7. Базові експерименти з астрофізики та фізики нейтрино (наприклад, пошук безнейтринного подвійного бета-розпаду й інші рідкісні процеси).
8. Підбір матеріалів і тестування датчиків для підземних експериментів.
9. Вивчення та вимірювання рідкісних ядерних розпадів.
10. Перевірка датчиків та технологій для низькоенергетичних задач.

Довідково

До складу інфраструктури JRC входить розташована на глибині 225 метрів, підземна лабораторія для вимірювань радіоактивності наднизького рівня HADES, котра розміщується на території Бельгійського ядерного дослідницького центру. На рівні HADES мюонні потоки (вторинні космічні промені) в 5000 разів слабші порівняно з поверхнею землі, а потік протонів, нейтронів і електронів зводиться до незначного рівня. Для вимірювань використовуються одинадцять спеціально розроблених височастотних германієвих датчиків.

Заявки на конкурс приймаються з 7 грудня 2017 по 7 березня 2018 р.

Деталі умов конкурсу й подання заявок – за адресою:
<https://goo.gl/XG4i3g>

4. MONNET, Каскадний прискорювач на джерелі швидких нейтронів (EUFRAT)

Основні напрями діяльності:

1. Вимірювання поперечного перерізу розсіювання нейтронів для оцінювання безпеки наявних і нових систем ядерної енергетики.
2. Перевірка відповідності нормам і стандартам.
3. Дослідження процесів ядерного поділу.
4. Дослідження матеріалів та впливу радіаційного випромінювання.
5. Сучасні ядерні технології та методи забезпечення безпеки діяльності.
6. Дослідження і розроблення нових наукових концепцій або випробування нового обладнання.
7. Дозиметрія.

8. Основи ядерної фізики.

Довідково

MONNET – це квазімоноенергетичне джерело швидких нейтронів високої інтенсивності на основі вертикального 3,5-МВ каскадного прискорювача, здатного створювати безперервні або імпульсні пучки протонів, дейтронів або іонів гелію. Установка забезпечує квазімоноенергетичні потоки нейтронів в діапазоні 0 – 24 MeV з використанням літєвих, дейтерієвих або тритієвих мішеней. MONNET також може використовуватись як джерело фотонів, протонів, дейтронів або альфа-випромінювання за умови зацікавленості JRC.

Заявки на конкурс приймаються з 7 грудня 2017 по 7 березня 2018 р.

Деталі умов конкурсу й подання заявок – за адресою: <https://goo.gl/dem4qV>

5. RADMET, Метрологічні лабораторії радіоактивних ізотопів (EUFRAT)

Основні напрями діяльності:

1. Первинна стандартизація радіоактивності.
2. Визначення радіаційних характеристик матеріалів і зразків (визначення радіонуклідів та їхньої дії).
3. Вимірювання параметрів розпаду, необхідних для виконання калібрування в звичайних лабораторіях, ядерній медицині й багатьох інших наукових роботах з використанням радіонуклідів.
4. Випробування радіологічних приладів і технологій.
5. Дослідження для забезпечення таких галузей суспільної діяльності, як поводження з радіоактивними відходами, зняття з експлуатації ядерних установок, нормативна база для промисловості та мережі раннього сповіщення.

Довідково

Метрологічні лабораторії радіоактивних ізотопів (RADMET) оснащено широким набором інструментів, що використовуються для вимірювань пов'язаних із дослідженням ядерного розпаду, визначенням відповідних ядерних та радіаційних характеристик зразків і матеріалів. Обладнання, значна частина якого є унікальним у своєму роді, можна використовувати для проведення високоточних вимірювань великої кількості радіонуклідів у зразках.

Заявки на конкурс приймаються з 7 грудня 2017 по 7 березня 2018 р.

Деталі умов конкурсу й подання заявок – за адресою: <https://goo.gl/LFEfLd>

Заявки на користування зазначеними об'єктами необхідно подавати за адресою: JRC-RI-OPEN-ACCESS@ec.europa.eu до дати закриття конкурсу.

Із загальними умовами доступу, процедурою подання заявок та поділу прав інтелектуальної власності можна детально ознайомитися за посиланням: <https://goo.gl/Tn73fH>

Інформацію про подані заявки просимо в індивідуальному порядку оперативно подавати до Відділу міжнародних зв'язків НАН України за адресою: khrystych@nas.gov.ua.

(вгору)

Додаток 2

27.02.2018

МОН планує оновити наукове обладнання за рахунок коштів, які повернуться від внеску в Горизонт 2020

Кошти, які Україна отримає від програми Горизонт 2020 як повернення частини сплаченого внеску, планують направити, зокрема, на закупівлю обладнання для наукових досліджень. Про це розповіла міністр освіти і науки Л. Гриневич під час презентації закладами вищої освіти результатів їхньої наукової діяльності за 2017 р. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Відповідне запитання поставила проректор з наукової роботи Львівської політехніки Н. Чухрай: «Наразі приладна база – це одна з найбільших проблем для технічних вишів. Якби була можливість оновити її, приміром, за кошти, які повертає Україні ЄС за програмою Горизонт 2020, то це якісно покращило б дослідження».

Міністр відповіла, що в МОН вже розглядають можливості для реалізації такої ідеї.

«Торік ми не отримали повернення внеску, оскільки він пішов на погашення заборгованості.

Натомість цього року ми очікуємо на таке повернення і зараз спільно з комісією ЄС розробляємо орієнтовний порядок використання коштів. І озвучені Вами ідеї будуть реалізовані через цей порядок. Передбачається, що частина коштів піде на покращення приладної бази. Але також нам треба збільшувати поінформованість і навчати наших науковців, як брати участь у програмі. Це, наприклад, створення мережі інформаційно-консультативних центрів», – розповіла Л. Гриневич.

Заступник міністра М. Стріха додав, що це питання також обов'язково обговорюватиметься з науковою спільнотою.

«Кінцевий документ врахує всі ваші пропозиції. До 2022 р. включно можемо розраховувати приблизно на 12 млн євро. І ми намагаємося зрозуміти, як за рахунок цих коштів підтримати ті проекти, які дозволять найглибше інтегруватися в Європейський дослідницький простір, і створити принаймні елементи дослідницької інфраструктури, якої ми потребуємо», – підкреслив М. Стріха.

(вгору)

01.03.2018

Стартує конкурс українсько-чеських науково-дослідних проектів на 2019–2020 роки

Науковці вишів, науково-дослідних установ та підприємств можуть взяти участь у конкурсі українсько-чеських науково-дослідних проектів, який оголошують Міністерство освіти і науки України і Міністерство освіти, молоді та спорту Чеської Республіки. Також до участі запрошують молодих вчених та викладачів. Переможці конкурсу зможуть реалізувати проект у 2019–2020 рр. ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Приєм прийом заявок на конкурс – з 1 березня до 30 квітня 2018 р.

Більше про конкурс, критерії відбору та фінансування у [вкладенні](#).

Претендентам з України потрібно подати пакет документів та заповнену апікаційну форму на адресу Міністерства освіти і науки України. Завантажити апікаційну картку заявки можна [тут](#). Заявки, оформлені без дотримання конкурсних вимог розглядатися не будуть.

Проектні пропозиції приймаються за такими напрямками:

- Інформаційні технології, включаючи нові технології торгівлі;
- Силова енергетика;
- Екологія та використання природних ресурсів;
- Біотехнології, нові терапевтичні методи, профілактика захворювань;
- Нові речовини та матеріали;
- Сучасне машинобудування;
- Суспільні науки та мистецтво.

Телефон для довідок: (044) 287-82-50.

Нагадаємо, що [рішення про проведення конкурсу було прийняте на Спільному засіданні українсько-чеського комітету з науково-технологічного співробітництва, що проходив у Празі](#). Таким чином Україна розпочне наукову співпрацю з Чехією.

([вгору](#))

02.02.2018

Українсько-литовський проект «Орнаментика етнографічного текстилю Західної України та Литви: універсальні й унікальні параметри» (2018–2019 рр.)

Інститут народознавства НАН України спільно з фахівцями із Литви розпочав роботу над реалізацією дослідницького проекту «Орнаментика етнографічного текстилю Західної України та Литви: універсальні й унікальні параметри» ([Національна академія наук України](#)).

23–25 січня 2018 р. в Інституті народознавства НАН України (м. Львів) відбулася перша зустріч учасників цього спільного українсько-литовського проекту.

Українську сторону під час заходу представляли співробітники відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України – український керівник проекту доктор мистецтвознавства О. Никорак, завідувач цього відділу кандидат мистецтвознавства Л. Герус, кандидат мистецтвознавства О. Федорчук, докторант відділу кандидат мистецтвознавства О. Болюк, кандидат мистецтвознавства О. Козакевич, Т. Куцир. На зустріч із українськими колегами з Литви прибули викладачі Каунаського технологічного університету – керівник проекту з литовського боку доктор технічних наук, доцент Е. Кумпікайте, доктор технічних наук Д. Мілашене, доктор технічних наук Ж. Рукуйжене, докторант кафедри матеріалознавства Г. Лаурецкене і старший науковий співробітник Музею-скансену народного побуту Литви в с. Румшішкес етнограф Е. Ненартавічюте.

У межах зустрічі було проведено робочий семінар щодо спільної роботи в музеях України та Литви на 2018 р., а також узгоджено результати дослідження за названою програмою, за якими передбачено публікацію семи наукових статей.

([вгору](#))

Додаток 5

06.02.2018

Українські винаходи для економіки, війська, медицини та безпеки – науковці завершили 14 пріоритетних досліджень за держзамовленням

Новітні системи для військової логістики, виявлення ВІЛ на ранніх стадіях, попередження руйнування стратегічно важливих споруд – українські науковці представили результати 14 розробок, які виконували за держзамовленням упродовж останніх двох років. Усі ці проекти були відібрані під час конкурсу 2016 р. і зараз робота над ними завершена. Розробки вчених або вже використовуються в конкретних сферах, або повністю готові до впровадження ([Урядовий портал](#)).

Зазначені дослідження були профінансовані державою на понад 21,1 млн грн. Вони проводилися за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки: інформаційні та комунікаційні технології; енергетика та енергоефективність; раціональне природокористування; науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань; нові речовини і матеріали.

Розробки виконували як у вишах та наукових установах НАН, так і в державних та приватних підприємствах.

Приміром, у Львівській політехніці вчені створили систему, яка може в режимі онлайн збирати та передавати інформацію про деформацію та зміну положення великих інженерних споруд. Для цього використовують

геодезичний моніторинг. Комплекс потрібний, щоб попередити руйнування стратегічно важливих об'єктів, а отже – запобігти надзвичайним ситуаціям.

Порівняно з зарубіжними аналогами розробка Львівської політехніки має в 3–4 рази меншу вартість, дозволяє інтегрувати в одну систему прилади різних виробників, працювати в реальному часі. Також вперше в таких системах можна враховувати вплив зовнішнього середовища на результати вимірів. Іншими перевагами розробки є можливість бездротової передачі даних від геодезичних пристроїв до сервера, оперативне розгортання та згортання системи на об'єкті моніторингу тощо.

Система буде потрібною в енергетиці, будівництві, хімічній промисловості тощо. Уже зараз вона встановлена на Теребле-Рікській ГЕС, також укладено договори на її використання для моніторингу ділянки дороги Стебник-Трускавець, надання послуг для ПАТ «Укргідроенерго».

Підвищити рівень боєздатності української армії покликана розробка ДП «Український науковий центр розвитку інформаційних технологій». Там створили програмно-технічний комплекс для моніторингу, аналізу та прийняття рішень у сфері військової логістики. Система здатна збирати інформацію з різних джерел, обробляти її та візуалізувати необхідні дані на широкоформатних екранах. Це дозволить замінити тривале та копітке опрацювання стосів паперів і файлів з різних баз даних.

За допомогою комплексу керівники органів військової логістики зможуть швидко аналізувати, що треба певній військовій частині чи групі для виконання завдань, де є необхідні засоби та як все це співвідноситься географічно. Така інформація допоможе приймати рішення про постачання озброєння, військової техніки тощо. Причому армійці зможуть використовувати комплекс як в штатних, так і в польових умовах.

Водночас комплекс є досить універсальним і може знадобитися не тільки для військових потреб. Так, він матиме практичне застосування в прикордонній службі, ДСНС, інших силових відомствах, а також корпоративних структурах, які мають розгалужену систему матеріально-технічного постачання.

Іншу «розумну систему» розробили в Національному університеті біоресурсів і природокористування. Вона призначена для того, аби дистанційно моніторити, наскільки посіви рослин забезпечені мінеральними добривами. Перший етап – це обстеження посівів з допомогою безпілотників та створення відповідних фото. Відтак система обробляє та аналізує отримані зображення і будує карту посіву. На ній кольором позначаються сектори – куди потрібно додати добрива, а де це буде недоцільним.

Така диференціація під час експерименту на урожаєх пшениці дозволила заощадити добрива, збільшити урожай та підвищити клас зерна. Тобто система дає змогу оперативно оцінити реальну потребу рослин у добривах, щоб розподілити їх відповідним чином, причому як для нинішнього, так і для майбутнього урожаю.

Виявити ВІЛ навіть на ранніх стадіях інфекційного процесу – таку тест-систему створили за держзамовленням у ПАТ «Науково-виробнича компанія «ДІАПРОФ-МЕД». Цю можливість тесту дає його висока діагностична та аналітична чутливість.

([вгору](#))

Додаток 6

28.02.2018

Засідання Президії НАН України

На черговому засіданні Президії НАН України 28 лютого 2018 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили доповідь заступника директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України члена-кореспондента НАН України А. Крючина «Високопрецизійні мікропризмові структури і перспективи їх широкомасштабного застосування» ([Національна академія наук України](#)).

В обговоренні взяли участь академік НАН України Б. Патон, директор Інституту проблем реєстрації інформації НАН України академік НАН України В. Петров, завідувач кафедри офтальмології Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика доктор медичних наук С. Риков, генеральний директор – генеральний конструктор Державного підприємства «Державне Київське конструкторське бюро «Луч» доктор технічних наук О. Коростельов, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я. Яцків, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В. Локтєв.

Заслухана Президією НАН України наукова доповідь та виступи в обговоренні висвітлили важливі результати досліджень зі створення та застосування мікропризмових технологій, що здійснюються вже понад 10 років і які зараз набули більшої актуальності у зв'язку зі збільшенням промислового та соціального замовлення на отримані практичні результати.

Зазначалося, що в Інституті проблем реєстрації інформації НАН України накопичено великий досвід і є відповідна технологічна база з вирішення актуальної науково-технічної проблеми створення новітніх оптичних елементів для лазерних і світлодіодних систем, а також для медицини. В інституті розроблена унікальна технологія діагностики і лікування косоокості дітей з використанням спеціальних мікропризмових елементів. Ця робота отримала першу премію Кабінету Міністрів України за інноваційні розробки. Зараз така технологія лікування, крім України, впроваджується в Китаї та Узбекистані.

Не менш важливою проблемою є безпека дорожнього руху – в інституті створено повний технологічний цикл виготовлення катафотів. Вироблені у 2017 р. кругові бордюрні елементи вже встановлені у декількох районах Києва.

Водночас підкреслювалося, що необхідно розширити виробництво потрібних державі матеріалів, оригінальних оптичних дифузорів та лінз Френеля, що використовуються у виробках підприємств «Укроборонпрому».

Президія НАН України ухвалила відповідний проект постанови.

([вгору](#))

Додаток 7

14.02.2018

Засідання Президії НАН України

На черговому засіданні Президії НАН України 14 лютого 2018 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили доповідь голови наукової ради комплексної науково-технічної програми НАН України «Сенсорні прилади для медико-екологічних та промислово-технологічних потреб: метрологічне забезпечення та дослідна експлуатація», директора Інституту молекулярної біології і генетики НАН України академіка НАН України Г. Єльської про результати виконання зазначеної програми ([Національна академія наук України](#)).

В обговоренні взяли участь академік НАН України Б. Патон, заступник директора Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України академік НАН України О. Палагін, директор Інституту органічної хімії НАН України член-кореспондент НАН України В. Кальченко, директор Державного підприємства «Науково-виробничий центр «Енергоімпульс» Інституту електродинаміки НАН України» кандидат технічних наук О. Ламеко, академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України академік НАН України С. Комісаренко, президент Національної академії медичних наук України академік НАМН України В. Цимбалюк, перший віце-президент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України А. Наумовець, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я. Яцків, голова Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України, генеральний директор Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» академік НАН України В. Семиноженко, директор Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академік НАН України В. Геєць, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В. Локтев.

У доповіді було детально висвітлено результати виконання комплексної науково-технічної програми по сенсорних приладах й зауважено, що ці результати стали можливими завдяки тісному поєднанню зусиль фахівців з біології, хімії та фізики для вирішення широкого кола актуальних прикладних проблем у галузі сенсорних технологій. Більшість проектів були

міждисциплінарними і виконувались спільно установами різних відділень Академії.

Доповідь і виступи в обговоренні засвідчили, що за роки виконання програми вирішено ряд важливих питань створення сенсорних приладів, проведення їх сертифікації та метрологічної атестації. Зокрема, розроблено портативні біосенсори для медичної діагностики та екологічного моніторингу довкілля. Проте наголошувалося, що існує необхідність концентрації подальших зусиль розробників та потенційних виробників таких приладів з метою доведення їх до промислового виробництва на підприємствах України.

Було висловлено думку, що дослідження в цій галузі необхідно продовжувати і надалі. Пріоритетом нової програми повинен бути пошук нових перспективних матеріалів на основі високих технологій, у тому числі «розумних» сенсорних матеріалів для селективного визначення заданих речовин та розроблення на їх основі сенсорних пристроїв нового покоління.

Президія НАН України ухвалила відповідний проект постанови.

([вгору](#))

Додаток 8

22.02.2018

В Інституті надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України науковці зустрілися з підприємцями

8 лютого 2018 р. в Інституті надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України відбулося розширене засідання Президії Ради директорів підприємств, установ та організацій міста Києва і представників Президії Національної академії наук України та вже зазначеного інституту щодо опрацювання нових наукових розробок за галузевими напрямками ([Національна академія наук України](#)).

До заходу долучилися також представники Київської міської державної адміністрації, Українського союзу промисловців та підприємців, Київської торгово-промислової палати, ДК «Укроборонпром», Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації, керівники столичних промислових підприємств.

Захід розпочався презентаційною частиною, під час якої присутні оглянули виставку розробок Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України. У межах експозиції було представлено розробки для потреб будівельної, метало- й деревообробної галузей, енергетики, авіа- та суднобудування, виробництва військової техніки та спецмашин, ремонтного виробництва, виготовлення трубопроводів, зварювання. Учасники, зокрема, мали можливість ознайомитися з багатим доробком учених Інституту: алмазними правлячими олівцями для розмірної правки алмазних кругів; алмазними та кубонітовими шліфувальними кругами для електрошліфування та електроерозійного шліфування; інструментами з полікрystalами на основі

алмазу й на основі кубічного нітриду бору; інструментами для зварювання тертям із перемішуванням; різальними й алмазно-абразивними інструментами для верстатів і ручних пневмомашин; керамічними конструкційними елементами складної форми; керамічними блоками для бронезахисту техніки; технологією відновлення хрестовин карданного валу, відводів і спеціальних шестерень; спіральними бурами; технологією тонування вікон для вітражів, декоративними захисними покриттями; інструментами для будівництва й ремонту доріг; прецизійними свердлами для оптичних деталей; інструментами з кубічного нітриду бору для обробки елементів клапанів енергоустановок і титанових сплавів та загартованих сталей; алмазно-абразивними інструментами для верстатів із ЧПК; інструментами з високоміцних алмазів на металічних зв'язках для різання, свердління й шліфування будівельних матеріалів; добавкою в асфальтобетон.

Засідання відкрив і провів голова Ради директорів підприємств, установ та організацій міста Києва, генеральний директор ДП «ВО «Київприлад»» О. Осадчий.

З вітальними словами до учасників заходу звернулися перший віцепрезидент Національної академії наук України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік А. Наумовець і віцепрезидент Українського союзу промисловців та підприємців С. Зімін, начальник управління промисловості та інноваційної політики – заступник директора Департаменту промисловості та розвитку підприємництва Київської міської державної адміністрації – А. Баган.

Присутні заслухали два виступи. Про основні напрями діяльності Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України розповів директор цієї академічної наукової установи член-кореспондент НАН України В. Туркевич. Інструментально-технічним розробкам інституту присвячувалася доповідь заступника директора з наукової роботи цього ж інституту доктора технічних наук, професора С. Клименка. Потому учасники засідання мали можливість поставити науковцям запитання, а також висловити свої пропозиції.

Для заключних слів було запрошено представників Національної академії наук України, Українського союзу промисловців та підприємців і Київської міської державної адміністрації.

Наприкінці заходу було підписано протокол намірів про співробітництво Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України та ДП «ВО «Київприлад»».

Додаткову інформацію (зокрема, про представлені вченими розробки) розміщено на сайті Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України: <http://www.ism.kiev.ua/index.php?i=73>.

(вгору)

15.02.2018

Зустріч Президії ЦК профспілки працівників НАН України з керівництвом Академії

1 лютого 2018 р. у будівлі Президії НАН України відбулася зустріч керівництва Академії в особах першого віце-президента академіка А. Наумовця, віце-президента академіка В. Кошечка, віце-президента академіка С. Пирожкова, головного вченого секретаря академіка В. Богданова з Президією Центрального комітету (ЦК) профспілки працівників НАН України – головою профспілки А. Широковим, заступником голови профспілки В. Столяровим, членами Президії ЦК профспілки. На зустріч було також запрошено представників профактиву – членів ЦК профспілки працівників НАН України й голів низки первинних організацій м. Києва, а також керівників підрозділів апарату Президії НАН України ([Національна академія наук України](#)).

Перший віце-президент НАН України академік А. Наумовець і голова профспілки працівників НАН України А. Широков звернулися до присутніх зі вступними словами, окресливши нинішнє становище Академії та проблемні питання, з якими стикаються НАН України і її наукові установи.

Головний учений секретар академік НАН України академік В. Богданов у своєму виступі зосередився на фінансовому забезпеченні Академії в Державному бюджеті України на 2018 р.

Потому учасникам зустрічі з боку профспілки було надано можливість висловити свою позицію з тієї або іншої проблеми, а також поставити запитання, нерідко досить гострі, керівництву Академії. Найчастіше порушувалися такі проблеми:

- невиконання державною владою норм Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- недостатність базового фінансування Академії за КПКВК 6541030 протягом трьох останніх років і, як наслідок, дефіцит фонду оплати праці та режим неповної зайнятості в більшості наукових установ;
- негативні наслідки значного скорочення наукових установ і вплив наукової молоді;
- причини відсутності перегляду термінів і обсягів планових тем за умов неповного робочого тижня;
- режим роботи адміністрації установ і Президії НАН України;
- фінансування НАН України за новим КПКВК 6541230 і принцип розподілу цих коштів;
- оцінювання діяльності наукових установ та його співвідношення з державною атестацією;
- першочергові й невідкладні кроки для поліпшення ситуації із зайнятістю й оплатою праці;
- принципи розподілу базового фінансування.

Керівництво Академії та відповідних підрозділів Президії НАН України надало змістовні відповіді на питання.

Підбиваючи підсумки зустрічі, голова профспілки працівників НАН України А. Широков запропонував:

1) у стислі терміни проаналізувати кошториси доходів і видатків та штатні розписи наукових установ; узагальнити реальний дефіцит фонду оплати праці при стовідсотковій зарплаті у режимі повної зайнятості;

2) для вирішення цієї проблеми спільним листом звернутися до Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховної Ради України, парламентських комітетів і фракцій політичних партій із обґрунтуванням збільшення фінансування НАН України на відповідну суму під час перегляду Державного бюджету України на 2018 р. за підсумками першого кварталу;

3) зробити все залежне від НАН України для максимального пришвидшення фінансування за КПКВК 6541230.

А. Широков також поінформував керівництво Академії, що ЦК профспілки готує позов до Кабінету Міністрів України з приводу невиконання останнім Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

На завершення голова профспілки подякував керівництву Академії за проведення зустрічі та запропонував зробити такі заходи регулярнішими.

Читайте також: [Відповідь на актуальні питання \(вгору\)](#)

Додаток 10

26.02.2018

Презентація Французько-українського та українсько-французького юридичного словника в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України

21 лютого 2018 р. в Інституті держави і права імені В.М. Корецького НАН України (ІДП) відбулася презентація Французько-українського та українсько-французького юридичного словника, виданого наприкінці 2017 р. під егідою цієї академічної наукової установи ([Національна академія наук України](#)).

Французька мова традиційно є однією з основних мов світової юриспруденції – завдяки широкому географічному поширенню її носіїв, що охоплює три континенти, правовим традиціям, котрі своїм корінням сягають ренесансного *mos gallicus* (французької правової школи XVI ст.) і сприяли появі славнозвісного Кодексу Наполеона 1804 р., а також її панівному становищу в багатьох міжнародних органах та організаціях (ООН, Раді Європи, НАТО, УНІДРУА, НАФТА, СОТ, ФІФА, ЮНЕСКО, Всесвітньому поштовому союзу й інших). Наразі нерідко висловлюється думка, що за наслідками так званого Brexit (виходу Великої Британії зі складу

Європейського Союзу) французька мова зможе відчутно посилити свої позиції в ЄС.

Презентоване в ІДП видання є одним з перших в Україні спеціалізованих словників і стало результатом багаторічної роботи авторів-упорядників – завідувача відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права ІДП академіка НАПрН України Н. Малишевої та старшого викладача кафедри гуманітарних дисциплін Рівненського інституту Київського університету права НАН України І. Микитин. Словник налічує понад 60 тис. слів і словосполучень, що вживаються в сучасній французькій та українській юридичній і діловій мовах, та відображає основні правові інститути й поняття в галузях теорії держави і права, конституційного, адміністративного, фінансового, цивільного, кримінального, трудового, екологічного, господарського, міжнародного права, цивільного й кримінального процесу і криміналістики. За відсутності збігів французьких та українських понять наводяться короткі пояснення. У словнику подано скорочення, які широко використовуються у діловій і суспільно-політичній лексиці. Словник призначений для викладачів та студентів юридичних, економічних факультетів, наукових працівників, перекладачів, юристів, співробітників правоохоронних органів і всіх, хто зацікавлений у коректному перекладі українською та французькою мовами правової, економічної, політичної термінології, а також термінології із суміжних галузей.

Презентацію цієї книги відвідали представники наукової спільноти, органів влади й громадянського суспільства.

З вітальним словом до присутніх звернувся директор ІДП академік Ю. Шемшученко. Він відзначив важливість виходу у світ юридичного словника й розповів про глибокі традиції співробітництва очолюваного ним інституту з науковою та юридичною спільнотою Франції.

Н. Малишева та І. Микитин зосередилися на своєму майже 20-річному шляху до публікації словника, ідея створення якого з'явилася ще 1998 р. Тоді ж почалася відповідна підготовка, що набула системного характеру лише під час роботи авторів майбутнього словника над перекладом матеріалів для книги Н. Малишевої та її співавторів – учених зі Швейцарії, Франції та Бельгії – «Аналіз і пілотаж публічної політики», котра побачила світ в Україні у 2010 р. Як зазначили Н. Малишева та І. Микитин, першу верстку словника було сформовано у видавництві Луганського державного університету внутрішніх справ ще 2014 р., однак після сумнозвісних подій на сході нашої держави її було втрачено. Відтоді автори-упорядники суттєво доопрацювали словник, розширивши й концептуально поліпшивши його. За їхніми словами, книгу не випадково названо саме «юридичним» словником, а не словником «юридичних термінів», оскільки в ній подано не лише терміни, а й ті слова та словосполучення, що використовуються в юридичному лексиконі, не будучи, водночас, термінами в чистому вигляді.

Під час презентації виступили також аташе з питань наукового та університетського співробітництва Посольства Франції в Україні С. Ріголле, академік НАПрН України О. Зайчук, посол з особливих доручень Першого європейського департаменту Міністерства закордонних справ України М. Оснач, член-кореспондент НАПрН України І. Кресіна, науковий консультант відділу забезпечення діяльності голови та заступника голови Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду України кандидат юридичних наук С. Морозова й інші присутні.

Загалом гості відзначили високий науковий та фаховий рівень словника й висловили сподівання на те, що він знайде своїх читачів і буде ними гідно поцінований.

P.S. Придбати книгу можна безпосередньо [у видавництві «Право»](#).
([вгору](#))

Додаток 11

23.02.2018

Ми робимо все для того, щоб виші почали отримувати базове фінансування на науку вже з 2019 року, – Лілія Гриневич

МОН виступає з принциповою позицією, що виші мають отримувати, окрім конкурсного, ще й базове фінансування науки на підставі незалежної оцінки. На цьому наголосила міністр освіти і науки Л. Гриневич під час презентації закладами вищої освіти результатів своєї наукової діяльності за 2017 р., що проходила 23 лютого 2018 р., у МОН ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Вона додала, що початок базового фінансування – це політична воля всього уряду, а не тільки МОН.

«Попри те, що вся університетська наука коштує державі мізерно мало, вона дає значні результати, які можна продемонструвати, які готові або вже мають реальне впровадження. У цьому можна пересвідчитися подивившись, приміром, виданий нами [збірник про 240 інноваційних розробок вишів](#). Однак досі університетська наука має лише конкурсне бюджетне фінансування, на умові підтримки порівняно короткострокових 2-3-річних наукових тем. Та й на фінансування цього конкурсу держава завжди виділяла обмаль коштів.

Частка університетів уже давно коливається навколо позначки 10 % загальнодержавних видатків на науку. Як результат, у 2016 році вся університетська наука коштувала загальному фонду бюджету близько 15 мільйонів євро – це показники фінансування одного провінційного європейського університету», – зазначила Л. Гриневич.

Вона підкреслила, що зараз на стадії затвердження перебуває Положення про державну атестацію закладів вищої освіти. На його підставі й буде запроваджуватись базове фінансування на науку – планується, що виші почнуть отримувати його вже з 2019 р. Причому Положенням передбачено,

що атестація проводитиметься за науковими напрямками, а не закладу в цілому.

«Представлені сьогодні результати будуть, зокрема, в основі пропозицій щодо фінансування тих ваших пріоритетних напрямків, які мають важливе значення для розвитку економіки, обороноздатності нашої держави, інших пріоритетних напрямів. Ми бачимо серйозний внесок університетської науки, і, я переконана, він буде ще більшим, якщо ми почнемо більше її фінансувати та підтримувати», – зауважила Л. Гриневич.

Про основні підсумки своєї наукової діяльності, тенденції розвитку та проблемні питання міністру звітували сім провідних класичних і політехнічних вишів:

[Сумський державний університет](#)

[Вінницький національний технічний університет](#)

[Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника](#)

[Ужгородський національний університет](#)

[НТУУ Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського](#)

[НТУ Харківський політехнічний інститут](#)

[НУ Львівська політехніка](#)

Нагадуємо, що [під час першого засідання Нацрада з питань розвитку науки і технологій на чолі з Прем'єр-міністром В. Гройсманом ухвалила, що в 2018 році буде започатковано атестацію українських вишів щодо їх наукової діяльності.](#)

[\(вгору\)](#)

Додаток 12

16.02.2018

Премію Вольфа у галузі математики за 2018 р. нагороджено члена-кореспондента НАН України Володимира Дрінфельда й Александра Бейлінсона

Премію Вольфа у галузі математичних наук за 2018 р. присуджено членові-кореспонденту НАН України В. Дрінфельду й А. Бейлінсону, які працюють в Університеті м. Чикаго (США), – на відзначення циклу їхніх інноваційних робіт із алгебраїчної геометрії, теорії зображень і математичної фізики. Ідеться про результати першорядної ваги, які створюють геометричну модель алгебраїчної теорії, що відіграє ключову роль у теорії полів та фізичній теорії струн, і в такий спосіб підсилюють плідну взаємодію між сучасними фундаментальною математикою та фізикою. Ці результати одержано зазначеними авторами у ході спільних досліджень за програмою Ленглендса, що посідає визначне місце у сучасній теорії чисел та добре відома серед відповідних фахівців ([Національна академія наук України](#)).

Український математик член-кореспондент НАН України Володимир Дрінфельд (народився 14 лютого 1954 р.) впродовж тривалого часу працював у Фізико-технічному інституті низьких температур імені Б. І. Веркіна НАН

України (м. Харків). Він відомий завдяки тому, що збагатив світову науку видатними результатами в галузі алгебраїчної геометрії над полями додатної характеристики, математичної фізики й теорії деформацій алгебраїчних структур. Ці результати стали основою нових розділів сучасної математичної науки – теорії модулів Дрінфельда та теорії квантових груп. За цими напрямками досить широке коло спеціалістів проводять подальші інтенсивні дослідження, котрі змістовно впливають на розвиток різних галузей математики й фізики. Результати В. Дрінфельда, що стосуються зазначених вище проблем, містяться в переліку досягнень, за які автора нагородили Філдсівською медаллю у 1990 р.

Співавтор В. Дрінфельда – А. Бейлінсон – є відомим фахівцем у галузі теорії зображень, алгебраїчної геометрії та математичної фізики. Спеціалісти відзначають, зокрема, його доведення гіпотез Каждана-Люстіга та Янцена, а також помітний внесок у створення ефективних засобів взаємодії сучасних геометрії та математичної фізики.

Результатом плідної співпраці цих двох математиків, відзначеним премією Вольфа, є виявлення глибоких зв'язків між сучасною абстрактною математикою і фізикою шляхом дослідження важливих алгебраїчних структур, що працюють у квантовій теорії поля, яка, у свою чергу, є теоретичною базою сучасної фізики елементарних частинок. Ці результати викладені авторами у книзі *Chiral algebras* і стали об'єктами численних застосувань у роботах багатьох фахівців із різних галузей.

Премії фундації імені Вольфа було засновано у 1978 р. Ними щорічно відзначають 5–6 діячів у кількох галузях сучасної науки, зокрема й математики, а також у кількох видах мистецтв. Для лауреатів-математиків, поряд з медаллю Філдса, такі премії є найпрестижнішими відзнаками видатних досягнень. На поточний момент цією премією нагороджено вже 329 науковців і митців з усього світу. Переможців обирають міжнародні комітети, що складаються з видатних фахівців у відповідній галузі. Ці комітети перепризначаються щороку. Лауреати одержують нагороди особисто від президента держави Ізраїль. Церемонія нагородження відбувається в приміщенні Кнессету (парламенту Ізраїлю) в Єрусалимі.

([вгору](#))

Додаток 13

23.02.2018

Науково-популярний журнал для юнацтва «Країна знань» запрошує вчених Академії до співпраці

У зв'язку зі 100-літнім ювілеєм Національної академії наук України редакційна колегія вітчизняного науково-популярного журналу для юнацтва «Країна знань» пропонує вченим Академії надавати для публікування статті, присвячені історії та результатам діяльності НАН України, її наукових установ, а також її видатним ученим ([Національна академія наук України](#)).

Журнал видається з 2001 р. (періодичність – 10 разів на рік) і розрахований на дітей старшого шкільного віку (починаючи з 7-го класу середніх загальноосвітніх навчальних закладів) та їхніх батьків, а також на студентів і всіх, хто цікавиться наукою й планує обрати її своїм фахом.

Цілі журналу – інформувати про найновіші досягнення науки і техніки, формувати науковий світогляд, пропагувати здоровий спосіб життя, а загалом – дарувати читачам радість пізнання. Головну мету видання редакція формулює словами французького філософа та письменника доби Відродження Мішеля де Монтеня: «...найголовніше – це прищепити смак і любов до науки; інакше ми виховаємо просто віслюків, навантажених книжковою премудрістю».

Гасло журналу – *Scientia vinces* («Наукою переможеш»).

Дописувачами видання нині є вчені науково-дослідних установ, викладачі вищих навчальних закладів, аспіранти та студенти.

Рубрики журналу: «Фізика», «Радіофізика», «Математика», «Задачі для допитливих», «Кібернетика», «Біологія», «Світ рослин», «Хімія», «Астрономія», «Географія», «Геологія», «Археологія», «Екологія», «Філософія», «До Дня перемоги» «Є така спеціальність», «Україна – світові», «Музеї України», «Всесвітня культура», «Книги-співрозмовники», «Проблеми навчання», «Заповідники», «Життя видатних людей», «Питання до психолога», «Роботи Малої академії наук», «Цікавинки».

З питань співпраці просимо звертатися до головного редактора журналу Тамари Василівни Белих – за телефонами: (044) 258-98-07, (050) 255-89-31. Або пишіть на електронну скриньку: krafnaz@ukr.net.

Адреса редакції: м. Київ, Голосіївський просп., 92/1, к. 37.

([вгору](#))

Додаток 14

23.02.2018

Стрелко В.

Кому вигідна дискредитація НАНУ

Останнім часом посилилася кампанія з дискредитації Національної академії наук України. Кому це вигідно? ([DT.UA](#)).

Авторами публікацій в Інтернеті є нікому не відомі в науковому світі особи, які сміють зневажливо розводитися про науку й учених, особливо поважного віку, використовуючи брудні, насмикані епітети й паплюжно-занепадницькі аналогії. І зрозуміло ж, що статті замовні. Хто може бути їх замовником? Це тим більше цікаво, адже цього року виповнюється сто років із дня заснування Української академії наук гетьманом П.Скоропадським.

Задаючись запитанням про замовників образливо-зневажливих статейок про НАНУ, мимоволі напрошується аналогія з планомірним знищенням у центрі Києва будинків, що мають архітектурну цінність і надають стольному граду незабутнього, неповторного вигляду. Спочатку з такого будинку

виселяють мешканців, після цього створюють умови для якнайшвидшого перетворення його на руїну, а потім зносять, і на його місці виникає новий ТРЦ. Напевно, таку схему приміряють і до НАНУ. Поступово за останні 25 років зменшили фінансування науки нижче мислимої межі її виживання, періодично організують передачі по ТБ і публікації, що ганьблять НАНУ й твердять про її нібито нездатність працювати на світовому рівні. Залишилося останнє – ухвалити закони, які дозволять утилізувати академічні будівлі, територію і здати на брухт застаріле обладнання.

Правда, з початку цього року нібито намітився рух уряду в бік науки; фінансування для НАНУ запланували збільшити майже на 30 %. І хоча це крапля в морі, але злостивці порахували, що річний бюджет НАНУ становитиме жахливо велику суму – близько 4 млрд грн. Спробуємо оцінити, багато це чи мало? Нещодавно мені трапилася на очі інформація з журналу *Bostonia* (вересень 2017 р.), який випускає Бостонський університет (США). Там повідомлялося, що один з випускників цього університету (а нині, напевно, свідомий бізнесмен) Rajen Kilachand виділив університету 115 млн дол. – максимальний в історії цього навчально-наукового закладу благодійний внесок. На ці гроші вирішили створити Центр наук та інженерії про життєво важливі процеси. Зазначена сума становить майже ті ж таки 4 млрд грн, що їх виділяють на понад сто інститутів НАНУ. До речі, у цьому ж журналі сказано, що загальна річна сума пожертв одному тільки цьому університету становить 1,3 млрд дол.

Цікаво, хто-небудь з наших олігархів-мільярдерів і мільйонерів пожертвував НАНУ мільйон або хоча б кілька тисяч доларів на розвиток перспективних наукових напрямів? Гадаю, навряд чи ми коли-небудь станемо свідками такої події. А що можна робити й зробити в науці, в інститутах НАНУ зі згаданими 4 млрд грн? Лише дати вченим скромну зарплату (яка за останні 10–12 років зменшилася в доларовому еквіваленті в п'ять разів) і, у найліпшому разі, трохи опалювати робочі приміщення, уважно стежачи, щоб не замерзли труби опалення. Що ж стосується наукового обладнання і реактивів для досліджень, то їх просто нема за що купувати; востаннє ми отримували якесь фінансування на це близько 15 років тому. Але ж для серйозних проривів у науці потрібне високоінформативне, дороге обладнання (у добре фінансованих іноземних лабораторіях воно змінюється кожні п'ять років). Адже якщо вникнути в суть, наприклад, Нобелівських премій із фізики, біології та хімії, то, в основному, це знахідки, виконані з використанням приладів, яких ми не маємо. І навіть якщо ми генеруємо авангардні наукові ідеї, в нас немає можливості підтвердити їх експериментально. Ось приклади. Відкриття фулеренів (Нобелівська премія) – порожнистих нанокластерів з атомів вуглецю, упакованих у формі футбольного м'яча, було зроблено у Великій Британії з використанням випарника графіту й високоточного мас-спектрометра. Однак задовго до цього можливість створити такі матеріали передбачили ще радянські теоретики. Те саме можна сказати й про вуглецеві нанотрубки, які активно

просуваються нині в нові напрями науково-технічного прогресу. Спочатку можливість їх утворення передбачив український хімік професор хімічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка М. Корнілов, але не було технічних можливостей підтвердити це експериментально. Ну, а те, що ми можемо робити й публікуємо навіть в іноземних журналах, у багатьох випадках викликає невідомий інтерес у наших колег – зарубіжних учених.

Хотілося б також висловити міркування про вчених – пенсіонерів НАНУ; адже цим так полюбляють спекулювати необізнані журналісти. Іншими словами – про факти поважного віку загалом у житті і в науці зокрема. Як на мене, це питання не зовсім однозначне. Роль старих аксакалів на Сході й мудрих старійшин на Кавказі в ухваленні важливих рішень у людських співтовариствах добре відома навіть з національних казок цих народів і їхніх сформованих століттями традицій. Ба більше, нещодавно в науковій літературі промайнуло повідомлення про те, що найбільш плідний для наукової діяльності вік 30–40 років, як вважалося раніше, нині зміщено до 60–80 років. Правда, у такій консервативній країні, як Англія, професорів беззастережно відправляють на пенсію в 65 років. Зате в США поняття «наукова пенсія» взагалі немає. Якщо вчений працює продуктивно, йому дозволяють трудитися стільки, скільки він побажає. Показовий приклад. Ще наприкінці 90-х років минулого століття в нас був спільний науковий проект (із сорбції радіоактивних елементів) з американським (Техас) професором А. Клірфільдом (A. Klerfield). Він приїжджав до нас; ми відвідали Чорнобильську АЕС, а потім підтримували контакти. Два місяці тому я привітав його з 90-річчям від дня народження; він іще займається наукою і читає лекції студентам.

Аналізуючи проблеми віку в науці, слід, мабуть, зупинитися й на безапеляційно-закличній тезі «Дорогу молодим!». А де їх узяти в потрібній кількості й якості? Усім відомо, що склалася парадоксальна ситуація: навчаючи молодь у вишах і готуючи наукові кадри через аспірантуру, ми фактично працюємо в інтересах зарубіжних дослідних центрів – університетів і науково-технічних компаній. Адже навіть більш-менш підготовлений у НАНУ до наукової роботи молодий учений прагне виїхати працювати в Західну Європу або США: там і зарплата в кілька разів вища, і соціальні гарантії вагоміші. І їдуть, залишаючи українську науку без підготовленої і навченої зміни поколінь. Правда, тут проступає й певна лінія (особливо в 90-х роках минулого століття), спрямована на вимивання з України найперспективніших молодих наукових кадрів. Так, відомий добродійник Д. Сорос створив у ті часи в Будапешті університет, де лише протягом близько півроку навчалися наші молоді вчені (навіть у віці до 40 років), які потім отримували можливість потрапити працювати в лабораторії передових західних країн.

Говорячи про оцінку якості наукової продукції, не можна не зупинитися на індексі цитування публікацій. Так званий індекс Гірша, загалом, хороший

індикатор рівня робіт ученого – особливо, якщо він займається фундаментальними, тривалими дослідженнями. У мене особисто він становить 14. Але ж не всі працюють тільки на публікації статей у журналах (і я теж). Багато хто створює нові матеріали й технології, яких до певного часу намагаються не афішувати. І цінність таких учених (із низьким індексом Гірша) часто навіть вища, ніж тих, у кого цей показник вражає.

Роботу Інституту сорбції та проблем ендоекології (ІСПЕ) НАНУ також неможливо оцінити тільки наукометричними показниками. Інститут створено 1991 р. за дієвої підтримки академіка Б. Патона. Підставою для організації ІСПЕ послужили наші роботи зі створення й організації виробництва унікальних за якістю і високою терапевтичною ефективністю вуглецевих сорбентів для очищення крові поза організмом при лікуванні багатьох важких захворювань і отруєнь. Трохи пізніше було створено й уперше у світі освоєно в дослідно-промисловому виробництві ентеросорбенти, які приймаються всередину, у формі вуглецевих мікросфер з високою пористістю і великою внутрішньою поверхнею пор, що досягає значень 1500–1800 і більше квадратних метрів в одному грамі. Комбіноване (часом) використання створених гемо- і ентеросорбентів у клінічній практиці демонструвало їхню виражену здатність виводити з організму шкідливі й токсичні речовини при гострих і хронічних отруєннях, важких захворюваннях печінки, нирок і підшлункової залози, ракових токсикозах і токсикозах вагітності, опіковій хворобі, аутоімунних і психоневрологічних захворюваннях тощо.

Великого резонансу свого часу набуло застосування наших сорбентів для профілактики накопичення й прискореного виведення з організму радіонуклідів і радіотоксинів у ліквідаторів Чорнобильської аварії. Наприклад, керівництво госпіталю СБУ (у ті часи госпіталю КДБ) у Києві інформувало, що з трьох тисяч співробітників (від оперативників до генералів), які брали участь у ліквідаторських роботах у зоні ЧАЕС, жоден (із тих, хто отримував сорбційну терапію) не захворів на характерні для чорнобильців недуги. Однак після розпаду Радянського Союзу підприємства з виробництва сорбентів зупинили, і ми продовжили роботи зі створення нових поліпшених різновидів медичних сорбентів, що відповідають сучасним технологічним сировинним можливостям. Так, зі шкарлупи кокосових горіхів було створено якісно нове гранульоване медичне вугілля для гемо – (очищення крові) і ентеро – (прийом усередину) сорбції. Разом із білоруськими колегами ми організували виробництво (у Мінську) колонок, які наповнюються нашим високопористим, міцним і біосумісним вугіллям під маркою «Гемосбел». Маючи виражений лікувальний ефект і не маючи побічних ускладнень, ці вироби мають великий попит не тільки в Білорусі, а й у країнах СНД. Що ж до України, то одна з фірм фармакологічного профілю, що планувала організувати їх виробництво, поки що тупцює на місці. Ми також розробили концепцію і створили універсальні композиційні ентеросорбенти, які дозволяють не тільки виводити через шлунково-

кишковий тракт шкідливі й токсичні речовини молекулярної природи, але й нейтралізувати патогенні вільні радикали і контролювати в організмі корисні й шкідливі електроліти (мікроелементи).

Наші теоретичні дослідження вперше у світі дали змогу встановити причини виникнення окисного стресу при важких ниркових захворюваннях і як наслідок – пов'язаній із цим швидкій склеротичній мінералізації судин (в основному аорти). Адже відомо, що близько 50 % хворих із важкими формами хвороби нирок помирають саме від склерозу судин. І в основі цих хвороб лежать, хоч як це дивно, процеси переносу й сорбції іонів кальцію та фосфатів, що визначають мінеральний склад нашої кісткової системи й відкладення мінералів у склеротичних бляшках.

Якщо говорити про інші напрями створення сорбентів, то тут заслуговують на увагу селективні до радіонуклідів неорганічні іоніти, які дозволили розробити просту й ефективну методику очищення рідких радіоактивних відходів (на прикладі радіоактивної води складного складу під зруйнованим IV блоком ЧАЕС). Використовуючи ідею сорбційного зв'язування патогенних мікроорганізмів у великих порах композиційних мембран (розробка нашого інституту), вдалося створити оригінальні, прості й доступні у використанні, універсальні фільтри для очищення води від будь-яких мікроорганізмів. Синтезоване високопористе активне вугілля з гетероатомами азоту в матриці дозволило сконструювати суперконденсатори підвищеної потужності, які (за оцінками іноземних фірм) перевершують усі відомі у світі вироби такого типу. Було розгорнуто також роботи із внесення в ґрунти сорбентів, які селективно зв'язують важкі метали і тим самим виключають можливість їх накопичення в корисних рослинах.

Інформувати про наші розробки можна і далі, але є сенс зупинитися на «кадрових рухах» в інституті як у типовій академічній установі. За час існування інституту з нього пішло понад 40 кваліфікованих фахівців – хтось виїхав на Захід, хтось зайнявся бізнесом або працевлаштувався в іншій сфері. Так, відомий із середини 1990-х років консорціум «Екосорб» організовувався з нашою участю й широко використовував наші розробки для освоєння в промисловості. Т. Мітченко, яка стала кандидатом хімічних наук (як і її син Андрій) в нашому інституті, а потім здобула докторський ступінь, організувала фірму «Екософт» і побудувала під Києвом першокласно обладнаний сучасний завод з виробництва оригінальних фільтрів для очищення питної води. Перший хімік України – академік-секретар відділення хімії президії НАНУ, академік НАНУ М. Картель – робив кандидатську і докторську дисертації в нас в інституті (під моїм керівництвом).

Кілька професорів з хімії та екології – вихідців з нашого інституту – працюють у європейських країнах. Пам'ятається, восени 1990 р. мене і двох кандидатів наук запросили як гостей британського уряду для ознайомлення з науковою роботою у фірмах, університетах і навіть на одній військовій базі (розробка протигазів). Я зробив доповідь у науковому центрі фірми British Petroleum про мікросферичне вугілля. Нам не повірили, і через місяць до нас

приїхав їхній провідний спеціаліст, щоб переконатися у достовірності моєї інформації. Закінчилося це тим, що він організував окрему фірму, переманив одного з наших фахівців і культивував багато років цей напрям. Наші роботи з застосування такого вугілля в лікуванні ниркової недостатності (опубліковані ще на початку 80-х років минулого століття) японці (не посилаючись на нас) повторили приблизно через 10 років і підтвердили чудовий лікувальний ефект у ниркових пацієнтів у Японії, Південній Кореї, на Тайвані і Філіппінах.

Зі сказаного випливає логічне запитання: добре чи погано готувати кадри не тільки для інституту? Відповідь: і добре, і погано; погано для нас, але добре для світової науки та промисловості, які працюють на благо всього людства. Слід зазначити, що викладені в цьому тексті факти типові для більшості інститутів НАН України.

Повертаючись до питання про замовників опусів, що очорняють НАНУ, відповідь знайти нескладно: ними можуть бути багато хто з корумпованих державних чиновників, а також їхні дармоїди з тіньового бізнесу. Вони робитимуть усе, щоб дискредитувати НАНУ, а тоді прийде нова хвиля функціонерів для подальшого розграбування України.

(вгору)

Додаток 15

23.02.2018

Почався конкурс для науковців, в якому вони можуть проаналізувати та оцінити діяльність українських дослідників та наукових установ

МОН запрошує вчених взяти участь у конкурсі на кращу наукову роботу з теоретичних та прикладних аспектів порівняльного аналізу діяльності дослідників, наукових колективів та наукових установ України ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Таким чином міністерство хоче залучити експертів до обговорення проблем оцінки національної науки, а також проаналізувати ефективність використання електронних наукових баз даних у роботі вчених.

Долучитися до конкурсу можуть працівники вишів і наукових установ, підпорядкованих Міністерству освіти і науки та Національній академії наук.

Для участі потрібно подати заявку та запропонувати власний проект, близький до таких тем:

Особливості систем оцінки результатів наукової діяльності в зарубіжних країнах;

Зарубіжний досвід внесення змін до національної системи оцінювання наукової діяльності, аналіз наслідків;

Застосовність метрик для оцінки українських дослідників;

Аналіз проблем, що пов'язані з інтеграцією українських дослідників до міжнародного наукового середовища;

Журнали на рідній мові – неминуха маргіналізація або можливість еволюції;

Сучасні інструменти та бази даних для оцінки розвитку національної науки;

Дослідження результативності наукової та науково-методичної діяльності університету (науково-дослідної установи) на основі аналізу наукометричних показників його діяльності;

Розробка та обґрунтування нових наукометричних показників для оцінки наукової діяльності дослідника, науково-дослідної установи (підрозділу);

Навички сучасного дослідника – актуалізація рекомендацій для наукових бібліотек, молодих учених та керівників наукових колективів.

Дедлайни участі в конкурсі:

До 14-ї години 20 березня 2018 р. потрібно надіслати заповнену [реєстраційну форму](#) та заявку з описом проекту на e-mail – dbservice@gntb.gov.ua

До 14-ї години 20 квітня 2018 р. потрібно подати конкурсні роботи до ДНТБ України. Це можна зробити листом, за адресою: м. Київ, вул. Антоновича, 180 або на e-mail – dbservice@gntb.gov.ua

У заявці має бути зазначено:

1. Джерело даних, що буде використано для дослідження (наприклад, Web of Science, Scopus тощо).

2. Об'єкти дослідження (установи, автори, проекти, напрями, теми, галузі знань тощо).

3. Ймовірне хронологічне охоплення даних.

4. Методологія дослідження.

5. Доводи щодо практичної застосовності результатів дослідження для національної науки.

Конкурсні роботи мають включати розширений реферат (англійською мовою) та короткий звіт (українською мовою) обсягом до 5 сторінок тексту А4 у форматі Microsoft Word (версія не нижче 2010 р.), з додатками (опційно) графічних документів у форматі (JPG, PNG) та дані (опційно) у форматі Excel.

Після отримання документів ДНТБ шифруватиме роботи та передаватиме їх у деперсонофікованому вигляді на розгляд конкурсної комісії. Її члени оцінюватимуть дослідження за 3 критеріями:

- оригінальність та наукова якість роботи;
- якість масиву даних;
- методика аналізу наукометричних даних.

За кожним критерієм робота може отримати до 10 балів, тож відповідно максимальна сума балів становитиме 30.

Після підрахунку сумарних балів буде визначено трьох переможців. Їх імена оголосять 1 травня 2018 р. Переможців відзначають МОН та співорганізатор конкурсу, міжнародна видавнича компанія Elsevier.

Більше інформації можна дізнатися тут <http://gntb.gov.ua/files/n/n2018f.pdf>.
(вгору)

Додаток 16

21.02.2018

Фундаментальні академічні видання здобули нагороди у щорічному книжковому рейтингу

16 лютого 2018 р. у Науковій бібліотеці імені Михайла Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулась урочиста церемонія нагородження лауреатів XIX Всеукраїнського рейтингу «Книжка року 2017». Серед відзначених нею видань – енциклопедії, підготовлені вченими установ НАН України ([Національна академія наук України](#)).

Заснований у 1999 р. Всеукраїнський рейтинг «Книжка року» щорічно визначає найкращі українські книжки, видані вітчизняними видавцями самостійно або спільно з іноземними партнерами. Організатори конкурсу – Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, українське незалежне видавництво «Смолоскип», Фонд сприяння розвитку мистецтв, газета «Україна молода» та центр рейтингових досліджень «Еліт-Профі». Експертами рейтингу є провідні книгознавці, критики, вчені-гуманітарії, відомі письменники, політологи, журналісти й редактори популярних періодичних видань, культурологи, народні депутати, керівники різних державних установ.

Цього разу кількадесят експертів оцінювали понад 1 тис. видань, які побачили світ упродовж 2017 р. Переможців визначали в семи номінаціях: «Хрестоматія», «Красне письменство», «Софія», «Минувшина», «Обрії», «Дитяче свято», «Візитівка».

У номінації «Хрестоматія» лауреатами премії стали перший том семитомника «Франківська енциклопедія» (підномінація «Життеписи»), видана Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України й Інститутом Івана Франка НАН України, і «Шевченківська енциклопедія. Літературні твори» (підномінація «Літературознавство»), видана Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України.

Докладнішу інформацію про церемонію нагородження, а також повний перелік лауреатів XIX Всеукраїнського рейтингу «Книжка року 2017» шукайте у статті газети «Україна молода»: <https://goo.gl/1ekLR3>

Щиро вітаємо колег з нагородами та зичимо їм натхненної праці й нових вагомих здобутків!

(вгору)

О. Попович, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України

12.02.2018

Національна академія наук України очима наукознавців – відповідь на статтю про «Зомбі-академію»

Публікуємо відповідь на статтю Л. Величко «Зомбі-академія: вчені-пенсіонери НАН України не витримують конкуренції у світовій науці». О. Попович, головний науковий співробітник Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, надсилав цю статтю в редакцію видання Texty.org.ua, але, на жаль, в українських ЗМІ не прийнято публікувати відповіді на критику ([Спільне](#)).

Ми не сумніваємось у необхідності реформування Національної академії наук України, але згодні з автором у тому, що головна причина проблем сучасної української науки полягає в недофінансуванні й неперіоритетності її розвитку. Окрім того, ми вбачаємо загрозу в тому, що за допомогою подібних поверхових публікацій про «зомбі», які не торкаються справжніх причин кризи української науки, будуть легітимізувати подальше урізання фінансування академічної науки в Україні.

Почну з репліки, яку я написав під безпосереднім враженням від [статті журналістки](#) Величко, опублікованої в texty.org.ua. Нехай вона буде свого роду анотацією до більш спокійної й ґрунтовної розмови на болючу тему – нищення науки в Україні.

Важко позбавитись почуття сорому й відрази від цієї чергової спроби обплювати Національну академію наук України – спроби, яка базується на безпардонному викривленні й підтасуванні фактів. Звичайно, звучить вражаюче: 3,5 мільярда гривень на утримання старезних академіків! Жах просто! Невже автор не розуміє, що йдеться не про утримання, а про забезпечення наукової роботи понад 35 тисяч працівників академії та її наукових об'єктів, зокрема тих, які законом визнано національним надбанням? Напевне, розуміє, але все-таки чого не зробиш заради «красного слівця»? Тим більш що йдеться про мільярди, а це магічне слово здатне приголомшити критично налаштованого до всього на світі обивателя. Адже він напевне не знає, що мільярди гривень, які витрачаються на науку в Україні – це приблизно 8,8 тисячі доларів на рік у розрахунку на одного дослідника, тоді як у Румунії 36,1 тис. доларів, у Польщі – 61 тис. доларів, а в середньому по країнах ЄС – 163,4 тис. доларів. Тож через відсутність необхідного фінансування значна частина інститутів НАНУ змушена виплачувати і без того мізерну заробітну плату за неповний робочий тиждень. Чи не сором за цих умов порівнювати можливості публікуватися в іноземних журналах наших вчених і зарубіжних?! І все ж НАН України видає наукові результати, зокрема й результати світового рівня! Напевне, колись

майбутнім історикам науки буде непросто пояснити цей дивовижний феномен.

Дехто каже: багато витрачається на науку, бо в нас надто багато вчених. Так от: їх у нас 1254 особи на мільйон населення, а в середньому по країнах ЄС більш ніж удвічі більше – 3358, і при цьому керівництво ЄС вважає, що цього надто мало для забезпечення інноваційного розвитку, і ставить завдання залучити в науку Європи додатково кілька мільйонів дослідників (зокрема й наших). Та повернемося до НАН України. Її цькування, дійсно, зараз на часі, адже, практично знищивши всю галузеву науку, в якій працювало значно більше науковців, ніж в академії, наші горе-реформатори ще не розгромили її до кінця: хоча добилися скорочення числа працівників академії більш ніж удвічі, та дослідників залишилось майже стільки ж: з 2005 року їхня кількість змінилась «всього лиш» на якихось 18%. Чому трапився такий «недогляд», адже загальне число дослідників в Україні змінилось за роки незалежності майже уп'ятеро? Чи не тому, що її очолював Б. Є. Патон, авторитет якого в усьому світі набагато вищий за багатьох тих, хто хизується великим індексом Гірша, – резонанс був би надто широкий і явно небажаний. Тож поки що йде підготовка громадської думки до того, що академія, мовляв, застаріла й нікому не потрібна. І трапляються, на жаль, журналісти, які з готовністю включаються в цю кампанію, не усвідомлюючи, що підспівують тим, хто (свідомо чи не свідомо) позбавляє Україну майбутнього.

Перш за все, пояснимо дещо зі сказаного. Сьогоднішня наука дуже відрізняється від тих уявлень, що склалися в багатьох людей завдяки яскравим описам життя визначних її творців, авторів геніальних відкриттів XVIII та XIX століть. Часи вчених-одинаків, які творили науку в ізолюваній від зовнішнього світу «башті зі слонової кістки», давно минули. Сьогодні наука стала професійною діяльністю тисяч людей, об'єднаних у наукові колективи (а якщо говорити про весь світ, то на нашій планеті науковців вже близько 8 мільйонів, і їхнє число весь час збільшується). Зрозуміло, що це різні люди і за статтю, і за віком, і за характером, і навіть за моральними якостями. Але всі вони разом роблять спільну справу – забезпечують поступ людства в пізнанні законів природи та в технологічному прогресі.

Можна багато дискутувати про внесок того чи іншого окремого науковця, наукового колективу, установи чи наукового комплексу окремої країни в цей поступ – наукометрія намагається знайти для цього об'єктивні показники, але всі вони досить дискусійні [1]. Безсумнівним же є те, що роль науки невпинно посилюється й вона стає все більш необхідною для людства. Тож зростає й потреба в дослідниках.

Тому, порівнюючи готовність різних країн до інноваційного розвитку, використовують співвідношення чисельності дослідників до кількості населення. Число дослідників, що припадає на один мільйон населення, вважається мірою рівня наукового забезпечення інноваційного розвитку економіки держави й регулярно повідомляється в доповідях ЮНЕСКО.

Отже, той факт, що Україна, уп'ятеро скоротивши число дослідників, скотилася за цим показником до рівня країн Карибського басейну та держав, що розташовані на південь від Сахари, не може не викликати тривоги. Тим паче, навіть підписавши [угоду про асоціацію з ЄС](#), в якій наша влада зобов'язалась розвивати науковий потенціал країни (статті 374 та 375 Угоди), вона продовжує політику, спрямовану на його скорочення.

Вікова структура вітчизняної науки, дійсно, дуже непокоїть. Але не тому, що в науці забагато старих, а тому, що надто мало в ній сьогодні молодих. Це характерно для всієї української науки, не тільки для НАН України, адже приплив молодого поповнення в наукові колективи значно зменшився й падає з року в рік. До того ж значна частина тих, хто прийшов у науку, довго в ній не затримується, а, набувши певної кваліфікації, шукає собі роботу там, де кваліфікована людина отримує заробітну плату, на яку можна утримувати сім'ю. Ті ж, хто не може вже без науки, для кого науковий пошук став справжнім покликанням, намагаються перебратися до закордонних наукових центрів, де є необхідне для досліджень сучасне обладнання, матеріали й реактиви – у наших інститутах з цим туго, адже кошти виділяються тільки на фінансування заробітної плати, закупівля ж обладнання заборонена. Навіть придбання комп'ютерів Мінфін не дозволяє включати в кошторис виконання досліджень [2].

На рис. 1. наведено порівняння вікових профілів (зміни проценту чисельності кожної вікової групи в загальній кількості дослідників станом на 2015 р. [3])

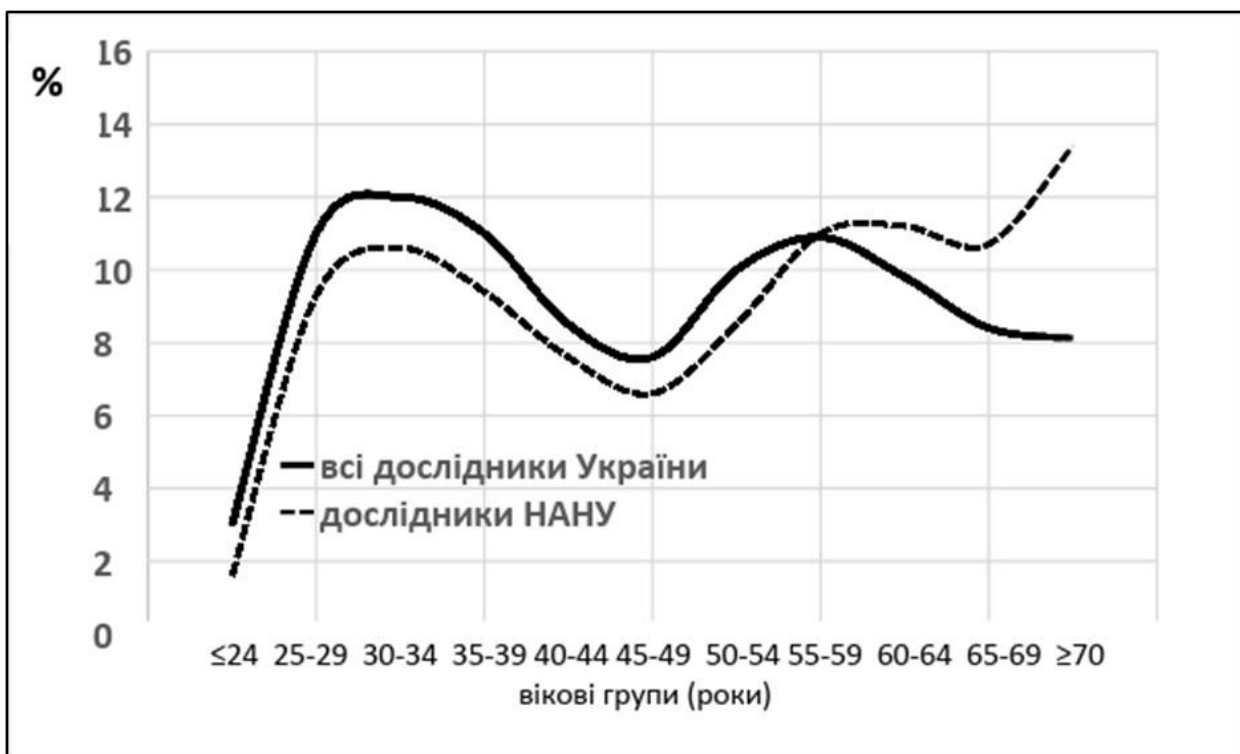

Рис. 1. Вікові профілі дослідників України в цілому в порівнянні з дослідниками НАН України (Булкин И. 2016)

Як бачимо, тенденції для НАН України, в установах якої працює зараз приблизно третина всіх дослідників України, дуже схожі: так само мало молоді, так само після 30–34 років спостерігається провал кривої вікового профілю, зумовлений тим, що науковці середнього віку тікають з науки. Істотно більшу частку, ніж в середньому по Україні, в академії складають дослідники у віці понад 60 років. Очевидно, що в інших наукових установах, поза академією, значно безцеремонніше примушували науковців виходити на пенсію.

Щоб зрозуміти, добре це чи погано, слід усвідомити особливості діяльності наукових колективів і механізми формування кадрового потенціалу науки. Життя показує, що надзвичайно рідко в науку потрапляють люди зрілого віку [4]. Сюди приходять молоді люди або відразу після закінчення ВНЗ, або рік – два попрацювавши за фахом. І справжніми науковцями-дослідниками вони стають далеко не відразу, як правило, на це витрачаються роки й роки [5]. Цим визначається велика інерційність кадрового потенціалу науки – чи не найбільш інерційної складової науково-технічного потенціалу. Можна порівняно швидко закупити обладнання, збудувати будинки й експериментальні установки (хоча в деяких напрямках науки на створення таких установок теж витрачається чимало часу), але створити продуктивний науковий колектив – завдання, яке вимагає істотно більше часу, ніж для будь-якої виробничої структури, значних зусиль і затрат, які до того ж не завжди приводять до успіху.

Щоб цей колектив працював з максимальною ефективністю, а також відтворювався й розвивався, у ньому має сформуватись раціональний розподіл функцій, який дуже залежить від його вікової структури. З віком науковці все більшою мірою беруть на себе передачу молоді характерної для кожної наукової школи дослідницької культури, допомагають молодим вченим зорієнтуватися у світовому науковому просторі, що надзвичайно важко зробити самотужки. Отже, старше покоління виконує свого роду навчально-виховну функцію. І зовсім не обов'язково втрачається їхня власна продуктивність. Зарубіжні наукознавці намагалися дослідити її залежність від віку, і думки розділились: за даними одних, ця залежність описується куполоподібною кривою з максимумом в районі 30–40 років, інші ж, теж на основі конкретних даних, демонструють криву з двома максимумами 30–40 і 50–65 (Добров 1989, Пельц и Эндрюс 1973). Можна припустити, що для науковця-одинака все ж найбільш імовірний перший варіант, а другий пов'язаний із формуванням у вченого наукової школи, а отже й спільних публікацій з учнями. Поступова зміна з роками функцій дослідника в науковому колективі дістала назву фазової динаміки.

Але роль наукового керівника в становленні молодого вченого, а отже, і в здійсненні самовідтворення дослідницького колективу не залежить від кількості його наукових публікацій. І ця роль надзвичайно важлива.

Можу продемонструвати це на власному досвіді. Колись, коли я тільки починав працювати в науці (конкретно в Інституті фізики НАН України), став я членом групи молодих і завзятих хлопців, які мріяли «гори перевернути» в оволодінні термоядерним синтезом. У нас була невелика, перероблена зі старого «Токамака» експериментальна установка – прообраз майбутнього левітрона [6], збудувати який киянам доручив легендарний Курчатов, досить велика батарея високовольтних конденсаторів і непогані навички експериментаторів, набуті на радіофізичному факультеті КДУ. Отже, ми вміли й любили працювати.

У сусідньому корпусі інституту також працювали молоді хлопці й дівчата, які займались фізикою твердого тіла. Спілкуючись із ними, ми часом чули їхні скарги на свого наукового керівника – академіка А. Ф. Прихотько. Вона була вже в літах і безпосередньо на експериментальних установках не працювала, не робила й тих відкриттів, завдяки яким стала лауреатом Ленінської премії й врешті-решт академіком української академії. «Ну що це за керівник? – скаржилась одна аспірантка. – Принесеш їй результати вимірювань, вона уважно все передивиться й скаже лише: оце ви викиньте, воно не варте уваги, а от оця крива цікава, тут треба покопатися глибше, ґрунтовніше, застосувати трохи іншу методику».

«Нічого ти не розумієш», – говорили цій колезі ми. Як би ми хотіли, щоб хтось досвідчений так перебрав наші кривулі! Але у нас не було такого керівника. Ми «стріляли», зі страшенним гуркотом розряджаючи потужну батарею конденсаторів для створення плазми у своєму «міні-левітроні», вимірювали її характеристики, будували графіки тощо. Та користі з цього було мало: за три роки інтенсивної роботи – жодної публікації. Тим часом не дуже вдоволені науковим керівником аспіранти Антоніни Федорівни одну за одною публікували цікаві роботи, вчасно захищали дисертації... Нам залишалось тільки заздрити їм.

Щиро завдячую Леоніду Львовичу Пасічнику за те, що він мало не за вуха витяг мене з тієї групи – в принципі, досить хороших, але позбавлених справжнього наукового керівництва хлопців – і залучив до роботи у своїй групі, запропонував напрям досліджень, який дозволив мені, тісно співпрацюючи й постійно дискутуючи з ним та не дуже великим, але плідним колективом, стати врешті-решт справжнім фізиком, опублікувати чимало робіт, захистити дисертацію тощо. Стара ж моя група розпалася: справжніх результатів не було, і до того ж після смерті Курчатова вирішили ніякого левітрона взагалі не будувати.

«Найбільш ефективно й плідно працюють у науці ті колективи, в яких гармонійно поєднуються дослідники різних поколінь і належним чином організована фазова динаміка рольових функцій дослідників.»

Без досвіду й ерудиції старшого покоління становлення молодого науковця відбувається значно важче, вимагає незрівнянно більших зусиль і часу. Хоч (ніде правди діти!) трапляються серед старих професорів і не надто симпатичні особи, зокрема й такі, які звикли до чисто командного стилю

спілкування з учнями, що, звичайно, не сприяє забезпеченню необхідного рівня культури наукової дискусії та творчого спілкування [7]. Але спеціальні дослідження діяльності наукових груп підтверджують: незалежно від особливостей характерів та уподобань окремих людей, найбільш ефективно й плідно працюють у науці ті колективи, в яких гармонійно поєднуються дослідники різних поколінь і належним чином організована фазова динаміка рольових функцій дослідників (Малицкий 1979, Добров и др. 1988).

Чи є таке гармонійне поєднання в усіх інститутах НАН України? На жаль, цього сказати не можна. Зменшення притоку молоді та відплив учених середнього покоління, про що йшлося вище, призвели до серйозних порушень цієї фазової динаміки й – що особливо небезпечно – до втрати здатності багатьох наукових шкіл до самовідтворення. Нині академія дійшла до точки, коли кількість науковців, які помирають щороку природною смертю, вже переважає чисельність молодіжного поповнення. Наші розрахунки [8] дозволяють зробити висновок: втрати через природну смертність у найближчі кілька років будуть ще більш зростати, і, навіть якщо приплив молоді стабілізується й припиниться його подальший спад, загальне число дослідників у НАН України буде продовжувати зменшуватись, тобто академія опинилася вже **на стадії вимирання (!)**.

Це ілюструє рис. 2., на якому добре видно, що навіть стабілізація приходу молоді на нинішньому рівні, кардинальне обмеження відтоку науковців у інші сфери діяльності до рівня не більше 1 % на рік не припинять загального падіння чисельності дослідників. Отже, проблема більшого залучення молоді в науку – це питання життя або смерті академії і не тільки її, а всієї української науки, адже цілком аналогічні процеси відбуваються і у галузевих академіях, і в інших наукових осередках.

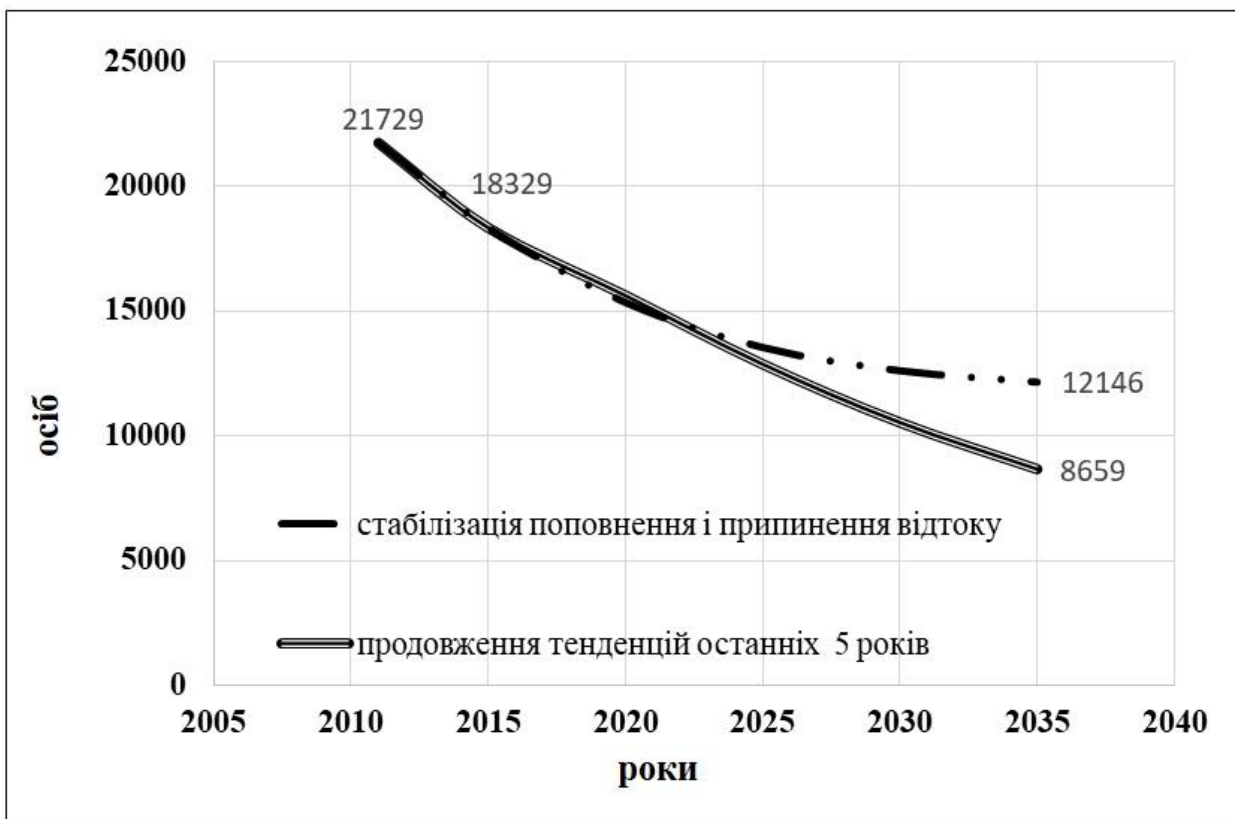

Рис. 2. Порівняння прогнозів чисельності дослідників НАН України для випадків продовження тенденцій останніх 5 років та стабілізації відтоку науковців з академії (щорічні втрати не більше 1 %).

Щоб оцінити, наскільки стрімким має бути це збільшення, ми розрахували, як буде змінюватись число дослідників в НАН України, якщо приплив молоді збільшуватиметься на 5 % щорічно, а переходити в інші сфери діяльності буде знову ж таки не більше одного відсотка науковців (див. рис. 2). Як бачимо, в цьому випадку падіння все одно продовжуватиметься аж до 2022 р. й лише після 2025-го можна сподіватися на деяке зростання – таке, при якому тільки у 2035 р. академія матиме число дослідників, близьке до рівня 2015 р. Тобто навіть для стабілізації чисельності протягом найближчого десятиліття такого нарощування приходу молоді вже недостатньо.

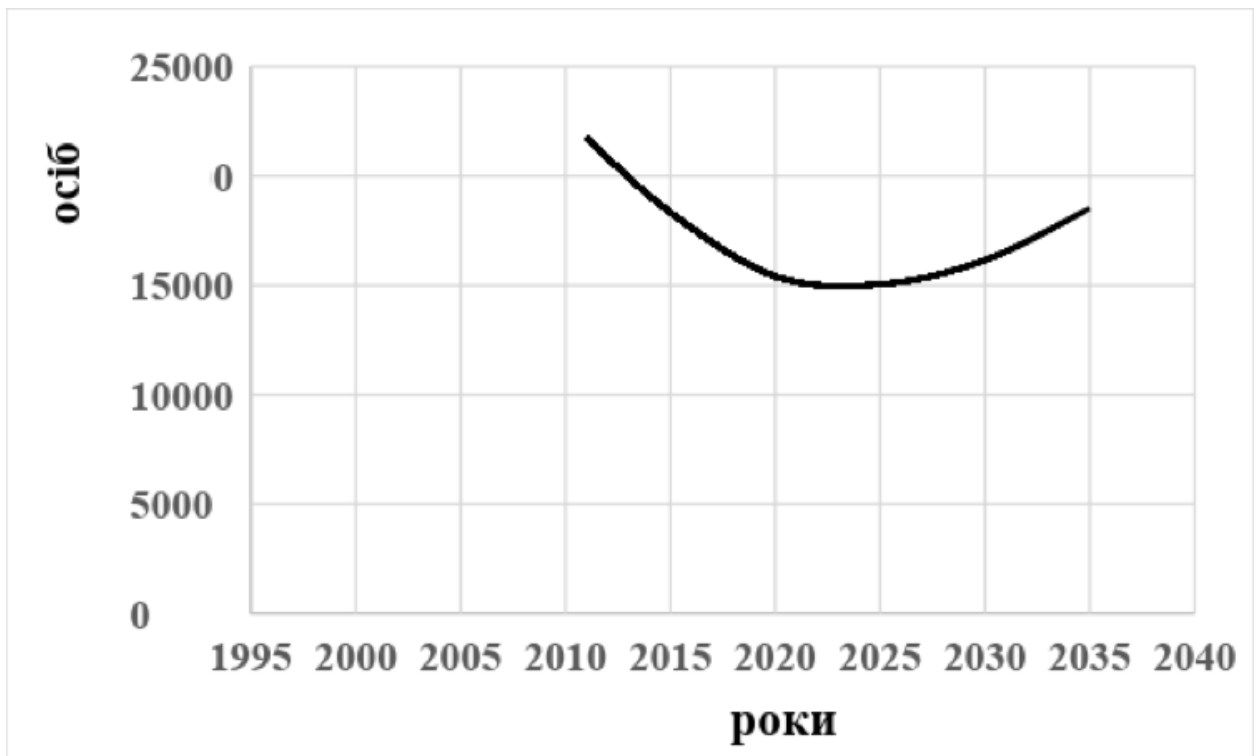

Рис. 3. Прогноз динаміки чисельності дослідників НАН України за умови, що щорічно прихід молоді зростатиме на 5 %, а втрати через перехід в інші сфери діяльності не перевищуватимуть 1 %.

Якщо досі НАН України, намагаючись зберегти бодай кістяк основних наукових шкіл, тим самим зберігала можливості свого самовідтворення, то нині ситуація змінилася – збереження здатності до самовідтворення можливе лише за умови істотного збільшення приходу молоді. А це можливе лише у випадку, якщо принаймні в 2–3 рази зросте заробітна плата науковців, істотно поліпшаться умови їх життя та праці. Стабілізація чисельності дослідників академії після 2020 р. була б можливою на рівні приблизно 93 % від їхньої кількості у 2015 р., якби прихід молоді протягом 5 років зростав на 15 % щорічно. Але цього, на жаль, не відбулося протягом останніх двох років, і при передбаченому держбюджетом 2018 р. фінансуванні немає підстав очікувати стабілізації в найближчому майбутньому. Отже, є всі підстави для тривоги за подальшу долю НАН України.

В умовах, коли кількість дослідників падає, коли деградує або й просто знищується дослідно-виробнича база, коли і молоді, і старі науковці змушені шукати підробітку, щоб прогодувати сім'ю – цілком логічним було б чекати різкого зниження ефективності їхньої роботи, якості й масштабів виконаних досліджень. [Величко](#), власне, й намагається переконати читача, що справжньої науки в НАН України вже немає. Щоправда, аргументи, які для цього використовуються, свідчать або про щире нерозуміння ситуації, або (чому все ж не хотілось би вірити) про свідоме підтасування фактів. Знайдено та сфотографовано двох вчених, які, на думку автора, дуже авторитетні й мають високий індекс Гірша, але (о жах!) ніяк не пов'язані з академією (ніби Національна академія наук України колись претендувала на

монополію на авторитетних вчених). Як наукознавець, я досить скептично ставлюсь до захоплення індексом Гірша й цілком поділяю вже згадувану вище (див. примітку 1) точку зору німецького математика Вернера Бальмана: «Бібліометричні дані – це небезпечна зброя (тим більше в руках неекспертів)». Але визнаю, що це цікавий показник для дослідника, хоч і небезпечний в руках бюрократів. Проте, якщо [журналістка](#) так щиро вірить йому, то слід було б не полінуватися й набрати в Google слова «бібліометрика української науки». Тоді вона б побачила: серед наукових установ України, у яких працюють дослідники з індексом Гірша, більшим за 20, інститути НАН України складають 59,5 %, з індексом ≥ 30 їх 69,8 %, а серед тих, де є вчені, яким ця автоматизована система надала право пишатися індексом ≥ 40 , вони складають 88,9 %. Нагадаю, що це при тому, що в НАНУ зосереджена тільки третина всіх дослідників України!

«Серед 50 інститутів та університетів України, що мають найбільший індекс Гірша (≥ 24), інститути НАНУ складають 70 %.»

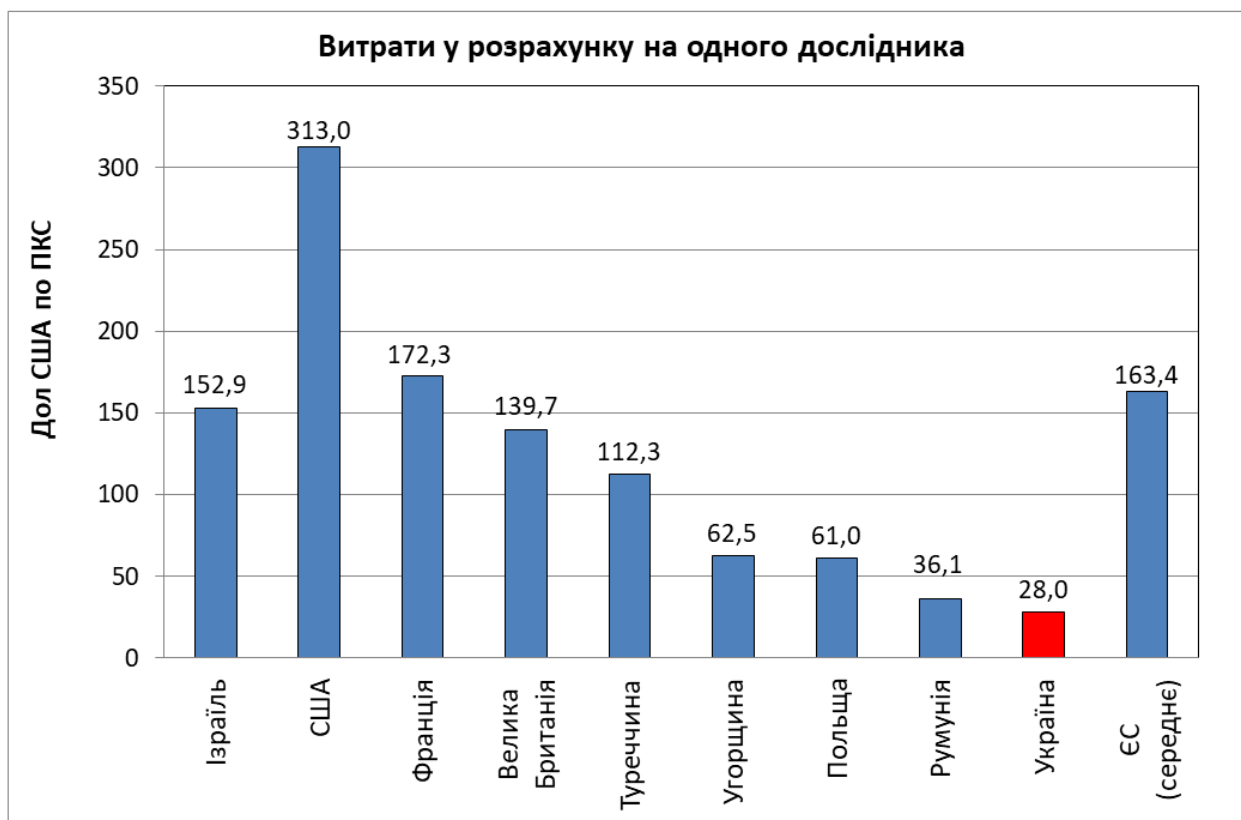
Отже, і ця формально-наукометрична оцінка підтверджує: попри всі біди, труднощі й негаразди, Національна академія наук України була й лишається найбільш кваліфікованою й авторитетною частиною української науки. Це підтверджує також аналіз рейтингів наукових установ України в міжнародній базі даних *Scopus*: серед 50 інститутів та університетів України, що мають найбільший індекс Гірша (≥ 24), інститути НАНУ складають 70 %.

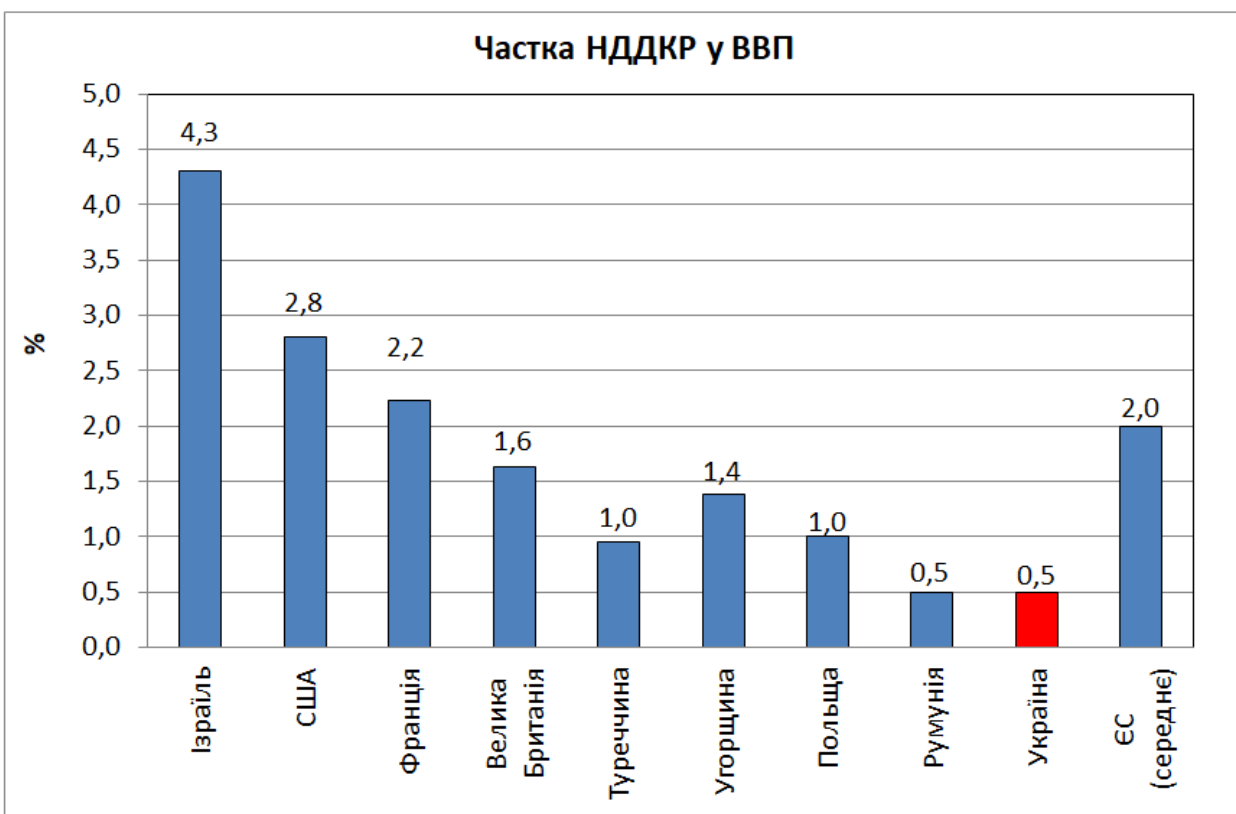
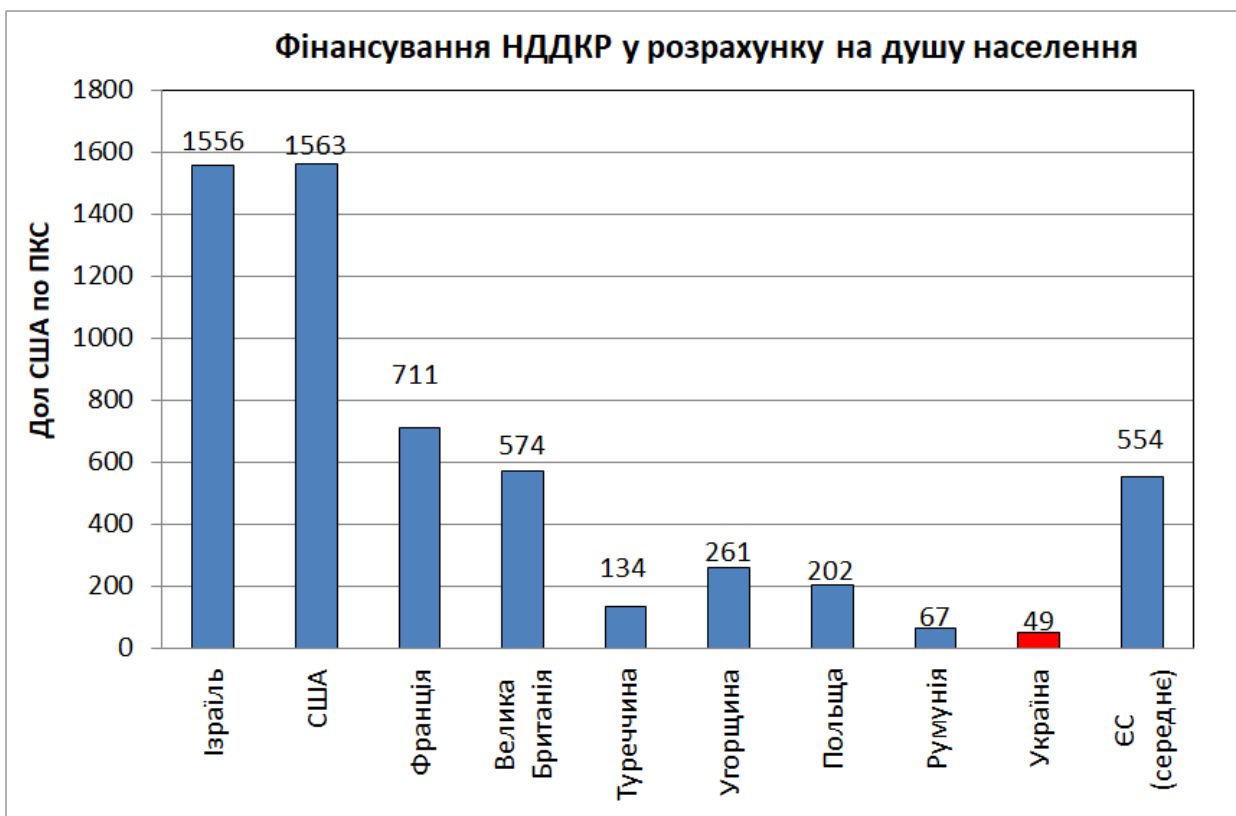
В опублікованому для широкого загалу ранговому розподілі за кількістю посилань у веб-пошуковій системі *Google* Національна академія наук України посідає 17 місце серед 76 академій наук світу, випереджаючи навіть академії таких благополучних країн, як Австрія та Японія (Рибачук і Гален 2017). А в наукометричній базі даних *Google Scholar*, яка враховує тільки наукові публікації, вона на тринадцятому місці, в базі *Ranking Web of Research Centers* – на восьмому (див. таблиці).

А якщо є бажання і бодай мінімальна науково-освітня підготовка, щоб зрозуміти, на чому базується авторитет НАНУ, раджу прочитати інтерв'ю Б. Є. Патона про те, чого академії вдалося досягти в одному тільки 2017 р. Нещодавно його опублікували у [«Віснику НАН України»](#) (воно є також і на сайті академії). Якби такі матеріали читали [9], то, напевне, менше було б довіри самовпевненим дилетантам, які поміщають в інтернеті безапеляційні заяви типу: «Науки в Україні немає!» Натрапляючи на такі репліки, знову й знову переконаємося: проблема популяризації науки, доведення до широкого загалу інформації про її досягнення у нас дійсно стоїть аж надто гостро. Переконаний, що навіть прем'єр-міністри, коли заявляють, що українська наука неефективна, навряд чи добре уявляють, про що вони говорять.

Не треба думати, що, захищаючи НАН України від дилетантських закидів і нічим не обґрунтованих наклепів, наукознавці не бачать численних її внутрішніх проблем і негараздів, яких академія обов'язково повинна позбутись, зокрема й проблем, пов'язаних із традиціями тоталітаризму й бюрократизацією – не тільки бюрократизацією управління, але й мислення,

стилю життя. Одна з найбільш тривожних проблем – зменшення притоку молоді й те, що науковці молодшого та середнього покоління тікають із науки. Академія намагається шукати вихід із цього глухого кута, реформуватися, щоб розв’язати ці болючі питання й розвиватись. Проте спроби ці, на жаль, не надто ефективні. Чи не тому, що все це робиться в задусі фінансової петлі [10], яка все більше затягується на шиї академії?! Нижче наведемо порівняння витрат на науку в Україні та інших країнах світу.

Наприклад, нещодавнє опитування, здійснене молодими ентузіастами науки, показує, що 73,5 % [молодих вчених змушені шукати підробітків, щоб прогодувати сім'ю](#) (ще у 2016 р. таких було 48,8 %). Але ж академії для того й створювались у світі, щоб дати можливість дослідникам повністю віддаватись науковому пошуку, а не займатись ним як свого роду хобі поряд з основною діяльністю. Чи слід в такому разі дивуватись, що принаймні [15,7 % молодих науковців мають намір емігрувати до інших країн](#). Тим паче в розвинених країнах висококваліфіковані науковці належать до 10 % найбільш високооплачуваних працівників. В умовах, коли щороку практично перед усіма інститутами академії стоїть питання, кого треба скоротити, щоб вписатися у фонд заробітної плати (навіть при неповному робочому тижні), псується психологічна атмосфера в колективах, виникає конфлікт поколінь.

У розв'язанні цих проблем, мобілізації громадської думки на порятунок вітчизняної науки, напевне, могли б відіграти чималу роль й журналісти. Але для цього їм треба навчитися хоча б мінімального такту й набратися терпіння, щоб глибоко зрозуміти те, про що вони пишуть.

Додаткові матеріали

З доповіді, презентованої на Міжнародній науковій конференції «БІБЛІОТЕКА. НАУКА. КОМУНІКАЦІЯ. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек» (м. Київ, НБУВ, 3–5 жовтня 2017 р., підготовленої спільно дослідниками з України та Бельгії: старшим науковим співробітником Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України В. Рибачуком та науковим співробітником Гентського університету Квіст Галена (Quist Galena).

Таблиця 1

Ранговий розподіл академій наук за кількістю посилань у веб-пошуковій системі

Google (top 20 із 76)

Академія**	Держава	Міжнародна академія	N_{eng}	N_{nat}	R_{eng}
Chinese Academy of Sciences (Zhōngguó Kēxuéyuàn)	Китай	ААНА	6950000	1910	1
Russian Academy of Sciences (Российская академия наук)	Росія	МАН, ВСА, МСА, МНР	4320000	507000	2
Academy of Sciences of the Czech Republic (Akademie věd České republiky)	Чехія	ВСА, МСА, МНР	2360000	238000	3
The Royal Society***	Великобританія	ВСА, МНР	714000	714000	4
US National Academy of Sciences	США	МНР	633000	633000	5
Hungarian Academy of Sciences (Magyar Tudományos Akadémia)	Угорщина	ВСА, МСА, МНР	535000	449000	6
Polish Academy of Sciences (Polska Akademia Nauk)	Польща	ВСА, МСА, МНР	503000	358000	7
American Academy of Arts and Sciences	США	МСА	501000	501000	8
Royal Society of Edinburgh	Великобританія	ВСА	467000	467000	9
Academy of Athens (Academia Athenon)	Греція	ВСА, МСА, МНР	462000	48	10
The British Academy (The British Academy of Sciences)	Великобританія	ВСА, МСА	452000	452000	11
Royal Society of Canada (La société royale du Canada)	Канада	МСА	450000	47900	12
Slovak Academy of Sciences (Slovenska Akadémia Vied)	Словаччина	ВСА, МСА, МНР	410000	80700	13
Bulgarian Academy of Sciences (Българска академия на науките)	Болгарія	ВСА, МСА, МНР	408000	109000	14
Royal Swedish Academy of Sciences (Kungliga Vetenskapsakademien)	Швеція	ВСА, МНР	398000	159000	15
Australian Academy of Science	Австралія	МНР	397000	397000	16
National Academy of Sciences of Ukraine (Національна академія наук України)	Україна	МАН, ВСА, МСА, МНР	387000	333000	17
Japan Academy (日本学士院)	Японія	МСА	377000	169000	18
Austrian Academy of Sciences (Österreichische Akademie der Wissenschaften)	Австрія	ВСА, МСА, МНР	332000	215000	19
Romanian Academy of Sciences (Academia Română)	Румунія	ВСА, МСА, МНР	299000	373000	20

Таблиця 2

Ранговий розподіл академій наук за кількістю посилань у веб-пошуковій системі
Google Scholar (top 20)

Академія**	Держава	Міжнародна академія	N _{eng}	N _{nat}	R _{eng}
Chinese Academy of Sciences (Zhōngguó Kēxuéyuàn)	Китай	ААНА	1920000	27	1
Russian Academy of Sciences (Российская академия наук)	Росія	МАН, ВСА, МСА, МНР	793000	140000	2
Polish Academy of Sciences (Polska Akademia Nauk)	Польща	ВСА, МСА, МНР	535000	44800	3
The Royal Society***	Великобританія	ВСА, МНР	265000	265000	4
Hungarian Academy of Sciences (Magyar Tudományos Akadémia)	Угорщина	ВСА, МСА, МНР	207000	17200	5
Academy of Sciences of the Czech Republic (Akademie věd České republiky)	Чехія	ВСА, МСА, МНР	161000	9790	6
Royal Society of Edinburgh	Великобританія	ВСА	115000	115000	7
Slovak Academy of Sciences (Slovenska Akadémia Vied)	Словаччина	ВСА, МСА, МНР	111000	6870	8
Australian Academy of Science	Австралія	МНР	105000	105000	9
The British Academy (The British Academy of Sciences)	Великобританія	ВСА, МСА	104000	104000	10
Bulgarian Academy of Sciences (Българска академия на науките)	Болгарія	ВСА, МСА, МНР	95300	2750	11
Indian Academy of Sciences (Sahitya Akademi)	Індія	МНР	82800	19700	12
National Academy of Sciences of Ukraine (Національна академія наук України)	Україна	МАН, ВСА, МСА, МНР	73900	58700	13
Academy of Inscriptions and Belles Lettres (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres)	Франція	ВСА, МСА	47600	47600	14
Austrian Academy of Sciences (Österreichische Akademie der Wissenschaften)	Австрія	ВСА, МСА, МНР	45700	20100	15
Brazilian Academy of Sciences (Academia Brasileira de Ciências)	Бразилія	МНР	45100	45100	16
Royal Swedish Academy of Sciences (Kungliga Vetenskapsakademien)	Швеція	ВСА, МНР	44400	1010	17
Japan Academy (日本学士院)	Японія	МСА	43500	3320	18
Romanian Academy of Sciences (Academia Română)	Румунія	ВСА, МСА, МНР	42300	10600	19
American Academy of Arts and Sciences	США	МСА	41800	41800	20

Таблиця 3

Ранговий розподіл академій наук за кількістю посилань у базі даних Ranking
Web of Research Centers (top 20)*

Академія	Країна	Міжнародна академія	R world	R academy
Chinese Academy of Sciences (Zhōngguó Kēxuéyuàn)	Китай	ААНА	9	1
Russian Academy of Sciences (Российская академия наук)	Росія	МААН, ВСА, МСА, МНР	30	2
Polish Academy of Sciences (Polska Akademia Nauk)	Польща	ВСА, МСА, МНР	83	3
Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen)	Нідерланди	ВСА, МСА, МНР	84	4
Austrian Academy of Sciences (Österreichische Akademie der Wissenschaften)	Австрія	ВСА, МСА, МНР	91	5
Hungarian Academy of Sciences (Magyar Tudományos Akadémia)	Угорщина	ВСА, МСА, МНР	122	6
Bulgarian Academy of Sciences (Българска академия на науките)	Болгарія	ВСА, МСА, МНР	137	7
National Academy of Sciences of Ukraine (Національна академія наук України)	Україна	МААН, ВСА, МСА, МНР	290	8
Slovak Academy of Sciences (Slovenska Akadémia Vied)	Словаччина	ВСА, МСА, МНР	408	9
Academy of Sciences of the Czech Republic (Akademie věd České republiky)	Чехія	ВСА, МСА, МНР	479	10
Serbian Academy of Sciences and Arts (Srpska Akademija Nauka i Umetnosti)	Сербія	ВСА, МСА, МНР	635	11
Academy of Sciences of Moldova (Academia de Științe a Moldovei)	Молдова	МААН, ВСА, МСА, МНР _c	659	12
Romanian Academy of Sciences (Academia Română)	Румунія	ВСА, МСА, МНР	673	13
Academy of Athens (Academia Athenon)	Греція	ВСА, МСА, МНР	771	14
National Academy of Sciences of Armenia (Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ակադեմիա)	Вірменія	МААН, МНР, ААНА	791	15
Slovenian Academy of Sciences and Arts (Slovenska Akademija Znanosti in Umetnosti)	Словенія	ВСА, МСА	839	16
US National Academy of Sciences	США	МНР	957	17
National Academy of Sciences of Belarus (Нацыянальная акадэмія навук Беларусі)	Білорусь	МААН, ВСА, МНР _c	1330	18
Georgian National Academy of Sciences (საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია)	Грузія	МААН, ВСА, МСА, МНР _c , ААНА	1851	19
Azerbaijan National Academy of Sciences (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası)	Азербайджан	МААН, МНР _c , ААНА	1872	20

Посилання

Булкин И.А., 2016. «Эволюция возрастной структуры исследователей в организациях НАН Украины». В: *Наука та наукознавство*, № 4(94), с. 38–39.

Добров, Г. и др., 1988. *Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность*. Киев: «Наукова думка».

Добров, Г., 1989. *Наука о науке*. Киев: «Наукова думка».

Малицкий, Б. А., 1979. *Формирование возрастной структуры научных кадров на основе метода фазового баланса*. Киев: Изд. Института кибернетики АН УССР.

Пельц, Д. и Эндрюс, Ф., 1973. *Ученые в организациях*. Москва: «Прогресс».

Рибачук, В. П., 2017. *Доповідь*. Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек».

Примітки

1. У світі є навіть міжнародні об'єднання дослідників, які досить різко заперечують використання індексу Гірша для оцінки діяльності вченого й тим паче для порівняння ефективності роботи дослідників. Так Міжнародний союз математиків 2008 р. поширив доповідь, в якій підкреслювалось, що необхідно дуже обережно й коректно використовувати статистику цитування. А директор одного з найавторитетніших у своїй галузі науки Математичного інституту Макса Планка Вернер Бальман взагалі застерігає: «Бібліометричні дані – це небезпечна зброя (тим більш в руках неекспертів)». У 2012 р. була оприлюднена так звана «Декларація Сан-Франциско», в якій засуджується практика фетишизації індексів під час оцінювання результатів наукової діяльності й прийняття управлінських рішень, її підписали вже 13 тисяч вчених і сотні установ та редакцій наукових журналів.

2. Тут ми дійсно йдемо своїм оригінальним шляхом: в багатьох європейських країнах для стимулювання комп'ютеризації держава надавала всілякі пільги й субсидії під час закупки комп'ютерів, наша ж держава, навпаки, забороняє витратити на це гроші.

3. Дані за 2016 р. наведені в довідниках Держстату за іншою методикою обрахунку, що робить їх абсолютно незіставними з попередніми роками.

4. Зараз чимало пишуть у засобах масової інформації про урядовців і депутатів, які купують собі дисертації чи організують собі їхнє написання для престижу. Напевне, такі випадки трапляються, але їх не так багато. До того ж такі люди не йдуть працювати в наукові установи, і статистика не зараховує їх до дослідників.

5. Колись, аналізуючи статистику наукових кадрів і динаміку кількості кандидатів та докторів наук, я підрахував, що в нашій країні в середньому кожен третій із тих, хто прийшов у науку, через чотири роки стає кандидатом наук, а кожен одинадцятий кандидат наук (тобто 33-й із тих, хто прийшов) через чотири роки стає доктором наук. Сьогодні ці терміни стали ще більшими.

6. Таку назву мала тороїдальна камера, в якій на осі тору мало бути підвішене металеве кільце.

7. Цей процес розпочався давно. Сфера науки значно більше, ніж інші галузі, чинила опір формально-бюрократичному стилю управління, але він все ж просочувався й отруював культуру наукової дискусії в багатьох інститутах. Колись академік П. Л. Капіца із сумом констатував: «Культура наукової дискусії у нас утеряна, можливо безвозвратно!»

8. У 2017 р. нами був розроблений метод прогнозування динаміки кадрового потенціалу науки, який ґрунтується на дослідженні взаємозв'язку та взаємообумовленості еволюції вікових груп дослідників.

9. Усім охочим можна було б ознайомитись і з довідниками, які регулярно видає академія.

10. Нагадаємо, що навіть подвоєння нинішніх витрат на науку склало б лише 0,16 % ВВП (див. графіки) – для вирішення завдань, які наш уряд вважає важливими, він здійснює набагато масштабніші маневри бюджетними коштами. Вочевидь, порятунок науки не належить до пріоритетів. А законом передбачено, що з бюджету на науку має витратитися 1,7 % ВВП!

([вгору](#))

Додаток 18

11.02.2018

А. Шевцов, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України

Позбутися ролі контролера

Про реформи в системі атестації кадрів вищої кваліфікації ([DT.UA](#)).

У системі координат швидкоплинних процесів у всіх сферах суспільного життя Міністерство науки і освіти України намагається адекватно реагувати на виклики сьогодення і шукає шляхи розв'язання проблем у руслі реформ та принципів, які були започатковані і визначені Законом «Про вищу освіту» (2014 р.) і продовжені в Законі «Про освіту» (2017 р.): автономія закладів вищої освіти та академічна свобода учасників освітнього процесу, академічна доброчесність, контроль якості освіти незалежними органами, дерегуляція процесів атестації наукових та науково-педагогічних кадрів тощо.

Основною проблемою як для органів влади в системі освіти і науки, так і для академічних інституцій є зберегти баланс між політикою лібералізації процесів наукової атестації кадрів і водночас необхідністю посилити відповідальність його учасників за ухвалення справедливих та обґрунтованих рішень.

Вочевидь, розглядати ці питання потрібно в рамках коректно поставлених завдань, не змішуючи понять з різних сфер нашого академічного життя та законодавства. Маємо усвідомлювати реальні повноваження різних стейкхолдерів системи науки і освіти й розв'язувати проблеми атестації

кадрів у рамках чинного законодавства, на рівні правової логіки, проте не на рівні емоцій.

Своєрідним маркером гостроти питання якості експертизи дисертацій учасниками атестаційного процесу було останнє засідання Атестаційної колегії МОН (АК) 1 лютого 2018 р., на яке міністерство винесло питання розгляду певних «проблемних» дисертацій.

Очевидно, що в атестаційному процесі особливо важливим є не тільки дотримання спецрадами нормативно визначеної процедури їхньої роботи, а й чітких і прозорих правил оцінювання безпосередньо наукової кваліфікації здобувачів як дослідників. Адже науковий ступінь спецрада присуджує не тексту дисертації, а науковцеві! Стаття 5 Закону України «Про вищу освіту» визначає певні вимоги до освітньо-наукового та наукового рівнів вищої освіти, а Положення про спеціалізовану вчену раду регламентує порядок прилюдного обговорення дисертації: зокрема, її члени *«повинні під час засідання обов'язково встановити рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання наукової проблеми чи у вирішення конкретного наукового завдання, обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших учених із зазначених у дисертації наукових проблем чи наукових завдань та їх порівнянність з результатами наукових досліджень здобувача»* (п. 4.5).

Проте часто в наукових дискусіях між членами спецради під час захисту дисертації відсутні зазначені основні елементи обговорення, які могли б зумовити оцінювання кваліфікаційного наукового рівня здобувача, і спецради за деякими з перелічених позицій оцінювання обмежуються тільки заслуховуванням виступів офіційних опонентів.

Очевидно, що ми вже впритул підійшли до необхідності реалізувати ідею акредитації спецрад як окремої процедури і здійснення експертного аналізу як позитивної, так і негативної практики їхньої роботи. Ми не можемо далі чекати, коли правила цієї акредитації будуть опрацьовані й упровадженні Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), як того вимагає Закон України «Про вищу освіту» (ст. 6 і ст. 18). Маємо невідкладно розробити критерії оцінювання діяльності спецрад з метою більш щільного контролю академічною спільнотою процесів атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації на рівні університетів та наукових установ і підготувати передачу контролю над спецрадами від МОН до цього агентства. Напевно, аналогічне питання можемо ставити і щодо оцінювання діяльності вчених рад закладів із присвоєння вчених звань.

Оскільки оцінити всебічність та критичність розгляду дисертаційного дослідження спецрадами може саме експерт з даної наукової галузі, то роль експертних рад (ЕР) з питань проведення експертизи дисертаційних робіт МОН переоцінити неможливо. Адже ЕР утворюються для проведення експертизи дисертацій з метою контролю їхнього наукового рівня, наукової

та практичної цінності, а також роботи спеціалізованих вчених рад та дотримання єдиних вимог до здобувачів наукових ступенів.

Тому під час засідання АК було наголошено на необхідності посилити контроль якості складу та роботи ЕР. Крім того, було ухвалено рішення про обов'язковий експертний розгляд членами ЕР усіх докторських дисертацій перед їх затвердженням на засіданні АК.

Слід зазначити, що МОН і раніше неодноразово зверталось до голів спеціалізованих учених та експертних рад з вимогою посилити контроль наукового рівня дисертацій та над претендентами на наукові ступені, підсилюючи при цьому кадровий склад експертних рад.

На засіданні АК ішлося про недосконалість нормативної бази процесу присудження наукових ступенів, діяльності спеціалізованих та експертних рад. Проте в умовах неможливості вносити зміни до атестаційного нормативного поля без участі НАЗЯВО постало питання її вдосконалення через відповідне коментування та затвердження прецедентної практики через рішення АК.

Так, наприклад, було затверджено тлумачення п. 26 Порядку присудження наукових ступенів (Постанова КМУ від 24 липня 2013 р. № 567), який у сукупності з п. 7 того ж документа фактично дозволяє застосовувати різні види стягнень до здобувачів, учасників атестаційного процесу, спецрад, керівників університетів та наукових установ, де створено ці спецради, залежно від того, що є об'єктом порушень і яким є зміст цих порушень. Адже здобувач, якій підтвердив свою наукову та академічну кваліфікацію, виконав добре і якісне дисертаційне дослідження, не повинен страждати через, наприклад, недбалість, непрофесіоналізм чи упередженість функціонерів спецрад.

Ці та інші проблеми, зокрема пов'язані з удосконаленням нормативно-правових основ боротьби з академічним плагіатом та ганебною практикою текстових запозичень без належних посилань на авторство, мають бути якнайшвидше розв'язані за допомогою нових документів.

У цілому робота з удосконалення процедур атестаційного процесу та поліпшення якості оцінювання дисертаційних досліджень має бути «спільною інтелектуальною працею» всього академічного середовища, на чому наголосила у своєму вступному слові міністр освіти і науки України Л. Гриневич.

Рішеннями цієї АК, зокрема й на пропозицію першого заступника міністра В. Ковтунця, були затверджені заходи щодо вдосконалення як роботи спецрад і ЕР, так і роботи з підготовки засідань самої АК. Запропоновано також внести зміни до нормативно-правових документів задля послаблення формальних вимог до дисертацій і водночас посилення вимог до процедури оцінювання та визначення рівня кваліфікації здобувачів наукових ступенів.

При цьому не слід забувати про певну діалектику цього питання і про те, що в Законі «Про вищу освіту» викладено однозначний стратегічний напрям

дерегуляції питань атестації кадрів вищої кваліфікації. Найближчим часом усі заклади вищої освіти та наукові установи отримають право остаточного присудження наукових ступенів: Міністерство освіти і науки має позбутися авторитарної ролі контролера процесів присудження наукових ступенів та впровадження академічної доброчесності.

Університети фактично отримали як автономію у створенні спецрад для захисту дисертацій, так і зобов'язання забезпечувати дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти. Контроль над діяльністю спецрад (через їх акредитацію) переходить до спеціального колегіального органу НАЗЯВО. Саме цей орган *«...розробляє вимоги до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, розробляє порядок їх присудження спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти (наукових установ); розробляє положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад (спеціалізованих рад з присудження ступеня доктора мистецтва), акредитує спеціалізовані вчені ради (спеціалізовані ради з присудження ступеня доктора мистецтва) та контролює їх діяльність»*(ст. 18 Закону України «Про вищу освіту»).

Так само й конфліктні питання академічного плагіату має розглядати Комітет з питань етики НАЗЯВО. Апеляційний комітет розглядає звернення, заяви і скарги щодо діяльності та рішень спеціалізованих учених рад.

Проте ці функції можуть виконуватися за умови повноцінної і нормативно забезпеченої роботи зазначеного колегіального органу. Наразі відбувається його «перезавантаження» за новою процедурою, визначеною Законом «Про освіту».

Водночас МОН продовжує робити все можливе у межах своїх повноважень для створення додаткових механізмів упровадження реформ у цій сфері.

Свого часу МОН узяло на себе ініціативу і, на допомогу НАЗЯВО (адже відповідно до законодавства компетенція Національного агентства у цій сфері правового регулювання має бути домінуючою), розробило перший проект нової редакції Порядку присудження наукових ступенів, опублікувавши його на своєму сайті для громадського обговорення (про це йшлося в публікації [«Як зупинити дисертаційний вал?», ДТ.УА, 16 липня 2016 р.](#)). Треба сказати, що наукова спільнота активно відгукнулася на наш проект: отримано багато пропозицій та альтернативних варіантів. Наразі Департамент атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН продовжує роботу над цим документом, залучаючи до роботи експертів – нову генерацію практиків з університетів та академічних інститутів, які реально мають досвід у процедурах атестації наукових кадрів, знають, які прогалини є в старій системі, і мають оригінальне бачення реформ у цій сфері.

Крім того, МОН розробив, а Кабінет Міністрів України затвердив новий Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (Постанова

КМУ від 23.03.2016 р., №261). Проте міністерство нині вносить до цього документа певні зміни, аналізуючи практику його впровадження за два роки.

Багато питань в академічних колах виникає у зв'язку зі скасуванням рішень спецрад через академічну недоброчесність осіб, які вже отримали диплом кандидата чи доктора наук за рішенням Атестаційної колегії. Проте експертна інформація про такі випадки надходить у міністерство іноді запізно, вже після затвердження ним рішення Атестаційної колегії. Адже Кабінет Міністрів України, послуговуючись логікою дерегуляції адміністративних повноважень МОН, своєю постановою № 567 від 27 липня 2016 р. вилучив з його повноважень функцію позбавлення наукових ступенів осіб, яким їх уже присуджено на підставі рішень спеціалізованих учених рад, де проводився захист дисертацій. Адже тепер це функція НАЗЯВО.

Проте цілком можливо і варто науковим експертам втрутитися у процес атестації здобувача наукового ступеня на етапі до захисту дисертації в разі, якщо є докази плагіату, інших фактів академічної недоброчесності, відсутності у праці наукової новизни або очевидні прояви лженауки.

Останнім часом до Атестаційної колегії МОН менше надходить дисертацій, наприклад, з підозрами на плагіат. І цьому є зрозуміле пояснення – завдяки перевірці наукових праць на предмет запозичення текстів, розповсюдженню відповідних комп'ютерних програм, активності експертних організацій, загальній політиці МОН щодо підвищення рівня академічної доброчесності та відповідальності учасників атестаційного процесу такі дисертації зупиняються на етапі їх захисту.

Саме МОН у добу реформ видало юстований наказ «Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів» з метою ознайомлення наукової громадськості з доробком здобувачів наукових ступенів та відгуками офіційних опонентів, призначених для розгляду дисертацій в установленому законодавством порядку. І після цього спеціалізовані вчені ради, які прийняли дисертацію до захисту, почали розміщувати в режимі читання відповідну інформацію на офіційних веб-сайтах вишів та наукових установ.

Отже, дуже важливо, щоб наукова спільнота мала можливість ознайомлюватися з текстом дисертаційної праці до її захисту. Адже адміністрація МОН за своїми функціями центрального органу влади не може брати на себе експертну роль і оцінювати зміст дисертації, наукову новизну, ступінь академічної доброчесності. Це завдання академічного експертного середовища. МОН може бути саме медіатором між експертами, спираючись на думку спеціалізованих учених рад (СВР) та експертних рад з питань проведення експертизи дисертацій, і визначати стратегію розвитку системи захисту дисертацій.

Наприклад, нещодавно спільними зусиллями експертів у галузі фізики, зокрема академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України В. Локтева, та співробітників МОН вдалося призупинити розгляд спеціалізованою вченою радою атестаційної праці на здобуття наукового ступеня доктора культурології, в якій містилися псевдонаукові положення із

запозиченням фізичної термінології, що призвело до втрати будь-якого наукового сенсу праці.

Вочевидь, за рішенням спецради такі міждисциплінарні дисертації мають проходити експертизу міжгалузевої команди науковців, а їх захист відбуватися в одноразових спецрадах із залученням відповідних науковців з тих галузей знань, які залучені в доказову базу положень дисертації.

З метою підсилення відповідальності СВР постійною практикою з боку МОН є зауваження до їхніх голів, заступників голів і вчених секретарів про недоліки під час розгляду дисертацій та проведення їх захисту, про що зазначається в наказах про затвердження рішень Атестаційної колегії щодо присудження наукових ступенів після кожного її засідання. При цьому зазначаються прізвища учасників атестаційного процесу. Декого з них, включаючи наукових керівників, опонентів та членів комісій з попереднього розгляду дисертацій, МОН може навіть не рекомендувати для залучення до процедури захисту дисертацій на кілька років. Крім того, в деяких випадках керівникові вищого навчального закладу чи наукової установи, в якій утворено раду, МОН пропонує подати інші кандидатури для призначення голови ради, його заступника або вченого секретаря.

Для ознайомлення академічної спільноти з текстами дисертацій до їх захисту МОН ухвалило рішення розміщувати на своєму офіційному сайті електронну версію спецвипусків газети офіційного видання «Освіта України», в яких публікуються повідомлення про прийняття дисертації.

Крім того, Департамент атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН своїм листом від 21.11.2017 р. № 6.5–1942 повідомив керівників закладів вищої освіти та наукових установ, у яких утворено СВР, та їхніх голів, що Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ) ввів у дослідну експлуатацію систему електронної реєстрації захищених дисертацій в онлайн-режимі. Цей сервіс передбачає отримання особистого кабінету спецради, отримання державного облікового номера дисертації та можливість видрукувати облікову картку дисертації, включаючи відмітки реєстрації в УкрІНТЕІ. Така технічна новела МОН зменшить бюрократію в атестаційному процесі і полегшить роботу спецрад, а також прискорить наповнення Національного репозитарію наукових текстів новими дисертаціями.

Але ці заходи є лише початком на шляху до повної автоматизації процесу опрацювання атестаційних справ у спецрадах. У планах МОН — започаткувати проект «Електронний кабінет спеціалізованої вченої ради» на базі УкрІНТЕІ.

Такий електронний кабінет буде доступним для всіх чинних СВР за умови належної реєстрації та авторизації уповноважених осіб спецради (голови, заступників голови, вченого секретаря). Впродовж усього часу від подання дисертації до розгляду і остаточного затвердження рішення спецради про присудження наукових ступенів і видачі дипломів доктора і кандидата наук (доктора філософії) документи в електронній формі

зберігатимуться і належним чином опрацьовуватимуться в електронному кабінеті спецради.

Запровадження електронного кабінету спецради не тільки оптимізує весь процес атестації кадрів вищої кваліфікації, а й сприятиме зниженню корупційних ризиків завдяки переведенню значної частини операцій в онлайн, допоможе збільшити поінформованість наукової громадськості про доробок здобувачів наукових ступенів і дасть можливість юридично закріпити авторське право здобувачів на матеріали дисертації на ранніх стадіях підготовки до розгляду.

Про інші ініціативи МОН, так само як і про проект створення Національного репозитарію академічних текстів, ресурси якого будуть допоміжним засобом для перевірки академічних текстів та проведення експертизи на академічний плагіат, повідомимо окремо.

([вгору](#))

Додаток 19

16.02.2018

Є. Ніколаєв, кандидат економічних наук, доцент Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Куди прямує система атестації наукових кадрів?

Відмова держави від визначення статусу наукових видань була б реальним кроком у напрямі лібералізації системи підготовки й атестації наукових кадрів ([DT.UA](#)).

У статті [«Позбутися ролі контролера» \(DT.UA, №5, 2018 р.\)](#) директор департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України А. Шевцов долучився до дискусії щодо поточного стану й перспектив системи здобуття наукових ступенів в Україні.

Хочу як прокоментувати основні тези зазначеної статті, так і окреслити кілька важливих питань, на які необхідно відповісти, обираючи подальший напрям змін порядку захисту дисертацій.

Однією з ключових нинішніх проблем системи захисту дисертаційних досліджень А. Шевцов називає поширеність випадків неналежного оцінювання спеціалізованими вченими радами «кваліфікаційного наукового рівня здобувача». Вирішення цієї проблеми автор вбачає в розробці критеріїв оцінювання діяльності спецрад, передачі контролю над спецрадами Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), посиленні контролю якості складу і роботи експертних рад з питань експертизи дисертаційних робіт. Пан Шевцов визнає доцільність продовження лібералізації системи атестації, а паралельно наголошує на необхідності посилити відповідальність учасників атестаційного процесу «за ухвалення справедливих та обґрунтованих рішень».

Ці позиції автора суперечать одна одній. На одній чаші терезів – стратегія на майбутнє: лібералізація атестаційного процесу й підвищення

відповідальності його учасників. На другій – нинішні дії: посилення контролю, запровадження обов'язкового розгляду кожної докторської дисертації експертною радою перед її затвердженням на Атестаційній колегії МОН, – рішення, значною мірою протилежні лібералізації та вищій відповідальності.

Вже не секрет, що одним із чинників зниження якості дисертацій є масштабне розмивання відповідальності між учасниками її експертизи. Результати дисертаційного дослідження одержують попередню оцінку завдяки їх публікації в наукових статтях та презентаціям на конференціях. Готовий текст дисертаційної роботи проходить оцінку:

- 1) кафедри або наукового відділу, де роботу було підготовлено;
- 2) комісії спецради у складі трьох докторів наук;
- 3) двох або трьох (в окремих випадках – чотирьох) офіційних опонентів;
- 4) авторів відгуків на автореферат дисертації;
- 5) членів спеціалізованої вченої ради (15–25 осіб), присутніх на захисті дисертації;
- 6) експертної ради;
- 7) Атестаційної колегії МОН.

Учасникам кожної ланки проходження дисертації добре відомо, що на них лежить лише частина відповідальності за якість експертизи, оскільки є й інші етапи оцінювання роботи; остаточне рішення Атестаційної колегії МОН про присудження наукового ступеня – знеособлене, за нього ніхто конкретний не несе повної відповідальності. Доки це поле колективної експертизи не буде звужене, воно продовжуватиме розмивати відповідальність кожної окремої своєї ділянки, незалежно від закликів її посилити. Насправді ж поліпшити відповідальність системи оцінки дисертацій можна, тільки зменшивши кількість її ланок, задіяних у ній суб'єктів.

Пан Шевцов, можна припустити, визнає низьку ймовірність підвищення якості роботи спеціалізованих та експертних рад доступними сьогодні інструментами. За його словами: «МОН і раніше неодноразово зверталося до голів спеціалізованих учених та експертних рад з вимогою посилити контроль наукового рівня дисертацій та над претендентами на наукові ступені, підсилюючи при цьому кадровий склад експертних рад». Якщо постійні звернення МОН до цих рад не забезпечують належної якості їхньої роботи, очевидно, такими зверненнями МОН, без структурних змін системи, забезпечити її не вдасться.

Закон «Про вищу освіту» закладає передумови для таких змін, оскільки він передбачає (ще не відображене в підзаконних актах) право університетів і наукових інститутів приймати остаточне рішення про присудження наукових ступенів, що означає ліквідацію кількох етапів розгляду дисертації. Незрозуміло, чому, вказуючи на необхідність реалізації цієї норми закону, сьогодні МОН, замість підготовки до неї, намагається посилити експертні

ради – ту ланку експертизи дисертацій, яку через цю саму норму буде ліквідовано.

Якщо майбутній «запуск» НАЗЯВО, слід сподіватися, нарешті дасть відповіді на ці питання, то варто поміркувати й над іншими важливими аспектами реформи системи атестації наукових кадрів. Одним із них є зміна способу утворення спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій. Тут варто говорити про два можливих шляхи змін.

Перший шлях – реалізація позиції, визначеної нормами чинної редакції Закону України «Про вищу освіту». Сьогодні закон встановлює, що постійно діючі спеціалізовані вчені ради продовжать своє існування, у них можуть захищатися дисертації на здобуття як першого (доктор філософії, колишній кандидат наук), так і другого наукового ступеня (доктор наук). Одночасно має бути забезпечена можливість захисту першої дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії в разових радах, сформованих академічними установами *ad hoc*, для розгляду роботи конкретного здобувача. Отже, дисертацію доктора філософії можна буде захищати як у разовій, так і в постійно діючій спецраді.

Другий шлях потребує внесення змін до закону про вищу освіту. Цей шлях полягає у можливості захисту першої дисертації доктора філософії виключно в разовій раді. Щодо місця захисту дисертації для одержання другого наукового ступеня доктора наук – можливі різні рішення:

1) докторська дисертація може захищатися тільки у постійно діючій спецраді, або

2) докторська дисертація може захищатися як у постійній, так і в разовій спецраді, або

3) дисертація доктора наук, як і дисертація доктора філософії, захищається тільки в разовій раді, а система постійно діючих спеціалізованих учених рад припиняє своє існування в Україні.

З огляду на відсутність постійних рад у будь-кого із західних сусідів України, питання полягає в тому, чи ми вже зараз змінюємо законодавство для переходу до захисту будь-яких дисертацій тільки у разових радах, чи розтягуємо процес цього переходу ще на кілька років, впроваджуючи на перехідний період паралельне функціонування постійних і разових спецрад. Із цього приводу загальний настрій наукової спільноти певний час зводився до того, що для України разові ради не спрацюють взагалі, років два тому консенсусне бачення полягало в доцільності паралельного існування постійних та разових рад, сьогодні ж усе більшу частину академічної спільноти можна переконати в тому, що від постійних спецрад слід відмовлятися.

Восени 2017 р. Запорізький національний університет провів масштабну конференцію, присвячену реформі системи підготовки наукових кадрів. Конференція зібрала як представників МОН, відповідальних за атестацію наукових кадрів, так і проректорів з наукової роботи, завідувачів відділів аспірантури, голів спецрад із багатьох університетів України. Найгостріша

дискусія на цій конференції розгорнулася навколо оновлення вимог до наукових публікацій дисертантів. Адже, хоча новий порядок захисту дисертацій ще не прийнятий, оскільки не функціонує НАЗЯВО, яке має подати цей порядок на затвердження, – підготовка аспірантів за новими освітньо-науковими програмами розпочалася ще у 2016 р. Вони вже мають готувати свої статті до друку, тоді як параметрів необхідних публікацій ще не визначено. Тут слід визначатися серед кількох варіантів.

Перший варіант – збереження чинних вимог: 5 наукових статей для захисту дисертації доктора філософії, 20 – для дисертації доктора наук. Ця кількість явно завелика, вона не дозволяє готувати перед захистом дисертації одну або кілька об'ємніших, але змістовніших наукових статей.

Тому другий варіант – зменшення кількості необхідних публікацій. Причому тут можливі ще три опції. Перша – кількість необхідних статей залишається однаковою, незалежно від напрямку, за яким захищається дисертація. Друга – вимоги до кількості публікацій доктора філософії зі, скажімо, математики, відрізнятимуться від аналогічних вимог щодо кількості статей, необхідних для захисту дисертації з економіки. Третя – кожен університет або науковий інститут встановлюватиме власні вимоги з цього питання.

Окреме побоювання у зв'язку з цим – пропозиція Наукового комітету вимагати для докторської дисертації від семи публікацій статей тільки у виданнях, що індексуються наукометричними системами Scopus або Web of Science. Якщо ця пропозиція пройде, можна буде надовго забути про захисти докторських дисертацій в окремих наукових галузях, таких як філологія або історія України.

Сьогодні не просувається розробка стандартів вищої освіти для програм підготовки доктора філософії, тоді як самі програми функціонують уже півтора року. Постає питання: чи потрібні ці стандарти, якщо й без них підготовка успішно здійснюється? Теоретично – потрібні як певна рамка для оцінки змістовності освітньої складової підготовки майбутнього доктора філософії. Практично – зміст підготовки доктора філософії, який уже одержав свій диплом, мало кому з його майбутніх роботодавців цікавий.

Слід говорити і про «кризовий» спосіб фінансування підготовки наукових кадрів. Не забезпечуються адекватна оплата наукового керівництва і викладання в аспірантурі, фінансова підтримка досліджень, підготовки та оплати необхідних публікацій. Стипендія аспірантів неконкурентна, порівняно з альтернативами на ринку праці. Як правило, не передплачуються сучасні міжнародні наукові видання. Офіційні розцінки оплати праці членів спецрад і офіційних опонентів у рази нижчі, ніж ринкова вартість цієї роботи.

Існує порочна система офіційного визнання державою наукових журналів як «фахових» (неформальна назва – «ваківських»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень. Вона себе повністю дискредитувала через масове визнання фаховими журналів нульового наукового рівня, а також через те, що окремі вимоги (зокрема, більшість

членів редколегії журналу має представляти організацію-засновника; український стандарт оформлення бібліографії) несумісні з вимогами, що висуваються до міжнародних журналів високого наукового рівня. Варто говорити і про фіктивність поширеної практики публікації тез на заочних конференціях (ніхто не спілкується, ніхто не читає текстів тез). Відмова держави від визначення статусу наукових видань була б реальним кроком у напрямі лібералізації системи підготовки й атестації наукових кадрів.

Ці питання – головні для розуміння стану системи атестації наукових кадрів та можливих напрямів її змін в осяжній часовій перспективі. Тільки рішення МОН для відповіді на них буде недостатньо.

(вгору)

Додаток 20

16.02.2018

Я. Хазан, доктор фізико-математичних наук

А чи потрібна така спецрада?..

Залишається тільки варіант присудження вчених ступенів, минаючи спецради ([DT.UA](#)).

Не хотілося б, аби в того, хто прочитає статтю [Андрія Шевцова «Позбутися ролі контролера» \(DT.UA, №5, 2018\)](#), склалося враження, що проблеми системи атестації наукових кадрів в Україні можна вирішити бюрократичними методами.

Ці проблеми не вирішуються ні введенням «спеціальної процедури акредитації спецрад», ні посиленням «контролю якості складу та роботи експертних рад», ні впровадженням «більш щільного контролю над діяльністю спецрад», ні вдосконаленням «нормативної бази процесу присудження наукових ступенів», а проблеми плагіату не вдасться вирішити «удосконаленням нормативно-правових засад» боротьби з ним шляхом термінової розробки «нових документів» (у лапках – цитати зі статті А. Шевцова). Хоча ідеї зменшити кількість формальних вимог і посилити прозорість усієї процедури можна тільки вітати – розраховувати, що завдяки цій прозорості якість дисертацій буде постійно контролюватися ззовні, неможливо. Власне, згадуваний у статті Шевцова факт, що абсолютно некомпетентну дисертацію з культурології вдалося призупинити (так-так, не зупинити, а призупинити) тільки завдяки втручання академіка-секретаря відділення НАНУ, який не має жодного стосунку до культурології, ще раз засвідчує деградацію спецрад, принаймні спецрад із гуманітарних наук (див., наприклад, статтю [«Атестаційна трагікомедія», DT.UA, №1, 2018](#)).

Сформулюю абсолютно очевидне твердження: оцінка дисертаційної роботи – це експертна оцінка, і в центрі цієї оцінки повинен стояти ЕКСПЕРТ, тобто спеціаліст, який наділений трьома якостями: (1) він/вона має кваліфікацію, достатню для того, щоб оцінити правильність і вагомість результатів; (2) він/вона ознайомлений (а) зі станом досліджень у галузі

науки, до якої належить дисертація, і може оцінити новизну результатів (і, зокрема, підтвердити наявність/відсутність плагіату); (3) він/вона має належний рівень наукової чесності та принциповості й може оцінити роботу, абстрагуючись від усіх привхідних обставин.

Якщо припустити, що в Україні є достатня кількість експертів з усіх спеціальностей, із яких присуджуються вчені ступені, то, як мінімум, необхідно, аби їхня думка про дисертації була вирішальною. На сьогодні ж система атестації в Україні побудована таким чином, що дисертації переважно оцінюють НЕ-експерти. Я вже писав (див. [«Учені ступені без спецрад», ДТ.УА, №2, 2018 р.](#)), що вадою системи атестації (не єдиною, але, можливо, вирішальною) є колективна безвідповідальність. У кожній спецраді з конкретної дисертації рідко є більше трьох-п'яти спеціалістів. Але голосують усі, включно з тими, хто просто взагалі нічого в дисертації не тямить. Тобто на один голос експерта припадає до п'яти голосів не-експертів. Саме вони й визначають результат голосування, не несучи при цьому жодної відповідальності, оскільки голосування — таємне.

Сказане ще більшою мірою стосується діяльності експертних рад (ЕР), роль яких, на думку А. Шевцова, «переоцінити неможливо». На жаль, кількість членів ЕР більша, ніж будь-якої спецради, а діапазон охоплених розділів науки набагато ширший: кожна ЕР розглядає дисертації за двадцятьма-тридцятьма спеціальностями (див. «Перелік експертних рад» на сайті МОН). Попри всю мою повагу до членів ЕР, мені важко повірити, що спеціаліст, скажімо, з біофізики може кваліфіковано оцінити роботу з надпровідності, а спеціаліст із фізики полімерів – дисертацію з астрометрії та небесної механіки (всі ці спеціальності стосуються компетенції ЕР з фізики та астрономії). Тим більше що члени ЕР, природно, дисертацій не читають – це не передбачено процедурою, та й можливості в них такої немає. На кожну дисертацію призначається один доповідач, який ознайомлюється з роботою і за 10 хв. про неї розповідає. Але ж голосують усі! Я знаю конкретний випадок, коли ЕР з геологічних і географічних наук затвердила дисертацію всупереч тому, що доповідач, тобто єдиний член ЕР, ознайомлений з дисертацією, оцінив її негативно і єдиний голосував «проти».

Постає запитання: що робити? У публікації «Учені ступені без спецрад» запропоновано два варіанти. Простіший і легкий для реалізації (майже нічого не потрібно змінювати) виглядає так:

1. У момент прийняття дисертації до захисту зі складу спецради призначається вужча (5–7 осіб) «спецрада спеціалістів» із конкретної дисертації (при необхідності з залученням сторонніх спеціалістів).

2. Після обговорення роботи за звичайною процедурою на засіданні всієї спецради рішення присудити/не присудити учений ступінь приймає **ВІДКРИТИМ** голосуванням «спецрада спеціалістів», причому кожен її член повинен аргументувати свою думку. Протокол голосування підписується і стає обов'язковою складовою частиною затвердженої/відхиленої дисертації.

Це все! Затвердження експертною радою не потрібне, за винятком конфліктних ситуацій. В останньому випадку події розгортаються за таким самим алгоритмом: створюється вузька «експертна рада спеціалістів», яка й розбирається з дисертацією, причому і рішення, і аргументація оприлюднюються.

Нічого нового в цій процедурі немає. Якщо розгорнути будь-яку дисертацію, захищену в американському університеті, то відразу після титульного аркуша виявляється «Statement of dissertation approval», тобто заява про затвердження дисертації (не впевнений, що в усіх університетах документ називається саме так, але назва суті справи не змінює), підписана членами комісії, яка приймала рішення. Науковий керівник здобувача зазвичай входить до складу цієї комісії.

Чи вирішить така схема всі проблеми? Усіх звісно, ні, але деякі – так. Зокрема, більша вагомість думок реальних експертів з дисертації та їхня персональна відповідальність, безперечно, підвищать якість прийнятих рішень. Однак якщо у спецраді немає потрібної кількості ЕКСПЕРТІВ, то... А навіщо, власне, потрібна така спецрада? Найважчий випадок – якщо більшість спецрад потрапляє в категорію «А навіщо, власне, потрібна...» Тоді залишається тільки варіант присудження вчених ступенів, минаючи спецради.

На жаль, в Україні головні проблеми і системи освіти (як вищої, так і середньої), і системи атестації наукових кадрів лежать далеко за їх межами. Якщо в країні не функціонує економіка й немає попиту на освіту, а є тільки попит на документ про неї, то школи й виші продукуватимуть не знання, а атестати й дипломи, а батьки платитимуть хабарі за «вступ» до вишів дітей, які ні за своїми знаннями, ні за своїми здібностями не в змозі навчатися в університеті. Якщо в країні немає попиту на високу кваліфікацію, а є попит на кандидатсько-докторські корочки, то ми будемо отримувати потік фейкових кандидатів-докторів і процвітаючі контори, які пишуть фейкові дисертації за гроші. Наразі ситуація саме така.

(вгору)

Додаток 21

05.02.2018

Перший віце-президент НАН України академік А. Г. Наумовець – про сучасні нанотехнології

Про властивості речовини на нанорівні, завдання нанонауки й деякі приклади сучасних досягнень у галузі нанотехнологій вітчизняному науково-популярному ресурсу Sciences.in.UA розповів перший віце-президент Національної академії наук України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік Антон Григорович Наумовець (Національна академія наук України).

«Нано» перекладається з давньогрецької як «карлик» і в сучасній науці позначає одну мільярдну частину. Наприклад, нанометр (1 нм) – мільярдна частина метра. Щоб краще уявити цей масштаб, можна співставити його з елементарними частинками речовини: скажімо, довжину 1 нм матиме ланцюжок із чотирьох атомів заліза.

Інтерес до досліджень у галузі нанонауки, нині надзвичайно поширений у світі, зумовлено тим, що властивості речовини на нанорівні суттєво відрізняються від її ж властивостей на макрорівні, звичному для нашого повсякденного життя, пояснює академік. Так, речовина, що перебуває в дисперсному (подрібненому) стані й поділена на величезну кількість нанорозмірних частинок, колосально збільшує свою площу. А от зміна її властивостей пояснюється зміною властивостей окремих атомів цієї речовини, спричиненою, у свою чергу, зміною зв'язків між ними. Нанопорошок (речовина, подрібнена на нанорозмірні частинки) демонструє високу хімічну активність: якщо її розмістити на відкритому повітрі, то в результаті окиснення почне виділятися багато енергії і, залежно від того, про яку речовину йдеться, може статися не лише її розігрівання, а й вибух.

Ці нові властивості, яких набувають речовини, можна використовувати для різноманітних потреб людства. Дослідженнями за цим напрямом займаються і вчені наукових установ НАН України. Фахівці Інституту газу НАН України, зокрема, створили [наношаруватий сорбент – терморозширений графіт](#), здатний збирати нафту й нафтопродукти з водної поверхні. 1 кг такого порошкоподібного графіту зв'язує від 50 до 70 кг нафти. Далі з насиченого графіту нафту можна за допомогою нагрівання виділити й використати за призначенням. Застосування цього методу дасть змогу очищувати забруднені їхніми виливами водні екосистеми.

Надзвичайного широкого застосування нанотехнології набули в сучасній електроніці. Такі популярні нині комп'ютери й смартфони та іншу техніку оснащено польовими транзисторами – нанорозмірними електронними пристроями, що уможливають оброблення й запам'ятовування (запис) інформації.

Особливе значення для людства мають медичні нанотехнології. Одну з них – [технологію спрямованого доправлення ліків за допомогою наночастинок, що мають магнітні властивості](#), – створили науковці Академії. Мета цієї розробки – забезпечити цільове застосування того чи іншого медичного препарату саме до того внутрішнього органу, який його потребує, мінімізувавши можливий небажаний вплив ліків на організм у цілому. Цей метод передбачає використання магнітного поля, за допомогою якого намагнічені нанорозмірні частинки лікарської речовини концентруються і діють у потрібному місці.

Як зауважив А. Наумовець, нанотехнології є надзвичайно перспективним напрямом наукових досліджень – у світі розроблюється величезна їхня кількість. Це демонструє досягнення сучасної науки. «Вчені навчилися дуже контрольовано виготовляти такі наноб'єкти, нанопорошки,

наночастинки й застосовувати їхні особливі властивості на користь людині», – говорить академік.

Більше дізнавайтеся з відеозапису за посиланням:
<https://youtu.be/zLhrBJEeEZU>.

(вгору)

Додаток 22

14.02.2018

Засідання Президії НАН України

Учасники чергового засідання Президії НАН України заслухали і обговорили доповідь академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України академіка НАН України М. Жулинського «Про підготовку «Української літературної енциклопедії» у 5 томах» ([Національна академія наук України](#)).

У доповіді та виступах академіка НАН України Б. Патона, члена Президії НАН України, почесного директора Інституту фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського НАН України академіка НАН України В. Походенка, директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України Я. Яцківа, академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України академіка НАН України В. Локтева було порушено актуальну проблему підготовки фундаментальної «Української літературної енциклопедії».

Відзначалося, що установи НАН України зробили значний внесок у розвиток літературознавчого сегмента вітчизняної енциклопедичної справи. Зокрема, яскравим явищем наукового і культурного життя України стало видання шеститомної «Шевченківської енциклопедії», приурочене до 200-річного ювілею геніального Кобзаря. Нині літературознавці Академії працюють над створенням «Франківської енциклопедії», перший том якої з'явився в 2016 р.

«Українська літературна енциклопедія», на думку Президії НАН України, має узагальнити вагомі здобутки академічного літературознавства у науковому пізнанні та осмисленні складної багатомістової історії вітчизняного письменства, дати комплексне уявлення про визначні постаті поетів, прозаїків, драматургів, знакові твори української літератури.

Разом з тим для успішної реалізації цього важливого видавничого проекту необхідно залучити до співпраці над виданням фахівців провідних установ відповідного профілю, зокрема Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво», а також спеціалістів вищих навчальних закладів.

Зважаючи на важливу роль, яку відіграють на сучасному етапі науково-інформаційного розвитку енциклопедичні видання, Президія НАН України запропонувала підтримати реалізацію цього науково-видавничого проекту і

визнати роботу над його підготовкою одним із пріоритетних завдань видавничої діяльності Академії.

Було прийнято проект постанови з цього питання.

([вгору](#))

Додаток 23

21.02.2018

Україна має рухатися вглиб Антарктики, а також розвивати наукові дослідження на північному полюсі – новий керівник НАНЦ Євген Дикий

Україна розвиватиме наукові дослідження не тільки в Антарктиці, а й в Арктиці – це буде одним із пріоритетів роботи Національного антарктичного наукового центру (НАНЦ). Про це заявив новий очільник НАНЦ Є. Дикий в інтерв'ю інтернет-виданню «Українська правда. Життя» ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Це поки що звучить як фантастика, але насправді це від початку було частиною моєї програми – перетворити центр з антарктичного на полярний. Бо в світі зараз найкращі результати дають порівняльні дослідження в двох полярних регіонах. Арктика та Антарктика – це ніби як два пульси нашої планети, вимірювання в цих двох регіонах разом дозволяють оцінити низку планетарних процесів, і як лікар завжди вимірює тиск на двох руках, а не лише на одній, так само більшість країн синхронно розвивають науку в обох полярних регіонах», – зазначив Є. Дикий.

Водночас він наголосив, що Арктика вже зараз не є «білою плямою» для української науки. Адже наші вчені проводять там дослідження, долучаючись до проектів іноземних колег.

«Приміром, харківські радіоастрономи, які працюють на “Вернадському”, водночас проводять дослідження і на Шпіцбергені в колаборації з норвежцями. І умови роботи в них там значно кращі, ніж ми їм поки що забезпечуємо на “Вернадському”», – розповів керівник НАНЦ.

За словами Є. Дикого, у подібній співпраці з Україною наразі зацікавлена Канада. Адже ця країна має мережу арктичних станцій, однак не має жодної на Антарктичному континенті. Тож Україна і Канада можуть здійснювати наукові обміни і працювати на станціях одне одного на різних полюсах.

Новий очільник центру також повідомив, що робитиме акцент на всіх можливих напрямках міжнародної співпраці. Адже, з одного боку, наша станція цікава іноземним колегам через унікальне розташування, а з іншого – Україні треба розширювати межі своєї присутності на Антарктиді. «Нам треба йти в глибину континенту, на крижаний антарктичний панцир. Самі ми цього не потягнемо, але зараз нормальна наукова практика – бі-, а то й трilaterальні станції, створені кількома країнами разом. Я переконаний, що це наш шлях. Але, на жаль, не цього року, і не наступного. Я бачу Україну не

тільки власницею однієї старенької британської станції, а й учасницею потужних наукових проектів у більш високих широтах», – підкреслив Є. Дикий.

Нагадуємо, що 6 лютого 2018 р. виконувачем обов'язків директора Національного антарктичного наукового центру призначено Є. Дикого, який є відомим дослідником екології морів та українським активістом, автором освітніх та наукових проектів.

([вгору](#))

Додаток 24

06.02.2018

С. Єсилевський, доктор фізико-математичних наук, провідний науковий співробітник відділу фізики біологічних систем Інституту фізики НАН України

Чому Україна пасе задніх у біомедичних дослідженнях

В усьому цивілізованому світі біомедичні дослідження є пріоритетом державної політики у науковій галузі. Вони є запорукою сталого розвитку і часто вважаються компонентом національної безпеки. Дослідження та інновації у цій галузі всіляко заохочують як держава, так і приватні фармацевтичні компанії. Так є майже всюди, але не в Україні. Вітчизняні біомедичні дослідження та інновації впевнено теліпаються десь у районі плінтуса, і як їх звідти дістати – поки не зовсім зрозуміло ([Дім інновацій](#)).

Біомедичні дослідження здорової людини

Біомедичні дослідження є яскравим прикладом того, як мають взаємодіяти наука, бізнес і державні інституції для досягнення спільної мети – виведення на ринок інноваційних медичних продуктів і фармацевтичних препаратів.

Спочатку розглянемо, який шлях треба пройти, щоб, наприклад, вивести на ринок новий лікарський препарат. Перший поштовх тут, як правило, приходиться від лікарів-практиків, державних органів охорони здоров'я чи приватних фармацевтичних компаній. Незалежно від замовника на першому етапі працює фундаментальна наука.

Необхідно визначити молекулярну мішень, на яку діятиме новий препарат. Найчастіше це якийсь білок чи ген, відповідальний за його синтез, активність котрого слід заблокувати чи, навпаки, підвищити, щоби позбутися хвороби. Щоб знайти таку мішень, треба розуміти, що взагалі відбувається в клітинах у нормі й під час хвороби. Над цим завданням працюють молекулярні біологи, генетики, біоінформатики й біохіміки. Вони використовують тони пробірок і реактивів, спалюють мегавати електрики на суперкомп'ютерах, вирощують клітини і креативно знущаються з лабораторних мишей. На виході отримують інформацію про те, на яку саме молекулу має впливати майбутній препарат.

На другому етапі підключається прикладна наука. Тепер мішень відома, але в неї треба чимось влучити. Починаються власне пошуки діючої речовини. На цьому етапі працюють хіміки-синтетики, фармакологи та IT-спеціалісти. У сучасній фармакології майже завжди використовують комп'ютерний дизайн ліків (computer-aided drug design) – моделювання взаємодії потенційної діючої речовини з молекулою-мішенню з метою добору з мільйонів відомих хімічних сполук кількох найкращих кандидатів. Ці сполуки-кандидати передають хімікам-синтетикам і фармакологам для перших «натурних випробувань» на культурах клітин та нещасних лабораторних мишах. Якщо пошук завершується вдало, то до справи долучаються медики і починається етап клінічних випробувань.

Клінічні випробування – дуже складна галузь, яка лежить на межі прикладної науки та практичної медицини. Кожне серйозне клінічне дослідження вимагає участі медиків-дослідників, медиків-клініцистів, спеціально підготовлених менеджерів, фахівців з медичної статистики та медичної етики, юристів і навіть психологів. Усі дослідження досить жорстко регулюють державні органи, з якими треба взаємодіяти і які самі мають поводитися професіонально й адекватно. Зазвичай такі дослідження тривають кілька років, а шанси на їх успішність досить невеликі.

Нарешті, якщо клінічні дослідження були вдалими, то настає фаза комерціалізації та налагодження виробництва. Тут наука закінчується і починають діяти суто ринкові механізми та звичайні бізнес-процеси.

Різні етапи таких досліджень і впровадження можна фінансувати як з одного джерела, так і з різних – жорстких правил тут нема. Повний цикл розробки нового препарату триває, як правило, не менше п'яти років, тобто про швидку окупність у цій галузі не йдеться.

Ризики теж надзвичайно високі – менше 1% перспективних препаратів доходить до аптечних полиць. Зазвичай весь процес нагадує конвеєр – на різних стадіях постійно перебувають десятки перспективних речовин-кандидатів. Проміжні етапи часто віддають на аутсорс спеціалізованим фірмам і лабораторіям, які працюють у неперервному режимі на різних замовників. Весь цей ланцюжок має працювати злагоджено. Якщо будь-яка з його ланок випадає, то весь «конвеєр» зупиняється.

Маємо те, що маємо

Які ланки цього ланцюга є в Україні та в якому вони стані?

Почати треба з того, що у нас нема жодного притомного замовника нових біомедичних розробок. Державним лікарням не до того – вони заледве дають собі раду з рутиною, звітністю і реформами, а приватні – закупають уже готові технології за кордоном. Держава також не замовляє нові розробки, бо дешевше купити готові (а частину грошей по дорозі десь «розпилити»). Нібито ще є досить великі фармацевтичні підприємства, але вони задовольняються випуском давно відомих ліків і навіть не думають про якісь серйозні інновації чи, не дай боже, інвестиції у дослідження.

Фундаментальна біологічна наука в Україні поки існує і місцями працює на хорошому світовому рівні, але в жодній дослідній установі наразі немає повного набору технологій, обладнання та фахівців для проведення всього циклу сучасних біомедичних досліджень. Державного базового фінансування для експериментальної біології зараз не вистачає навіть на те, щоби прогудувати лабораторних мишей і самих учених. Вітчизняного конкурсного фінансування вистачає хіба що на папір та картриджі для звітів. Відповідно, всі, хто ще примудряється якось працювати, живуть виключно за рахунок міжнародних грантів, за які треба працювати й звітувати. Вільних коштів і робочих рук фізично нема.

Часто можна почути, що в Україні є вже досить багато добре обладнаних приватних діагностичних лабораторій – чому б, мовляв, їм не зайняти вільну нішу? Проблема в тому, що діагностичні та дослідні лабораторії – це, як кажуть в Одесі, дві великі різниці. Сучасна дослідна лабораторія – це обладнання на десятки мільйонів та операційні кошти порядку мільйону доларів на рік без жодного прибутку – суцільні витрати. Жодної приватної лабораторії такого рівня в Україні нема.

Державної ланки прикладної біомедичної науки в Україні не існує як класу. Між фундаментальними академічними інститутами та медиками-практиками у нас фактично вакуум. Державні та приватні клініки, інститути НАМН можуть здійснювати клінічні дослідження готових препаратів, але нема кому ці препарати шукати й синтезувати. Є кілька комерційних фірм, які спеціалізуються на хімічному синтезі та комп'ютерному скринінгу для фармакології, але майже всі вони працюють виключно на аутсорс – потенційним вітчизняним замовникам банально нема чим платити за їхні послуги. Приклад цих фірм яскраво свідчить, що за наявності внутрішнього попиту та інвестицій ця галузь може досить швидко розширитися.

Порятунок потопаючих

Етап клінічних випробувань в Україні так-сяк працює. У багатьох інститутах НАМН, установах МОЗ та приватних клініках відбуваються клінічні випробування технологій та препаратів великих світових виробників. Проблема в тому, що у більшості цих досліджень наші установи відіграють роль «низової» ланки. Вони не розробляють самостійно протоколи досліджень, не аналізують їхні результати, а просто віддають первинні дані «нагору». Для багатьох участь у таких дослідженнях – хороша додаткова фінансова підтримка.

Власні клінічні дослідження повного циклу у нас проводять дуже рідко, а якість їхня далеко не ідеальна. Водночас установи МОЗ та НАМН постійно рапортують про успішні розробки та впровадження. Про якість цих розробок досить красномовно свідчить неможливість оприлюднення більшості з них у більш-менш пристойних міжнародних наукових журналах – усе це публікується у місцевих «мурзилках» і часто є лише профанацією для звітності.

Нарешті, фаза комерціалізації готових розробок, що вже пройшли клінічні випробування. Тут теж не все гладко. Здавалося б – бери і впроваджуй готову технологію, але на заваді стають бюрократична машина, загальна інертність медичної галузі та незрозумілі ринкові перспективи «домашніх» розробок. Будь-які нові медичні засоби треба ліцензувати, і ця нудотна процедура відлякує потенційних інвесторів. Ввезти аналог, який ліцензовано в ЄС, виявляється простіше і дешевше, ніж ліцензувати власний. Із впровадженням також виникають проблеми – клініки не дуже хочуть щось змінювати, а до вітчизняних розробок ставляться скептично.

Перспективи вимальовуються невтішні, і не дуже зрозуміло, що із цим усім можна зробити. Проблеми існують на всіх рівнях ланцюжка, і запустити повноцінний вітчизняний «конвеєр великої фарми» вже навряд чи коли-небудь поталанить. Але це не означає, що не можна розвивати окремі його компоненти.

Щодо фундаментальних біомедичних досліджень, то головна надія тут на зміну підходу до державного фінансування науки і на [новий фонд досліджень](#). Якщо буде реалізовано прямий конкурс проектів без «пріоритетних тематик» і непрозорого розподілу квот за науковими напрямками, то успішні біомедичні лабораторії матимуть більше шансів на збільшення фінансування. Бізнес тут нічим не допоможе – нема окупності, хіба що на умовах меценатства.

Проміжна ланка, яка базується переважно на ІТ, відносно непогано себе почуває навіть зараз. Галузь біоінформатики, геноміки та комп'ютерного дизайну і скринінгу лікарських речовин, нейронаук тощо принципово нічим не відрізняється від інших сфер інформаційних технологій. Основна проблема тут – кадрова. Наші виші не випускають відповідних спеціалістів, а прості програмісти не допоможуть – має бути хороша академічна освіта з біології, математики, фізики та хімії. Таких універсалів просто нема, а жахливий стан природничої освіти у вишах поглиблює проблему. Якщо бізнес підключиться до підготовки фахівців у цій галузі, то вона може стати успішною.

Із клінічними дослідженнями і медичною наукою загалом усе досить просто. Нашим медикам треба навчитися здійснювати дослідження повного циклу на світовому рівні. Досягнути цього можна лише скасуванням імітаційної «типу наукової» звітності та заохоченням публікації у пристойних міжнародних журналах для тих, хто справді може працювати на світовому рівні. У цих питаннях ініціатором може виступати лише держава.

Насамкінець, не варто забувати, що крім «великої фарми» є чимале поле для невеличких стартапів. Зрозуміло, що в основному це будуть якісь електронні гаджети і онлайн-сервіси для моніторингу стану здоров'я, інформаційного забезпечення клінік, обігу медичної документації, лабораторної діагностики, прикладної геноміки та біоінформатики, діагностичного і лабораторного обладнання тощо. Але чим їх буде більше, тим вище зростатиме довіра до вітчизняних медичних розробок у цілому.

([вгору](#))

13.02.2018**Біль як сигнал**

Про функції фізіологічного болю в живому організмі та деякі сучасні наукові досягнення в лікуванні хронічного болю розповіла на платформі «Дім інновацій» завідувач відділу сенсорної сигналізації Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України доктор біологічних наук, професор Н. Войтенко ([Національна академія наук України](#)).

Як фізіологічна здатність реагувати на зовнішні чинники біль є надзвичайно корисною функцією живого організму. Вона дає йому змогу нормально існувати, захищаючись від шкідливих впливів середовища. Іншими словами, біль сигналізує про наявність певних небезпек, що загрожують цілісності організму. Те саме стосується й внутрішнього болю, виникнення якого свідчить про певні негаразди. «Коли ми торкаємося чогось гарячого чи гострого, то рефлекторно відсмикуємо руку, й ніхто не має сумніву, що слід чинити саме так. На жаль, коли щось болить усередині, це не завжди сприймається як сигнал, на який потрібно реагувати. Але в такому разі необхідно йти до лікаря і з'ясувати причину болю. Інакше він може перейти у хронічний стан. І, крім того, що невстановленим залишиться механізм, котрий зумовив цей біль, можливе настання й серйозніших наслідків – аж до летального випадку. Сам по собі біль – як емоція – шкідливий, і з хронічним болем людина не може жити повноцінно. У випадках невиліковних захворювань сильний біль може бути причиною для застосування еутаназії – у країнах, де це дозволено. З постійним, хронічним болем потрібно боротися», – пояснює вчена. Однак ліків проти цього досі не створено, а нинішні анальгетики, по-перше, дають лише короточасний ефект, по-друге, є неспецифічними (тобто впливають не лише на причину больових відчуттів, а на організм у цілому; звідси й цілий спектр побічних ефектів – сонливість, запаморочення, нудота, блювота, посилене потовиділення тощо), і, по-третє, звикання до таких препаратів відбувається дуже швидко, і на термінальних (останніх) стадіях невиліковних захворювань лікарі змушені вдаватися до використання наркотичних речовин – морфінів, які шкідливо впливають на організм, пришвидшуючи його загибель. Усунення болю за будь-яку ціну є завданням паліативної медицини. Її засоби використовуються у двох основних видах випадків – тоді, коли походження болю не з'ясовано, видимих причин його виникнення немає, патологічні зміни не спостерігаються, і тоді, коли причину встановлено, але захворювання є важко виліковним (наприклад, ускладнення діабету, вірусні інфекції). Паліативна медицина дає змогу полегшити стан пацієнта, поліпшити якість його життя і лише тому взятися безпосередньо за лікування патологій, котрі супроводжувалися больовими відчуттями. Трапляються випадки, коли нейрохірурги – за відсутності іншого способу

усунення болю – змушені навіть перерізати шляхи, якими больовий сигнал потрапляє від периферії до головного мозку.

Наразі ж найбільшою проблемою, що стоїть перед науковцями й медиками, є визначення молекулярного механізму в ланцюжку сенсорної передачі (в тому числі больової), який зазнав змін при виникненні того чи іншого типу болю. Це – перший крок на шляху створення знеболювальних препаратів майбутнього.

Певні здобутки за цим напрямом мають і вчені Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України. На початку 1970-х років там було вперше у світі здійснено діаліз нервової клітини – заміну її природного внутрішньоклітинного середовища на штучне. Результати виконаної роботи дали дослідникам змогу суттєво просунути в розробленні електрофізіологічних методів, призначених для вивчення сигналізації сенсорних нейронів, залучених до передачі болю, тобто вимірюванні струмів, що проходять крізь мембрану цих клітин, і генерованих нейронами сигналів. Дещо пізніше фахівці установи здійснили ще кілька видатних відкриттів. На початку 1980-х років під керівництвом нинішнього директора інституту академіка О. Криштала було відкрито два надзвичайно важливі молекулярні механізми, що відіграють ключову роль у передачі больового сигналу. Ідеться про рецептори, чутливі до протонів, а також про рецептори АТФ (аденозитрифосфату). Перші задіяні в процесах, пов'язаних з локальною зміною концентрації протонів при станах, що супроводжуються генеруванням сигналів, які потім сприймаються як больові сигнали. Так відбувається при переломах, інсультах, пухлинних процесах тощо. Другі реагують на потрапляння АТФ – молекули, яка за звичайних умов розміщується всередині клітини й забезпечує організм необхідною енергією, – у міжклітинне середовище внаслідок порушення цілісності клітини. Тоді АТФ дифундує до інших, не пошкоджених, клітин, впливаючи на відповідні рецептори, і далі центральною нервовою системою здорової клітини передають сигнал про те, що на периферії щось негаразд. На сьогодні вже з'ясовано структуру згаданих рецепторів, відкрито цілі родини їхніх типів, а науковці збагнули, що, впливаючи на конкретні молекулярні механізми, можна локально, на периферії нервової системи, запобігати тим чи іншим больовим станам або усувати їх. Чимало фармацевтичних компаній зараз активно працюють над створенням лікарських препаратів, що базувалися б на застосуванні специфічних блокаторів певних типів цих рецепторів.

Практично тоді ж, у 1980-х роках, в Інституті фізіології імені О. О. Богомольця НАН України під керівництвом академіка М. Веселовського (нині – заступник директора з наукової роботи цього інституту) було відкрито важливий тип кальцієвих каналів, що беруть участь у синаптичній передачі. Зовсім нещодавно з'ясувалося, що вони відіграють значну роль у передачі больових сигналів, і, впливаючи на ці канали, так само можна змінювати характер больових відчуттів, зокрема при хронічних формах болю. Цей напрям роботи продовжують розвивати нинішні співробітники

інституту, а саме – відділу фізико-хімічної біології клітинних мембран, відділу сенсорної сигналізації та відділу молекулярної біофізики, – вивчаючи, серед іншого, зміну функцій кальцієвих каналів при різних захворюваннях, а також механізми зміни функцій та особливості активності глутаматних рецепторів для різних больових станів і можливості відновлення нормальної больової чутливості. Нещодавно у відділі сенсорної сигналізації було проведено дослідження змін молекулярних механізмів, що виникають у певних нейронах при травмі спинного мозку. Імпульсу цим дослідженням надала пропозиція колег з Інституту нейрохірургії імені академіка Ромоданова НАМН України: вони прагнули з'ясувати молекулярний механізм, що лежить в основі так званого спастичного синдрому, котрий спостерігається при ушкодженнях спинного мозку в дітей (наприклад, при дитячому церебральному паралічі) та дорослих. Суть цього синдрому полягає у тому, що кінцівка не лише більшою мірою втрачає рухливість, а й постійно перебуває в сильному напруженні, підвищеному тонусі, зсудомленості. Однак головна проблема при цьому – серйозний хронічний біль невідомого походження. Здійснивши експерименти, вчені створили модель такої спастичності, а, дослідивши функції різних видів інтернейронів, або ж вставкових нейронів (вони з'єднують мотонейрони (нейрони, що керують м'язами) та сенсорні нейрони), показали, як передаються сигнали в складних нейронних мережах спинного мозку, продемонстрували розбалансованість системи збудження й гальмування в них при вищезгаданих ушкодженнях і з'ясували молекулярні механізми, залучені до перебудови нейромережі сенсорної частини спинного мозку внаслідок збудження мотонейронів. Як встановили науковці, активну участь в аналізованих ними процесах беруть рецептори глутамату – основного нейромедіатора збуджувальної нейропередачі у спинному мозку. При вхідному больовому сигналі ці рецептори змінюють свою провідність і, вбудовуючись у синапси або навіть перебуваючи поза ними (і тоді їх називають позасинаптичними рецепторами), можуть його посилювати – завдяки тому, що пропускають крізь себе більше кальцію (тобто перетворюються на більш кальційпровідні) і, таким чином, підвищують збудливість нейронів. «Це все, звичайно, досить складні фізіологічні процеси, але досліджувати їх дуже важливо. Ми вже зрозуміли, які рецептори беруть у них участь, зрозуміли, в яких типах нейронів це відбувається. Наступний крок – вигадати спосіб таргетного доправлення речовин, які могли б, залежно від потреби, або блокувати ці рецептори, або, навпаки, активувати їх. Вирішивши цю проблему, ми зможемо без побічних ефектів перемогти конкретний тип болю», – говорить Н. Войтенко. [Результати здійснених досліджень учені НАН України та НАМН України виклали у статті, яку минулого року опублікувало престижне міжнародне фахове наукове видання Scientific Reports, що входить до видавничої групи Nature Publishing Group.](#) Статтю також розміщено у відкритому онлайн-доступі, і безкоштовно ознайомитися з нею можуть усі зацікавлені дослідники – фармакологи, хіміки, біоінженери, медики,

генетики. В іншій же публікації українські науковці описали спосіб доведеного блокування гіперактивності рецепторів глутамату, їхньої нормалізації і, відповідно, усунення больового синдрому за допомогою коротких ланцюжків ДНК (деякі дослідники пропонують використовувати для цього вірусні оболонки).

Як наголошує Н. Войтенко, знайти способи усунення досі не виліковних болів вдасться лише в тісній міждисциплінарній співпраці.

([вгору](#))

Додаток 26

Валевський О.

«Актуальні проблеми правового забезпечення державної культурної політики». Аналітична записка

<...> **Висновки:** Необхідне оновлення правового забезпечення державної культурної політики сприятиме забезпеченню якісного гуманітарного та культурного поступу українського суспільства, а визнання пріоритетності культури у реалізації державної політики на законодавчому рівні сприятиме процесу консолідації суспільства на шляху забезпечення соціально-економічного поступу, збереження громадянської та національної ідентичності, зміцнення інтелектуального потенціалу суспільства, підвищення рівня доступності широких верств населення до культурних послуг та благ, зміцнення патріотизму, гармонізації міжнаціональних відносин, адаптації українців до європейських культурних та гуманітарних цінностей ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

Рекомендації:

Адміністрації Президента України:

– від імені глави держави як суб'єкта законодавчої ініціативи запропонувати розробку окремого законопроекту, яким передбачити внесення змін та доповнень до Конституції України. Конституція України має містити окрему статтю, присвячену культурі та її значенню в розвитку українського суспільства, у якій визначити засади державної культурної політики.

Кабінету Міністрів України, Міністерству культури України, Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності:

– у підготовці проекту нової редакції Закону України «Про культуру» визначити актуальними пріоритетами культурної державної політики такі: 1) розвиток «людського потенціалу», який, зокрема, полягає у формуванні креативних можливостей українського суспільства; 2) забезпечення економічної самодостатності культурної сфери; 3) розвиток державних та громадських інститутів, які сприяють реалізації інноваційної культурної діяльності; 4) створення законодавчої бази та системи правозастосування у сфері авторського права та прав інтелектуальної власності; 5) зміцнення матеріально-технічної та інформаційної бази закладів

культури; 6) розвиток професійної освіти у сфері культури та мистецтва, державна підтримка розвитку наукових досліджень у сфері культури; 7) завдання формування культурної політики на територіях, постраждалих унаслідок військових дій в окремих районах Донецької та Луганської областей та прилеглих до них територій; 8) необхідність створення системи державного протекціонізму у просуванні української культури та мистецтва у світі.

Кабінету Міністрів України, Міністерству культури України:

– розробити підзаконні акти, що визначають механізм реалізації відповідної норми Податкового кодексу України, згідно з якою створення, постачання, просування, реставрація та розповсюдження національного культурного продукту звільняється від сплати ПДВ.

Міністерству культури України із залученням недержавних експертних структур та представників мистецької громадськості:

– пришвидшити підготовку та внесення до Верховної Ради України законопроекту «Про національний культурний продукт», що уможливить застосування зазначеної норми Податкового кодексу України.

Кабінету Міністрів України, Міністерству культури України:

– завершити розробку структури т. зв. «культурного кошика» – набору культурних благ, які гарантуються державою. Набір культурних гарантій має бути затверджений урядом і належним чином профінансований коштом державного бюджету. Враховуючи значущість культури для розвитку суспільства, необхідно на законодавчому рівні визначити, яка частка ВВП у відсотках має спрямовуватися на потреби культурної галузі.

Комітетові Верховної Ради України з питань культури і духовності:

– під час опрацювання законопроекту № 6738 від 17.07.2017 дати чітке формулювання визначення поняття «креативні індустрії» з метою уникнення непорозумінь у практичному застосуванні цієї новації. А саме, визначити, що «креативні індустрії – це види економічної та гуманітарної діяльності, що мають потенціал до створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їхні продукти та послуги є наслідком індивідуальної або колективної творчості, навичок і таланту. Професії, що належать до креативних індустрій, визначаються у Класифікаторі професій України».

– забезпечити розгляд на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України проекту закону № 6707 від 13.07.2017 «Про внесення змін до Закону України «Про Український культурний фонд» (щодо уточнення деяких положень)».

[Повний текст](#)

([вгору](#))

26.02.2018**Науковці Академії – про зайнятість, безробіття й заробітчанство**

Поточну ситуацію на вітчизняному ринку праці та тенденції її майбутніх змін в ефірі програми «Лицем до лиця» телеканалу «UA/TV» (Іномовлення України) прокоментувала провідний науковий співробітник сектору соціальних ризиків у сфері зайнятості населення відділу досліджень людського розвитку Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України кандидат економічних наук Л. Ткаченко ([Національна академія наук України](#)).

Ситуація на ринку праці в Україні досить складна й суперечлива, а головна її особливість – це зростаюча розбалансованість між пропозицією та попитом, говорить Л. Ткаченко, пояснюючи збереження високого рівня безробіття розбіжністю між якістю наявних вакансій і уявленнями людей про те, якої роботи вони хочуть: «У нас дуже багато низькооплачуваних робочих місць, до того ж робота дуже часто нецікава, важка чи неприємна. Така робота не дає людині можливостей для розвитку та професійного зростання. У нас доволі великий сектор неблагополучної чи навіть маргінальної зайнятості, де люди працюють дуже часто без жодного соціального захисту й гарантій». Яскравим прикладом таких робочих місць є українські базари: «Люди там стоять роками, і вивести їх тепер звідти, наприклад, налаштувати для роботи на великому підприємстві – це титанічна робота». Тим більше, що культуру промислової, індустріальної зайнятості в нашій країні втрачено. З цим, між іншим, почасти пов'язана стійкість феномену заробітчанства: попри відновлення або відкриття нових виробництв, що пропонують конкурентну заробітну платню, багато українців воліють виїжджати за кордон на заробітки, бо засвоїли вже іншу модель зайнятості. Інтенсивна робота на великому промисловому підприємстві впродовж фіксованого робочого часу вважається непривабливою. Модель заробітчанства за кордоном має свої переваги – робота там зазвичай теж має інтенсивний темп, але вона відбувається за тимчасового віддалення від родини, що дає змогу повністю зосередитися на виконанні своїх професійних обов'язків, і чергується з тривалими періодами трудових пауз (своєрідних тривалих відпусток), під час яких працівники-мігранти повертаються на батьківщину, забезпечують сім'ю та самі живуть за рахунок зароблених коштів. Популярність такої моделі не в останню чергу зумовлюють і економічні чинники, зокрема рівень заробітків, що за нинішнього курсу валют набагато випереджає вітчизняні заробітки у відповідних галузях.

Що ж до ролі малого і середнього бізнесу, то гостя телепередачі вважає, що вони пропонують значно обмеженіші перспективи для професійного зростання, оскільки потребують від людини постійних організаційних зусиль для підтримання власної справи, а їхні продуктивні можливості обмежені. Виняток становлять види професійного бізнесу – коли йдеться, скажімо, про

приватну лікарську чи адвокатську практику, надання консультаційних послуг тощо.

Як зауважила Л. Ткаченко, кількість офіційно зареєстрованих безробітних не дає уявлення про справжній характер процесів на вітчизняному ринку праці, адже далеко не всі громадяни, які не мають роботи, звертаються до Державної служби зайнятості, а певна частина тих, що реєструються, шукають не так роботи, як можливості отримати допомогу по безробіттю або безкоштовно (за рахунок цієї служби) здобути другу чи навіть першу професійну освіту. Крім безробіття, надзвичайно поширеною залишається неформальна зайнятість, яка відбувається без офіційного працевлаштування, хоча у 2017 р. кількість людей, які працювали саме в такий спосіб, дещо зменшилася. Для того, щоб наблизитися до європейських стандартів, зокрема й щодо рівня життя, українцям потрібно навчитися дотримуватися закону. Мета будь-якого закону – регулювати відносини між людьми у різних сферах суспільного життя, включаючи й трудові відносини, і повага до закону – це передусім повага до інших людей та їхніх прав.

Л. Ткаченко також наголосила, що в осяжному майбутньому на ситуацію у сфері зайнятості відчутно впливатимуть демографічні зміни: через депопуляцію змінюватиметься структура населення, кількість громадян працездатного віку скорочуватиметься, а молодь за своєю чисельністю значно поступатиметься поколінням передпенсійного та пенсійного віку. Саме лиш регулювання народжуваності не дасть бажаного позитивного результату, якщо стан здоров'я населення не поліпшуватиметься, а тривалість життя не зростатиме. Для подолання депопуляції, українцям потрібно докладати всіх зусиль для якнайдовшого збереження здоров'я та працездатності, – підсумувала Л. Ткаченко.

Більше дізнавайтеся з відеозапису телепередачі: <https://youtu.be/hYBzXMOMdkM>.
([вгору](#))

Додаток 28

22.02.2018

Глава держави вручив президентські премії молодим вченим

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» під час зустрічі з обдарованою молоддю та молодими вченими Президент П. Порошенко вручив науковцям премії Президента України для молодих вчених України 2017 р., які було присуджено на підставі подання Комітету з Державних премій у галузі науки і техніки ([Офіційне інтернет-представництво Президента України](#)).

Глава держави вручив премії за 11 робіт 23 вченим. Серед відзначених проекти співробітників і кандидатів технічних наук Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», співробітників Національного авіаційного університету,

співробітників, кандидатів технічних наук Харківського державного університету харчування та торгівлі, співробітників Інституту агроєкології і природокористування Національної академії аграрних наук України, співробітників та кандидатів сільськогосподарських наук Інституту рослинництва імені Юр'єва Національної академії аграрних наук України.

Указом № 458 від 29 грудня 2017 р. було присуджено 40 премій Президента України для молодих вчених.

Глава держави поділився враженнями після огляду виставки, де представлені наукові проекти. За його словами, ці розробки свідчать про дуже важливу річ – що наші вчені не лише опанували сучасні технології, сучасні прилади, а створюють та вдосконалюють ці підходи та пропонують нові підходи для вирішення проблем у різних сферах. Наприклад, у медицині – сучасні фармакологічні препарати для лікування інсультів, інфарктів, ішемічної хвороби серця.

Президент зауважив, що на виставці проектів представлено дві розробки щодо роботи безпілотних літальних апаратів. «Мені приємно, що ми одразу ж з паном Ректором знайшли пропозиції і я доручу нашій оборонній промисловості (здійснити заходи. – Ред.) для того, щоб скоротити відстань від вашої розробки, випробувань, постановки на виробництво і постановки на озброєння. Бо для мене ваші розробки, у першу чергу можуть врятувати життя людей, життя наших хлопців, які зараз боронять Україну на фронті», – підкреслив Президент.

За його словами, зараз інтелектуальний світ відкритий для української молоді. Він зауважив, що для цього докладали зусилля і Президент, і уряд, і міністерство. Крім того, є величезні можливості наших вищих навчальних закладів, вищої школи, які відкрились після прийняття у 2014 р. Закону «Про вищу освіту», який зараз значно розширює можливості вчителів і учнів. «Ми зробили величезні кроки в тому, щоб інформаційні можливості були доступні для наших вчених», – додав він.

Президент нагадав, що зокрема у 2015 р. Україна стала асоційованим членом Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

«Моя порада – просто зараз світ відкритий для вас. Звичайно, що треба знати мову українську та англійську, треба знати мови і національних меншин», – звернувся П. Порошенко до молодих вчених.

([вгору](#))

Додаток 29

22.02.2018

Маємо створити всі умови, щоб українські вчені не покидали країну – Президент на зустрічі з обдарованою молоддю

Президент П. Порошенко під час зустрічі з обдарованою молоддю наголосив на необхідності створення умов, щоб українські вчені не покидали

Україну і не виїжджали працювати за кордон ([Офіційне інтернет-представництво Президента України](#)).

«Ми все будемо робити для того, щоб у нас для молодих вчених, якщо вони мають талант, хист і нестримне бажання займатися наукою, створити максимальні умови. В жодному разі не можна допустити, щоб вчені вимушені були покидати Україну», – наголосив глава держави. Він додав, що жодним чином не заперечує можливість виїзду та навчання студентів за кордоном і розуміє переваги братніх університетів та української вищої школи. «І щоб вони гарантовано поверталися додому», – зазначив Президент. Він зауважив, що за статистикою, раніше, коли направляли студентів вчитися за кордон значна частина залишалася працювати там.

«Сьогодні Україна має створити всі умови, щоб і випускники вищих навчальних закладів, і вчені мали можливість себе реалізувати. Дивлячись в очі сьогоднішнім молодим вченим і школярам – майбутнім вченим, мені приємно бачити, що в них очі горять, що вони вірять в те, що вдасться реалізувати свої напрацювання. Україна сьогодні потребує ваших інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем сьогодення», – наголосив глава держави.

Окремо Президент відзначив важливість того, щоб молодь мала можливість навчатися навіть у сільській школі і були умови доступу учнів до інтерактивних занять найкращих викладачів світу. Глава держави нагадав, що зараз напрацьовується дуже активна і амбітна програма сільської медицини, яка передбачає інтернет-зв'язок четвертого покоління в кожному українському селі.

П. Порошенко також відзначив, що було створено Національну раду з питань розвитку науки та технологій, а зараз створюється Національний фонд досліджень. «Те, що треба було зробити 20, 25 чи 30 років тому. Щоб були гранти, і за гранти була чесна, конкурентна боротьба за ті проекти, які в першу чергу потребує держава. Весь світ давно працює в такому алгоритмі. І приємно, що ми крок за кроком рухаємось в цьому напрямку», – зауважив Президент.

Глава держави зазначив, що українські установи та організації з кожним роком беруть у рамках найбільшої Рамкової програми Європейського Союзу з фінансування науки та інновацій все активнішу участь. І за підсумками 446 конкурсів для 117 українських організацій-учасників програми «Горизонт 2020», уже було передбачено фінансування 17 мільйонів євро. «Раніше ми про це могли тільки мріяти. І я беззаперечно підтримую прогресивні підходи до формування системи підтримки молоді науки», – зазначив П. Порошенко.

Президент наголосив на важливості об'єднання зусиль для зміцнення економіки та посилення обороноздатності країни. При цьому він відзначив роль Київської політехніки, що створює багато наукових розробок, які за дуже короткий термін імплементуються в життя. «Для мене є дуже важлива

ваша підтримка впровадження в країні реформ, які стануть запорукою європейського майбутнього України», – зазначив П. Порошенко.

Глава держави нагадав про досягнення, які були здійснені у 2017 р., а саме – отримання безвізового режиму для подорожей до країн Європейського Союзу, підписання та ратифікація Угоди про Асоціацію з ЄС. «Наша співпраця в науковій сфері є складовою частиною Угоди про Асоціацію, яка відкриває абсолютно нові можливості для українських вчених», – підкреслив Президент та наголосив, що українська влада робить усе для якомога швидшої гармонізації українського та європейського законодавства.

«І ще дуже важливо, щоб ваші однолітки, дивлячись на вас, по-доброму заздрили. Щоб ви були локомотивом змін, які б власним прикладом долучали все більше і більше молодих хлопців і дівчат до заняття наукою. Хтось це зробить на рівні школи, хтось вже на перших курсах вищих навчальних закладів. Але обов'язково. Це дуже велика радість – творити. Я вірю в вас», – сказав Президент звертаючись до переможців олімпіад, вихованців Малої академії наук та молодих вчених.

Він побажав молодим вченим миру, міцного здоров'я, щедрої долі, невичерпної енергії для реалізації того величезного креативного потенціалу.

([вгору](#))

Додаток 30

13.02.2018

Науковці просять, аби концепцію Музею Голодомору розробили в НАН

Видатні науковці закликають Президента України, Голову Верховної Ради та Прем'єр-міністра створити на базі Національної академії наук спецкомітет для підготовки концепції майбутнього Музею Голодомору 1932–1933 рр. Відповідне звернення має у своєму розпорядженні [Укрінформ \(Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України\)](#).

«Звертаємося до вас про створення на базі Національної академії наук України спеціального Комітету за участю широкого кола вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у проблематиці Голодомору 1932–1933 рр., авторитет яких визнано в Україні та світі. Завданням Комітету має стати опрацювання розгорнутої Наукової концепції майбутнього Музею Голодомору на підставах максимальної відкритості, з урахуванням новітніх наукових підходів і, відповідно, рекомендацій, які можуть бути покладені в основу сучасних комеморативних практик», – ідеться у зверненні.

Зокрема, як пояснюють автори звернення, реалізація заходів у зв'язку з 85 роковинами Голодомору 1932–1933 рр. в Україні – геноциду українського народу, серед яких спорудження другої черги Національного музею «Меморіал жертв Голодомору», вимагає консолідації українського

суспільства, скоординованих дій усіх гілок влади, державних установ та організацій, наукової спільноти.

«Ми повинні скористатися усіма можливостями донести правду про Голодомор 1932–1933 рр. і переконати міжнародне товариство у потребі офіційного визнання сталінського геноциду. Досягти цього можна лише на підставі беззаперечної системи аргументів, побудованої на обґрунтованих наукових висновках. Поза всяких сумнівів: лише таку мову сучасної України світ почує, зрозуміє і прийме», – наголошується у зверненні.

Його автори переконані, що пам'ять про Голодомор – геноцид українського народу не може бути монополізована жодною з політичних сил. «Політизація теми Голодомору, непрофесіоналізм та ігнорування експертних висновків і оцінок, по яких досягнуто консенсусу авторитетними вітчизняними та зарубіжними науковцями і науковими установами, здатні маргіналізувати цю важливу тему й завадити справі визнання Голодомору геноцидом на міжнародній арені», – заявляють науковці.

Вони зазначили, що цінують та вітають рішення Президента й Кабміну, спрямовані на реалізацію програми вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. – геноциду українського народу, і висловили переконання, що вище керівництво держави почує і підтримає їхні аргументи і пропозиції.

Відповідне звернення підписали: директор Національного інституту стратегічних досліджень В. Горбулін; голова Наукового товариства імені Шевченка у США Г. Грабович; професор історії Університету Наполі Федеріко II (Італія) А. Граціозі; директор Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору Л. Гриневич; директор Інституту демографії та соціальних досліджень імені Птухи Е. Лібанова; директор Інституту української археографії та джерелознавства ім. Грушевського Г. Папакін; віце-президент НАН України С. Пирожков; директор Українського наукового інституту Гарвардського університету С. Плохій; директор Інституту історії України В. Смолій; президент Американської асоціації українців В. Чернецький.

([вгору](#))

Додаток 31

13.02.2018

Тільки об'єднуючи науку і виробництво ми зможемо отримати розвинуту економіку. Юлія Світлична

13 лютого голова ХОДА ознайомила з роботою Харківського фізико-технічного інституту низьких температур імені Б. І. Веркіна та вручила державну нагороду його співробітнику ([Харківська обласна державна адміністрація](#)).

Спілкуючись з колективом інституту, голова ХОДА зауважила, що харківська наукова школа, яка має вагому історію здобутків, і сьогодні

продовжує відігравати надзвичайно важливу роль у розвитку нашого регіону і країни в цілому.

«І Харківський інститут низьких температур – унікальна установа, яка продовжує робити фундаментальні відкриття на науковій ниві і – що надзвичайно важливо – залучає до цієї роботи молодих науковців», – сказала Ю. Світлична.

Говорячи про перспективи розвитку науки, голова ХОДА відзначила порозуміння, яке сьогодні є між науковою спільнотою і обласною владою.

«Ми долучаємося до розвитку галузі, запроваджуємо стипендії для молодих і видатних вчених, створили в області університетський консорціум. На національному рівні також створено раду з питань розвитку науки, яка дає змогу на одному майданчику об'єднати науку, бізнес та виробництво, щоб запроваджувати наукові ідеї у життя», – зазначила керівник області.

Вона запевнила, що всі харківські науковці можуть розраховувати на підтримку ХОДА у запровадженні ідей та розробок, які сприятимуть розвитку Харківщини.

«Динамічний розвиток, який демонструє область в останні роки, – це здобуток усіх трудових колективів, у тому числі наших науковців, – підкреслила Ю. Світлична. – Саме від фундаментальної науки залежить прикладна наука, розробки якої запроваджуються у виробництві. Тільки об'єднуючи науку і виробництво ми зможемо отримати розвинуту економіку».

Під час заходу керівник області вручила державну нагороду – орден князя Ярослава Мудрого III ступеня головному науковому співробітнику Фізико-технічного інституту низьких температур, академіку НАН України В. Марченку. «Я вдячний главі ХОДА за чітке розуміння ролі, яку відіграє наука в Харківській області. Ми постараємося й надалі підтримувати цю тенденцію, – сказав В. Марченко. – Я вдячний всім співробітникам нашого інституту – математикам, фізикам, біологам, які зуміли створити і пронести крізь всі важкі роки прекрасну атмосферу науково-дослідного інституту».

([вгору](#))

Додаток 32

13.02.2018

Українські науковці вп'ятеро частіше користуються Scopus і Web of Science після того, як МОН передплатило доступ до цих баз даних у вишах

За перші три місяці централізованого підключення українських університетів до міжнародних баз даних Web of Science і Scopus науковці зробили через них майже 182 тис пошукових запитів. Відповідну передплату для понад 100 вишів та власних наукових установ забезпечило Міністерство освіти і науки за кошти держбюджету ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

«Ми почали підключення університетів та наукових установ МОН, які відібрали через конкурс, у жовтні 2017 року. Заклади з найбільшими балами, а таких було 29, отримали доступ до обох баз даних. Ще 74 виші одержали доступ до однієї з двох баз. Так от у жовтні, коли відбувалося підключення, через ці виші та наукові установи було здійснено 22,7 тис пошукових запитів у Scopus і Web of Science. У листопаді кількість цих запитів зросла більш ніж вдвічі – їх стало майже 60 тис. А в грудні ця цифра сягнула позначки майже в 100 тисяч», – розповів генеральний директор Директорату науки МОН Д. Чеберкус.

Така ж динаміка була й у кількості користувацьких сесій – від 12 тис. у жовті вони зросли до 37,5 тис. до грудня. Найактивнішими користувачами баз стали Тернопільський національний технічний університет, Дніпропетровський національний університет, Львівська та Київська політехніки, Національний університет біоресурсів і природокористування. Найбільше пошукових запитів робили Вінницький національний технічний університет, КПІ, Сумський державний університет, КНУ ім. Шевченка, Львівська політехніка.

«Така кількість сесій та пошукових запитів і найголовніше – динаміка до їх постійного зростання свідчать про те, що користування базами є дуже потрібним та затребуваним серед українських науковців. Адже у наш час наука не має кордонів, і саме доступ до таких платформ допомагає нашим вченим інтегруватись у міжнародну спільноту», – підкреслив Д. Чеберкус.

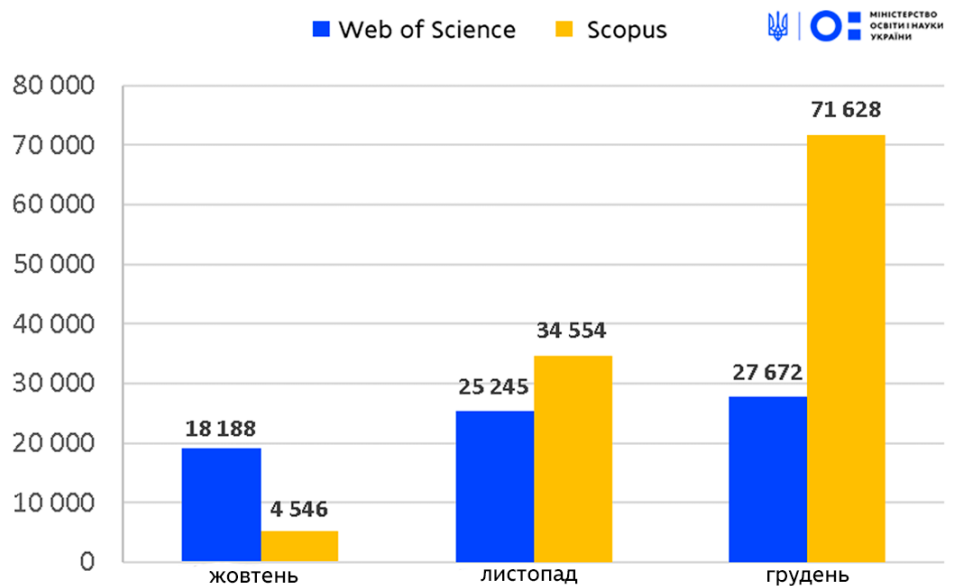
Він також додав, що МОН забезпечило передплату на Scopus і Web of Science для вишів та своїх наукових установ на рік. Однак передбачається, що підключення за кошти держбюджету буде продовжено, але лише для тих, кому воно справді потрібно.

«Проаналізувавши статистику за 3 місяці ми, звісно, визначили не лише тих, хто користується базами найбільше, а й тих, хто використовує надану можливість по-мінімуму.

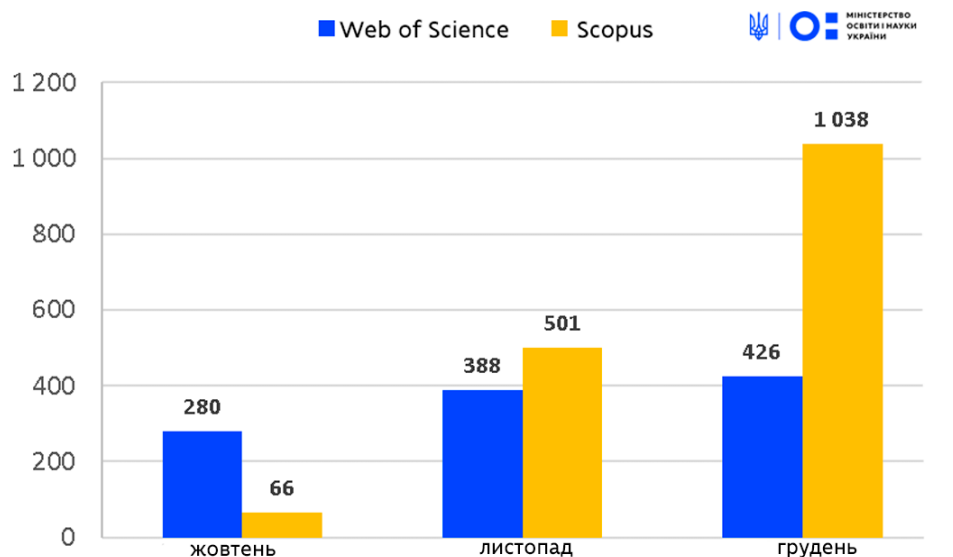
Такий аналіз ми робитимемо постійно, і коли прийматиметься рішення про продовження передплати за кошти держбюджету, то доступ надаватиметься тим, кому він справді потрібен. Хочу також нагадати, що доступом до баз може користуватися будь-який науковець – незалежно від того, яку установу він представляє. Це було однією з умов підключення. І зараз доступом до баз охоплені всі обласні центри, а також міста Маріуполь, Кривий Ріг, Кременчук, Мелітополь тощо», – зауважив очільник Директорату.

Пошукові запити

Загальна кількість пошукових запитів, зроблена всіма закладами

Середня кількість пошукових запитів у перерахунку на один заклад

[\(вгору\)](#)

17.02.2018

Авторитетний файл імен осіб – розширення можливостей пошуку в електронному каталозі НБУВ

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського запровадила новий інструмент пошуку в електронному каталозі НБУВ – [авторитетний файл імен осіб \(Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського\)](#).

Авторитетний файл імен осіб призначений для здійснення пошуку документів в електронному каталозі бібліотеки за всіма варіантами імені автора. Різні варіанти імені автора (різними мовами, різні варіанти написання однією мовою, псевдоніми, зміни прізвища, чернече або дівоче ім'я тощо) зливаються в один пошуковий запит, за яким здійснюється пошук документів.

Користувачу системи надається можливість знайти наявні в бібліотеці як [ПРАЦІ](#) автора, так і [ЛІТЕРАТУРУ](#) про особу, отримати інформацію про наявні документи особи в [Архівному фонді НАН України](#) або [Рукописному фонді НБУВ](#).

Авторитетні записи імен осіб супроводжують міжнародні ідентифікатори:

Міжнародні ідентифікатори надають можливість продовжити пошук у каталогах інших бібліотек світу, ці ідентифікатори також додаються до біографічних статей [Вікіпедії](#) в зоні [нормативний контроль](#).

Авторитетний запис також інформує про наявність додаткових даних особи в інших електронних ресурсах НБУВ, зокрема:

- [Електронна бібліотека "Україніка"](#)
- [Науковці України](#)
- [Персоналії НАН України](#)

Під час пошуку в електронному каталозі НБУВ поруч з іменем автора з'являється знак , що вказує на можливість для даного імені особи продовжити пошук через авторитетний файл.

Наприклад ім'я автора:

[Вернадський Володимир Іванович \(академік НАНУ; 1863–1945\)](#)

Має такі варіанти в електронному каталозі НБУВ:

Вернадский Владимир Иванович (доктор наук, академик; 1863–1945) (російська)

Vernadsky Vladimir Ivanovich (academician; 1863–1945) (англійська)

Vernadsky W. I. (academician; 1863–1945) (англійська)

Vernadskiy Volodymyr Ivanovych (academician; 1863–1945) (латинська)

Vernadskij V. (academician; 1863–1945) (французька)

Vernadsky W. (academician; 1863–1945) (англійська)

Авторитетний файл дає змогу пошуку документів одночасно за такими пошуковими запитами:

1. Vernadskij V.
2. Vernadsky V.
3. Vernadsky V. I.
4. Vernadsky Vladimir
5. Vernadsky Vladimir I.
6. Vernadsky Vladimir Ivanovich
7. Vernadsky W.
8. Vernadsky W.
9. Vernadsky W. I.
10. Vernadskiy V.
11. Vernadskiy V. I.
12. Vernadskiy Volodymyr
13. Vernadskiy Volodymyr Ivanovych
14. Вернадский В.
15. Вернадский В. И.
16. Вернадский Владимир
17. Вернадский Владимир Иванович
18. Вернадський В.
19. Вернадський В. І.
20. Вернадський Володимир
21. Вернадський Володимир Іванович

Поточний стан: авторитетних записів – 21197.

Авторитетний файл імен осіб містить переважно імена діячів науки і культури України.

Система проходить тестування.

([вгору](#))

Додаток 34

06.02.2018

Стратегічна сесія УБА, 1-3 лютого 2018 р.

1–3 лютого 2018 р. у Науково-технічній бібліотеці ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» пройшла Стратегічна сесія УБА. Це –

перший етап з розробки Стратегії розвитку УБА на 2019–2021 рр. ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

У сесії взяли участь 14 активістів УБА – члени Президії УБА, голови секцій УБА, працівники Виконавчого офісу, науковці, керівники і провідні фахівці національних, обласних, університетських бібліотек, закладів вищої освіти. Модератором Стратегічної сесії була М. Маслова, керівник Executive MBA kmbs, Києво-Могилянська бізнес-школа.

Учасники Стратегічної сесії розглянули питання розбудови Асоціації: цілі і завдання професійної асоціації, фактори, що впливають на діяльність, умови життєдіяльності асоціації, структура та управління, зацікавлені сторони та члени асоціації. Було розглянуто сучасні тренди і моделі діяльності професійної асоціації на прикладі Американської бібліотечної асоціації (ALA), Привілейованого Інституту бібліотечних та інформаційних фахівців (CILIP, Велика Британія), Європейської асоціації дослідницьких бібліотек (LIBER), Асоціації правників України. Наслідком такого бенчмаркінгу стало визначення декількох напрямів діяльності, які доречно запровадити і в роботі УБА.

Важливою частиною Стратегічної сесії став аналіз внутрішнього і зовнішнього контексту діяльності УБА, визначення тих надсистем, на функціонування яких впливають результати нашої діяльності, наприклад, бібліотечна справа, освіта, культура, розвиток людського капіталу, громадянське суспільство. Досить дискусійно проходило формулювання проекту нової візії Асоціації. Значну увагу учасники Стратегічної сесії приділили визначенню клієнтського ряду УБА і тих продуктів з унікальною цінністю, які Асоціація пропонує своїм основним клієнтам.

Наступним етапом розробки Стратегії розвитку УБА на 2019–2021 рр. стане формулювання стратегічної ідеї та стратегічних напрямів діяльності.

Запрошуємо усіх, хто хоче реалізувати себе у пошуку та втіленні нових ідей щодо розвитку Української бібліотечної асоціації, долучатись до активу і брати участь в обговореннях, які будуть згодом ініційовані.

Контакти Виконавчого офісу УБА: (044) 383-14-32.

([вгору](#))

Додаток 35

22.02.2018

Міністерство інфраструктури України за підтримки партнерів запускає проект транспортних інновацій НуреUA, – Володимир Омелян

22 лютого 2018 р. у Міністерстві інфраструктури України підписано Меморандум про запуск проекту транспортних інновацій НуреUA, у рамках якого відбуватиметься розвиток новітніх транспортних технологій в Україні, у першу чергу, швидкісної транспортної системи hyperloop ([Урядовий портал](#)).

У цій ініціативі партнерами Міністерства інфраструктури України виступили Національна академія наук України, ДК «Укроборонпром», Octagonal Corporation, ДП «Виробниче об'єднання Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» (ВО Південмаш), ПАТ «Каховський завод електрозварювального устаткування», ТОВ «Інтерпайп Україна», Unit.City, Агентство розвитку Дніпра, Український інститут майбутнього та Платформа розвитку інновацій».

Міністр інфраструктури України В. Омелян зазначив: «Україна ще не втратила свій науковий та кадровий потенціал, ми ще є кузнею кадрів та технологій. Ми маємо зробити ставку на ревіталізацію наших технологій та входження до передових країн світу, які розглядають будівництво в себе інноваційних видів транспорту, зокрема, hyperloop».

«Разом ми запускаємо проект транспортних інновацій НуреUA, в рамках якого ми підготуємо підґрунтя для розвитку інноваційних транспортних систем в Україні. В рамках проекту ми розглянемо можливість будівництва тестової труби на базі аерокосмічного кластеру в Дніпрі, навколо якої ми створимо інноваційне середовище для розвитку транспортних стартапів», – наголосив В. Омелян.

«Ми для себе розробили три стадії втілення проекту. Перша стадія зараз лежить на плечах НАН України та залучених експертів. Ми сподіваємось, що протягом найближчого часу цей проект буде затверджений як пріоритетний, ми отримаємо наукову оцінку, щоб прорахувати всі ризики і весь потенціал та технології, які необхідно застосовувати, а також вплив на регуляторне середовище. Я на 99 % впевнений, що наукова оцінка буде позитивною. Після цього ми перейдемо до другої стадії – тестового майданчику в місті Дніпро. Під це ми хочемо залучити, в першу чергу, венчурні інвестиції. Я не вважаю, що держава буде ефективним чи власником, чи будівничим, чи розробником нового виду транспорту. Це має бути приватна ініціатива. І, по-третє, після пройденого тестового етапу ми переходимо до промислового виробництва. Я дуже радий, що Україна буде серед топ-5 держав, які зараз розробляють цей проект, і фактично є єдиною державою, де політика створення нового виду транспорту підтримується Урядом і державою офіційно», – додав очільник міністерства.

([вгору](#))

Додаток 36

19.02.2018

Як презентувати власний винахід, знайти інвестора та створити макет проекту – на базі МАН відкрили бізнес-інкубатор для школярів UF Incubator

Для школярів-винахідників на базі НЦ «Мала академія наук» (МАН) відкрили перший державний бізнес-інкубатор UF Incubator. Він зацікавить тих, хто має унікальну бізнес-ідею чи стартап, але не знає, як реалізувати

здумане. Платформа працюватиме безкоштовно, але молоді винахідники мають попередньо пройти конкурсний відбір ([Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України](#)).

Програма триватиме від 3 до 10 тижнів – залежно від складності проекту. За цей час учні мають опанувати навички бізнес-планування та ведення переговорів з потенційним інвестором, навчитись презентувати власний винахід, а також засвоїти курс бізнес-англійської.

«Основне завдання UF Incubator – допомогти школярам-винахідникам реалізувати свої розробки і стартапи, розпочати власний бізнес. По-перше, це буде інтенсивна навчальна програма, по-друге – на базі інкубатора діятиме лабораторія прототипування. Також будемо організовувати зустрічі з партнерами і потенційними інвесторами, надавати юридичні консультації тощо», – зазначив президент МАН С. Довгий.

У лабораторії винахідники зможуть створювати макети і прототипи своїх проектів. Для цього учням надаватимуть необхідне обладнання: 3D-принтери, фрезерні, лазерні та плазморізальні верстати, паяльні станції тощо. Серед наукових напрямів бізнес-інкубатора: машинобудування, електроніка і приладобудування, матеріалознавство та перспективні технології, екологія та ресурсозбереження, технічна творчість та винахідництво, робототехніка та робототехнічні системи.

Наразі інкубатор відвідують 30 школярів, яких вже навчили створювати рекламні слогани та формувати бізнес-план.

([вгору](#))

Додаток 37

21.02.2018

Віктор Досенко: майбутнє – за предиктивною медициною

В Україні триває конкурс біомедичних стартапів [MBioS Challenge](#), який організували «Дім інновацій», компанія Vorsch Ventures та Українська медична асоціація Великобританії (UMAUK). Член журі цього конкурсу – В. Досенко, доктор медичних наук, завідувач відділу загальної та молекулярної патофізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, розповідає, у яких сферах біомедицини можуть бути найбільш інноваційні розробки і чого саме він очікує від конкурсантів ([Дім інновацій](#)).

– Innovation House пропонує взяти участь у цікавому конкурсі біомедичних стартапів MBioS Challenge. Звісно, що організатори обрали цю сферу не даремно. Тому що саме в цій царині людського знання спостерігаємо найбільші прориви і відкриття.

Людину передусім цікавить власний організм. І така зацікавленість стає дуже гострою, коли цей організм починає хворіти, коли в ньому щось виходить з ладу. Саме в цей момент ми починаємо питати себе, що пішло не так? Чому захворіли? І навіть якщо вас полікували вдало, то виникає питання, що зробити, аби не хворіти й надалі.

Безперечно, прогрес у цій сфері пов'язаний із профілактичною, предиктивною медициною. Із тією, що дає нам змогу передбачити, яка недуга виникне саме у цієї людини. Який збіг різноманітних факторів (бо захворювання зазвичай мультифакторні), спричиняє розвиток патології. Ідеться про найбільш поширені хвороби людства – атеросклероз, який призводить до серцево-судинних недуг, онкологічні захворювання, патології бронхо-легеневого апарату, алергії та ін. Всі вони є мультифакторними – коли комбінація величезної кількості чинників зовнішнього та внутрішнього світу і нашого геному зумовлює виникнення певної недуги.

Розв'язання цієї проблеми неможливе без **біоінформатики**. Адже кількість даних і комбінацій різних факторів настільки велика, що жоден сучасний комп'ютер не в змозі прорахувати всі можливості виникнення того чи іншого захворювання. Саме український ІТ-сектор має в цьому плані великі здобутки. Це дає небезпідставну надію, що комп'ютерники та фахівці, які займаються data science, разом з лікарями, біологами, фізіологами зможуть реалізувати мрію предиктивної медицини. Уявіть: дитина тільки народилася – і вже можна з певною ймовірністю передбачити виникнення тієї чи іншої патології. У цьому напрямі рухається медицина в цілому світі. Це і є найбільшою перспективою в медичній галузі.

Окрім того, з'являються можливості ліквідації певних наслідків патологій, які раніше були невідворотні, скажімо, катаракти. Зараз медицина лікує це захворювання дуже ефективно. Власний кришталік людини замінюють на штучну лінзу шляхом нетравматичної операції. Це «диво» роблять, зокрема, і українські лікарі. Людей з діагнозом «катаракта» не поменшало, але завдяки медичній технології ефективність лікування цього захворювання досягла 100%. Ніхто не хоче займатися профілактикою катаракти – всі просто чекають, коли вона виникне, і замінюють кришталік.

Можливо, і стосовно інших захворювань ми будемо досягати подібної ефективності. Наприклад, методики шунтування, стентування коронарних і каротидних судин значно покращують ефективність лікування захворювань мозку, серцево-судинних недуг.

Великі надії вчені покладають на репродуктивні технології. Відомо, що останніми роками збільшується кількість безплідних пар. І чоловіче, і жіноче безпліддя частішає в усіх цивілізованих країнах.

І Україна є одним з міжнародних лідерів у репродуктивних технологіях, які допомагають таким парам мати дитину. У нас створено багато клінік репродуктивної медицини, які використовують різні IVF-технології, зокрема, інноваційні, з позначкою «вперше у світі». Наприклад, у клініці «Надія» здійснено першу у світі маніпуляцію зі створення зиготи від трьох батьків одночасно – двох жінок і одного чоловіка. Двоє таких дітей вже народилися і живуть у нашій країні.

Отже, впевнений, що українці мають величезний потенціал. Очікую побачити конкурсні проекти з ґрунтовними науковими розробками, які завжди цінують інвестори. І я сподіваюся, що завдяки таким конкурсам, як

MBioS Challenge, у молодих українських учених з'явиться ще більше бажання займатися наукою.

(вгору)

Додаток 38

Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект [Текст] : [монографія] / А. І. Корецький ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва». – Київ : ДКС центр, 2017. – С. 66–68.

Методичні підходи до обґрунтування інноваційних пріоритетів вітчизняної економіки

Проблеми, з якими довелося зіштовхнутися Україні під впливом світової економічної кризи, змусили оптимізувати державні витрати для збалансування бюджету. Оскільки національна економіка представлена переважно низькотехнологічними галузями виробництва і відтворює значно нижчий рівень доданої вартості порівняно з наукоємними, відбувається нерівноцінний обмін у процесі міжнародних торговельних відносин, що ставить Україну в не вигідне становище, а її економіка стає надто вразливою до зовнішніх чинників [221]. Ще одним недоліком сировинно орієнтованої промисловості неспроможність підприємств такого профілю протистояти різким коливанням кон'юнктури на світових ринках.

Кризовий стан, що охопив сировинно орієнтовані галузі економіки, супроводжувався різким падінням цін і попиту на таку продукцію, що спричинило занепад великої кількості підприємств. Отже, економічна криза виявила недолугість традиційної української системи господарювання, а також її надзвичайну вразливість до циклічних проявів економіки. Сьогодні процес оптимізації дефіциту державного бюджету в Україні та ЄС відбувається аналогічним шляхом, зокрема шляхом суттєвого скорочення видатків на соціальну і наукову сфери, у тому числі ДіР [222]. Однак відмінність полягає в тому, що в нашій державі кризові процеси гостріше торкнулися наукової діяльності, оскільки застійні явища розпочалися на початку 1990-х років і періодично охоплювали національну економіку. У свою чергу, світова економічна криза 2008 р. лише посилила негативні тенденції у вітчизняній науці і господарському комплексі. У зв'язку з цим одним із шляхів відновлення економічної ситуації в Україні є сприяння якомога більшій підтримці наукових досліджень, що здатні підняти номенклатуру товарів та послуг на новий технологічний рівень [223].

З іншого боку, інноваційним важелям побудови економіки не приділяється належної уваги в суспільстві, а вирішення економічних проблем обмежується використанням фіскальних механізмів стабілізації державного бюджету [224]. Найбільш тривожним є те, що діюча економічна політика спрямована на подолання наслідків, а не першопричин виникнення рецесії, яка може набути довгострокового характеру та ускладнити інноваційні перетворення. У зв'язку з цим можливість модернізації

промислової інфраструктури має сумнівні перспективи. Таким чином, виникає суперечність, коли необхідною умовою подолання кризи є підтримка вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, але одночасно зростаючий дефіцит державного бюджету змушує до пошуку шляхів оптимізації, що перешкоджає повноцінному забезпеченню видатків на ДіР.

Сьогодні в Україні і світі спостерігаються аналогічні тенденції, коли необхідно посилити підтримку державних дослідницьких програм у зв'язку з проявами глобальної економічної нестабільності [225].

Так, ЄС прагне бути провідним лідером у сфері науки і технологій, проте проблеми фінансового характеру, з котрими довелося зіштовхнутися країнам-членам, можуть завадити цьому. Окрім того, на думку Європейської економічної комісії, серйозну конкуренцію з погляду генерування і впровадження інновацій становлять провідні економіки держав Азії [226, с. 17]. Це твердження пояснюється позитивною демографічною ситуацією і помірним державним боргом азійських країн, що в комплексі створює позитивний імідж та привабливість для потенційних інвесторів та дає їм змогу здійснювати вагомі вливання коштів у сферу науки і технологій для досягнення світового технологічного лідерства. Основний акцент роботи наукових колективів «азійських тигрів» передбачає спрямування коштів на дослідження новітніх напрямів науки, а також таких, що мають незабаром з'явитися у світі [226, с. 18]. Особливо амбітними виглядають плани Китаю та Південної Кореї щодо спрямування наукових досліджень для трансформації виробничої інфраструктури на нову якісну платформу з використанням розробок виключно вітчизняної науково-дослідної школи.

Також ці країни прагнуть значно наростити частку публікацій у провідних фахових виданнях світу і залучити здібних європейських дослідників до активної співпраці. Метою таких кроків є серйозні наміри урядів змінити статус помірних на прогресивних інноваторів у майбутньому. У таких умовах наша держава не має стояти осторонь світових тенденцій розвитку науки, їй потрібно брати приклад з передових країн ЄС та Азії, здійснювати інтенсивну роботу з переоснащення технологічних потужностей виробництва, спираючись також на власний науково-технічний потенціал.

У зв'язку з цим постає актуальне завдання розробки нового комплексного методичного підходу до визначення пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку економіки в сучасних умовах.

Вважаємо, що для цього необхідно застосовувати можливості е-засобів передачі інформації та веб-пошукових систем, які надають інформацію виключно наукового характеру. Тобто методичний інструментарій визначення пріоритетів має забезпечити використання веб-наукометричних БД, котрі є перспективним трендом, який активно розвивається серед наукових колективів, зокрема при виконанні форсайтних досліджень. Запропонована нами комплексна методика визначення

пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку економіки дає змогу систематизувати набутий досвід формування політики пріоритетів і вдосконалити існуючий механізм реалізації інноваційних процесів в Україні...

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

221. Єгоров І. Ю. Основні тенденції розвитку науки і технологій в Україні та їх міжнародний вимір (огляд статистичних індикаторів) / І. Ю. Єгоров // Освіта і наука та їхня роль у соціальному та промисловому розвитку суспільства : зб. наук. пр. / [відп. ред. О. В. Антонюк]. – Київ : Логос, 2015. – С. 52–62.

222. Терехов В. І. Інноваційні ринки України в системі підвищення конкурентоспроможності та безпеки національної економіки / В. І. Терехов, Б.М. Одягайло // Вчені записки університету «КРОК». – 2014. – Вип. 36. – С. 44–52.

223. Krasovska O. Evaluation of R&D Institutions in Ukraine / O. Krasovska, V. Gryga, V. Rybachuk // The New Approach Fteval Journal for Research and Technology Policy Evaluation. – ISSUE 39. – September 2014. – pp. 23–30.

224. Грига В. Ю. Сучасний стан венчурного фінансування в Україні: статистичний розріз та експертна характеристика / В. Ю. Грига, О.В. Красовська // Наука та наукознавство. – 2009. – № 3. – С. 18–30.

225. Мех О. А. До окремих питань підтримки критичних технологій в Україні / О. А. Мех // Наука та наукознавство. – 2015. – № 2. – С. 3–11.

226. High Level Panel on the Socio-Economic Benefits of the ERA. – Final report / [A. Mitsos, Y. Caloghirou, J. Allmendinger and ath.] // European Comission. – Luxembourg, 2012. – 61 p.

([вгору](#))

Додаток 39

27.02.2018

Вязов Н.

В прошлом году Китай потратил на исследования и разработки \$279 млрд

«Китай должен войти в число инновационных стран и стать великой технологической державой к 2050 году», – передает слова китайского министра сайт CNBC. По мнению Вань Гана, сейчас перед страной стоит, прежде всего, задача развивать фундаментальную науку. Также он отметил необходимость продвигать новые технологии, которые должны избавить китайскую экономику от зависимости от тяжелой промышленности, вредящей экологии (24news.com.ua).

Несмотря на рост финансирования научных исследований и разработок новых технологий, Китай все еще отстает от наиболее развитых стран. Как отметил министр науки и технологий, ежегодные расходы страны на НИОКР выросли на 70,9 % с 2012 г. Однако, по оценкам Reuters, R&D-расходы Китая за 2017 г. составляют около 2,1 % ВВП, что заметно меньше 2,8 % в США, 2,9 % в Германии и 3,3 % в Японии.

Тем не менее, технологические успехи Китая отрицать невозможно. Заметнее всего китайские ученые и разработчики продвинулись в создании систем искусственного интеллекта, робототехнике и в технологиях обработки больших данных.

Страна также активно инвестирует в такие отрасли, как ядерная и возобновляемая энергетика, высокоскоростные поезда и электромобили. Вань Ган заявил, что к 2020 г. Китай стремится довести производство электромобилей до 2 млн, что вдвое превышает предполагаемый объем выпуска электрокаров в этом году.

В 2017 г., согласно отчету компании CB Insights, Китай впервые обошел США по объему инвестиций в стартапы, разрабатывающие алгоритмы искусственного интеллекта. На долю США пришлось 38 % мировых инвестиций в ИИ-стартапы, а на долю Китая – 48 %.

[\(вверх\)](#)

Додаток 40

16.02.2018

Академик Акиф Ализаде: «Необходимо создать лаборатории по биотехнологиям, стволовым клеткам и ядерной медицине»

16 февраля состоялось Общее собрание НАНА и научная сессия «Здоровье человека – основа развития азербайджанского общества» коллегии Министерства здравоохранения Азербайджанской Республики ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Выступая на мероприятии, академик А. Ализаде отметил, что будущее развитие научных исследований непосредственно связано с использованием уникальных научных приборов. Отметив, что это особенно актуально для медицины, академик подчеркнул необходимость укрепления связей сотрудничества между институтами НАНА и Министерством здравоохранения в области использования приборов и оборудования.

Отметив, что в республике созданы благоприятные условия для применения научных результатов на практике, академик довел до внимания, что одним из основных решений совместного заседания должно стать объединение усилий по разработке совместных проектов по развитию стартапов. Академик А. Ализаде сказал, что Парк высоких технологий, созданный в НАНА, должен превратиться в полигон, где теоретические биомедицинские результаты найдут сферу практического применения и будет отведено место бизнес-проектам. Академик подчеркнул необходимость

создания совместных лабораторий по биотехнологиям, стволовым клеткам и ядерной медицине.

[\(вверх\)](#)

Додаток 41

Пріоритети інноваційного розвитку економіки України: наукометричний аспект [Текст] : [монографія] / А. І. Корецький ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва». – Київ : ДКС центр, 2017. – С. 29–33.

Аналіз теоретико-методичних основ формування інноваційних пріоритетів розвитку економіки в зарубіжних країнах

<...> В ЄС існує дієва система підтримки наукових досліджень, яка дає змогу утримувати лідируючі позиції стосовно надання високотехнологічних послуг у світі, позитивно впливаючи на стимулювання економічного зростання та наукоємності виготовленої продукції. Так, у національній дослідницькій та інноваційній стратегії Франції за допомогою методу експертного опитування визначаються головні інноваційні пріоритети. У дослідженні брали участь більше ніж 600 представників академічного дослідницького сектору, а також малих, середніх і великих компаній. Визначення інноваційних пріоритетів дослідження відповідає принципам Європейської рамкової програми, а саме: фундаментальні дослідження є основою знанневого суспільства і мають підтримуватися у повному обсязі, особливо потужні дослідницькі інфраструктури; відкритий характер дослідницької стратегії стосовно суспільства й економіки стимулює зростання добробуту й рівня зайнятості населення. З метою підвищення конкурентоспроможності утворюється якісна кооперація зв'язку між дослідницькими інститутами і компаніями на основі середньо- та довгострокових завдань, що сприяє розвитку креативності в суспільстві, коли інноваційні ідеї ініціюються і генеруються саме громадянами. Високий рівень управління ризиками та підвищення безпеки є вкрай важливими завданнями, котрі враховуються при розробці соціальних і технологічних інновацій. Гуманітарні та соціальні науки відіграють головну роль у сприянні розвитку всіх пріоритетних сфер науки, а принцип мультидисциплінарності є важливим для впровадження інноваційних підходів та готовності суспільства до викликів сьогодення [57, с. 8].

Національна дослідницька та інноваційна стратегія Франції формується з трьох пріоритетних сфер дослідження, що збігаються із соціально-економічними потребами держави, зокрема [57, с. 9–10]:

охорона здоров'я, догляд, харчування і біотехнології, що мотивується зростанням соціальної потреби в дослідженнях у галузі медицини та охорони здоров'я. Саме тому існує багато можливостей для економічного зростання французьких компаній у фармацевтичній сфері та інноваційних технологіях з охорони здоров'я;

навколишнє середовище та екотехнології. Посилення негативного впливу людської діяльності на екологічний стан довкілля спонукає вчених до пошуку нових шляхів урегулювання ситуації;

інформації, комунікації і нанотехнології, що визначатимуть майбутнє інтелектуальне лідерство серед провідних високотехнологічних країн.

Таким чином, виходячи з особливостей формування наукових пріоритетів, можна виділити переваги й недоліки дослідницької та інноваційної системи Франції (табл. 1).

Таблиця 1

Сильні й слабкі сторони дослідницької та інноваційної системи Франції*

Сильні	Слабкі
Займає 5-те місце у світі за рівнем розвитку науки і технологій, а також фундаментальних та прикладних досліджень	Система досліджень вищої освіти є складною для розуміння та недостатньо скоординованою за структурою і географічною організацією
Є світовим лідером розробок з агрономії, ядерних досліджень, математики, археології, що забезпечуються передовою науково-дослідною базою інститутів та висококваліфікованим університетським товариством	Недостатній взаємозв'язок між державними науково-дослідними інститутами, компаніями та університетами
Займає світові лідируючі позиції у промисловості, а саме: галузях авіації, транспорту, енергетичного сектору та захисту навколишнього природного середовища	Низький рівень приватного інвестування науково-дослідних робіт
Відіграє провідну роль у світі щодо забезпечення міжнародних наукових програм, інфраструктурних проектів і досліджень, спрямованих на розвиток промисловості	Недостатньо активний розвиток партнерства між технологічно розвиненими азійськими країнами
Суттєва державна підтримка науково-дослідницької діяльності на основі податкових пільг	Надмірно суворе управління персоналом численних державних інститутів, що негативно впливає на привабливість кар'єри дослідника, рівень мобільності вчених і домінування іноземних дослідників

* Джерело: [57, с. 14].

Отже, метою встановлених пріоритетів дослідницької та інноваційної стратегії Франції є спрощення взаємодії всіх учасників досліджень для підвищення якості життя людей та посилення конкурентоспроможності виробничої бази країни. Визначені пріоритети науки спрямовані на стимулювання співпраці державного та комерційного сектору, що

передбачає позитивний синергетичний ефект в економічному зростанні. Звичайно, нові ІТ покладають надію на провідні інфраструктури е-бізнесу, а саме інтернет-зв'язок, що спонукає вчених активніше використовувати можливості науко- та вебометрії для обґрунтування пріоритетів науково-технічного й інноваційного розвитку економіки.

Великобританія є одним із представників класичної школи організації форсайтних досліджень, тому розглянемо досвід цієї країни, який невпинно поширюється у високорозвинутих державах світу. У Великобританії 1994 р. Програма форсайтних досліджень (foresight programme), заснована з метою надання інформаційної допомоги уряду для прийняття рішень управлінського характеру. Програма складається з трьох базових блоків [58, с. 3]:

- головні форсайтні проекти (major foresight projects) з проведенням досконалого дворічного дослідження для складання прогнозів на 20–80-річну перспективу;

- проекти політики майбутнього (policy futures projects), що забезпечують якісний аналіз для прийняття відповідальних рішень політичного характеру;

- Форсайтний центр сканування горизонту (The Foresight Horizon Scanning Centre) [58, с. 29], котрий:

- співпрацює із Секретаріатом Кабінету Міністрів для розробки майбутніх політичних сценаріїв розвитку країн світу;

- досліджує потенціал технологічного розвитку майбутнього. Наприклад, центром надано звіт роботи під назвою «Технологічне та інноваційне майбутнє: перспективи розвитку Великобританії до 2020 р.», де визначено сім пріоритетних сфер науки для забезпечення британського стійкого економічного зростання;

- використовує у своїх дослідженнях пошукову БД The Sigma Scan, котра сканує документи за економічним і суспільним напрямом та індексує інформацію стосовно питань навколишнього природного середовища, науки і технологій [59];

- забезпечує оперативну інформацію щодо вдосконалення подальших позицій національної безпеки.

У рамках програми форсайтних досліджень 2011 р. виконано три проекти з використанням методу експертного опитування, а саме:

«Харчування і сільське господарство майбутнього» – досліджувалися умови, за яких необхідно було прогнотувати майбутнє населення планети, кількість котрого становила 9 млрд. Протягом двох років у проекті взяли участь 400 провідних експертів із 35 країн світу, які представляли організації ООН, ЄС, Світового банку [58, с. 8];

«Інтернаціональні тенденції зміни клімату і міграції» – досліджувалися можливості міграції населення в умовах зміни навколишнього природного середовища із прогнозом на 50 років. У роботі брали участь 350 авторитетних експертів із 30 країн світу, котрі представляли різноманітні

галузі науки. За результатом проекту проведено 70 експертиз, на основі яких приймалися ключові рішення. Група міжнародних експертів представлена учасниками Організації економічного співробітництва і розвитку, Європейської комісії, Світового банку, Програми розвитку ООН, Міжнародної організації з питань міграції та державних департаментів уряду Великобританії та інших провідних установ [58, с. 11];

«Глобальна зміна навколишнього середовища» – досліджено вплив глобальних змін клімату на екосистему Великобританії протягом наступних 30 років. До проекту залучено 100 експертів з академічного, приватного, державного секторів та науково-дослідних інститутів [58, с. 15].

У 2012 р. програмою «Форсайт» проводилися нові дослідження в рамках тем проектів «Комп'ютерний трейдинг на фінансових ринках» і «Майбутнє промисловості», де також застосовувалося опитування провідних експертів з різних країн світу. Таким чином, кожний виконаний звіт програми став плідним внеском до міжнародної бази знань, допомагаючи політичним діячам приймати правильні управлінські рішення.

У звіті з виконаної роботи «Технологічне та інноваційне майбутнє: перспективи розвитку Великобританії до 2020 року», що виконувався Форсайтним центром сканування горизонтів на основі опитування 180 експертів з галузей промисловості, міжнародних інститутів, науково-дослідних установ, визначено сім пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, а саме:

трансформована промисловість (має базуватися на використанні нових технологій, матеріалів, інструментарію і відповідати вимогам споживача) [60, с. 7];

смарт-інфраструктура [60, с. 10]:

– розвиток відновлюваних джерел енергії, що стимулюватиме зниження викидів вуглецю у навколишнє природне середовище;

– провідна роль сенсорних мереж для фірм і їхніх бізнес-перспектив;

інтернет-мережа та веб-дані (створення відкритого публічного сектору даних, що сприятиме покращенню прозорості діяльності уряду шляхом створення нових спеціальних додатків, що містять потрібну інформацію для користувачів) [60, с. 12];

енергетична інфраструктура (суттєве збільшення частки генерування електрики з відновлюваних джерел – енергії припливів і відливів, мікрогенерації, біопалива, вітру (планується, що до 2020 р. 30 % усієї відновлюваної енергетики забезпечуватиметься енергією вітру) [60, с. 14–15];

нові матеріали та їхній вплив на зменшення викидів вуглецю у навколишнє природне середовище (розробка матеріалів, що потребують менших витрат енергії для їх виготовлення порівняно з існуючими аналогами) [60, с. 17];

регенеративна медицина (великий потенціал стовбурових клітин у галузі регенеративної медицини та реальне підґрунтя для значного науково-технічного прориву в майбутньому) [60, с. 18];

інтелектуальна власність – національне стратегічне надбання (використання конкурентних переваг країни як міжнародного центру юридичної практики з питань інтелектуальної власності [60, с. 21].

Таким чином, Форсайтний центр сканування горизонтів відіграє провідну роль у визначенні пріоритетів науки Великобританії, котрий у своїх дослідженнях опирається на пошукову базу даних Sigma scan, що актуалізує її застосування в Україні для потреб прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

57. National Research and Innovation Strategy, General Report [Electronic resource] / Ministry For Higher Education And Research. – 2010. – 37 p. – Available online at: http://www.ambafrance-uk.org/IMG/pdf_Rapport_general_de_la_SNRI_engl.pdf.

58. Annual Review 2011–12 / Government Office For Science [Electronic resource]. – 2011. – 27 p. – Available online at: <http://www.bis.gov.uk/foresight/publications/annual-reviews>.

59. Sigmascan [Electronic resource] / Government Office For Science. 2014. – Available online at: <http://www.sigmascan.org>.

60. Technology and Innovation Futures: UK Growth Opportunities for the 2020s [Electronic resource] / Foresight Horizon Scanning Centre, Government Office for Science. 2010. – 41 p. – Available online at: <http://www.bis.gov.uk/foresight>.

(вгору)

Додаток 42

28.02.2018

Засідання Президії НАН України

Учасники чергового засідання Президії НАН України заслухали і обговорили доповідь головного наукового співробітника Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова НАН України доктора технічних наук С. Сауха «Проблеми математичного моделювання конкурентної рівноваги на ринку електроенергії» ([Національна академія наук України](#)).

У доповіді та виступах академіка НАН України Б. Патона, керівника Проектного офісу Координаційного центру по впровадженню нового ринку електричної енергії України – радника віце-прем'єр-міністра України В. Євдокимова, директора департаменту Державного підприємства «Енергоринок» Г. Іванова, академіка-секретаря Відділення фізико-технічних проблем енергетики НАН України, директора Інституту електродинаміки

НАН України академіка НАН України О. Кириленка, директора Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академіка НАН України В. Гейця було порушено проблеми впровадження децентралізованих форм управління електроенергетичними системами та функціонування нового вітчизняного ринку електричної енергії.

Наголошувалося, що дослідження стану ринку електроенергії пов'язано з визначенням цін на електроенергію, обсягів її виробництва, передачі і споживання. Ці дослідження вже проведені Інститутом проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова НАН України та покладені в основу Концепції створення автоматизованої системи тарифоутворення в умовах формування ринку електроенергії.

Але для ефективного впровадження положень Закону України «Про ринок електричної енергії України» з використанням отриманих наукових результатів необхідна плідна співпраця з Об'єднанням енергетичних підприємств «Галузевий резервно-інвестиційний фонд розвитку енергетики» Міненерговугілля України.

Беручи до уваги комплексний характер робіт у сфері впровадження в Україні ринку електроенергії, було висловлено думку про доцільність залучення до їх виконання інших установ НАН України.

Було прийнято проект постанови з цього питання.

([вгору](#))

Додаток 43

19.02.2018

Інновації у відновлюваній енергетиці від українських науковців!

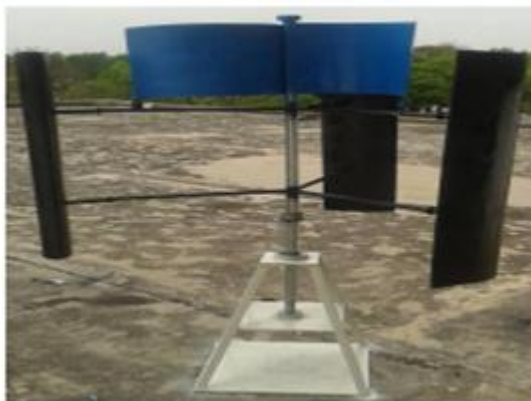
Науково-технічний центр відновлюваних джерел енергії Національного авіаційного університету під керівництвом заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата державної премії України в галузі науки і техніки, IEEE Senior Member, доктора технічних наук, професора В. Синєглазова провадить широку наукову діяльність у галузі розробки відновлюваних джерел енергії, а саме, сонячних та вітроенергетичних установок ([Держенергоефективності України](#)).

Результатом такої роботи стало створення низки вітроенергетичних установок з вертикальною віссю обертання комбінованого ротора, що забезпечує можливість роботи такої установки при слабких вітрах зі швидкістю від 1 м/с, що характерні для більшості території України та сонячних енергетичних установок з поворотною платформою, що дозволяє суттєво підвищити ефективність генерації електричної енергії.

Перевагами таких установок є безпечність для людини та довкілля за рахунок відсутності інфразвукових коливань при обертанні ротора, порівняно невеликий розмір, що дозволяє встановлювати їх на дахах житлових будинків, висока надійність та простота експлуатації у порівнянні з

традиційними вітроенергетичними установками через значно меншу кількість механічних вузлів.

Розроблена вертикально-осьова вітроенергетична установка складається з комбінованого ротора, багатоплюсного генератора системи захисту ротора від ураганних вітрів та контролера заряду акумуляторів для автономних систем або мережевого інвертора для передачі енергії у централізовану електричну мережу.

Комбінований ротор вітроенергетичної установки

Максимальна потужність вітроенергетичної установки залежить від довжини лопаті і при швидкостях вітру 4 – 5 м/с становить, наприклад, 2 кВт при довжині лопаті основного ротора 2м.

Вітроенергетична установка може працювати як самостійно, так і в комплексі із сонячною енергетичною установкою та дизельним генератором.

Розроблена сонячна енергетична установка з поворотною платформою складається з масиву фотоелектричних панелей, контролера з реалізацією МРРТ-алгоритмів, інвертора та двокоординатного пристрою відстеження положення сонця, який, у свою чергу, складається з датчика положення сонця, контролера та електроприводів, що змінюють просторове положення масиву фотоелектричних панелей.

Генерована електрична енергія також може бути передана до загальної мережі або використана для заряджання акумуляторів.

Поворотна платформа сонячної енергетичної установки

Застосування такої системи дозволяє підвищити генерацію електричної енергії до 40 % у порівнянні зі стаціонарними сонячними енергетичними установками за рахунок постійного забезпечення оптимального кута падіння сонячних променів на панель.

Розроблені сонячні та вітроенергетичні установки можуть бути застосовані для забезпечення електричною енергією комунальних навчальних та медичних закладів, державних установ, індивідуальних домогосподарств, фермерських господарств, тощо. Генерована ними електрична енергія може бути спрямована на зменшення енергоспоживання з централізованої електромережі, організацію автономного освітлення, організацію резервного або автономного енергопостачання тощо.

Виготовлення вказаних сонячних та вітроенергетичних установок здійснюється на базі Національного авіаційного університету.

([вгору](#))

Додаток 44

20.02.2018

Обнаружен способ заряжать мобильники из воздуха

Инженеры из Массачусетского технологического института (США) разработали устройство, которое способно вырабатывать электричество из атмосферы ([Национальная академия наук Азербайджана](#)).

Данное приспособление функционирует на основе ежедневных колебаний температуры окружающей среды. Если разница дневной и ночной температуры составляет 10 градусов Цельсия, то оно вырабатывает 1,3 мВт энергии и 350 мВ потенциала. Этой энергии хватит, чтобы обеспечить работы простых датчиков и средств связи.

Устройство сделано из металлической пены из меди и никеля, покрытой слоем графена и наполненной специальным воском. Одна сторона прибора выделяет тепло, а другая – накапливает. Такие колебания температур

позволяють виробувати електроенергію. Учені розказали, що цей термальний резонатор має найвищу теплову інерцію.

В найближче час учені намірені провести дослідження, направлені на збільшення потужності пристрою, щоб забезпечити можливість заряджати мобільні пристрої, в тому числі смартфони. Спеціалісти заверили, що в майбутньому термальний резонатор допоможе електрифікувати віддалені регіони.

[\(вверх\)](#)

Додаток 45

Карпенко М.

«Стан і проблеми боротьби з плагіатом в українській освіті».

Аналітична записка

...**Міжнародна практика впровадження принципів академічної доброчесності**, складовою частиною якої є боротьба з проявами плагіату, вже кілька десятиліть тому почала оформлюватись на інституційному рівні. До прикладу, ще в жовтні 1992 р. у США був заснований Центр академічної доброчесності для боротьби з шахрайством, плагіатом та академічною недоброчесністю у вищій освіті. У 2010 р. Центр офіційно набув статусу міжнародного (International Center for Academic Integrity – ICAI)¹. Організація працює на шести континентах більш як у двадцяти країнах. Членство в ICAI поширюється на організації, академічні спільноти, викладачів, адміністраторів, студентів та співробітників установ-учасників. ICAI пропонує оцінювальні послуги, ресурси та консультації своїм членам, а також щорічно проводить міжнародні конференції з питань академічної доброчесності ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

У Європі під егідою ЮНЕСКО у 2004 р. відбулась міжнародна конференція з питань академічної доброчесності, за результатами якої було прийнято Бухарестську Декларацію з етичних цінностей та принципів вищої освіти у Європейському регіоні. В Декларації наголошено, що цінності та етичні стандарти, які підтримують і розвивають сучасні університети не тільки мають вирішальний вплив на академічний, культурний та політичний розвиток своїх вчених, студентів та персоналу, але також допомагають формувати моральні контури суспільства в цілому. Відтак, університети повинні брати відповідальність та вживати заходів для сприяння досягненню найвищих етичних стандартів. Ключовими цінностями академічної спільноти зазначені чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та підзвітність. Ці цінності мають вирішальне значення для забезпечення ефективного навчання та якісного дослідження. Забезпечення справедливості в навчанні, оцінка студентів, дослідження, просування персоналу та будь-яка діяльність, пов'язана з присудженням ступенів, повинні базуватися на

---

¹ International Center for Academic Integrity [Електронний ресурс] // Official website. – Режим доступу: <http://www.academicintegrity.org/icai/home.php>

законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних та об'єктивних критеріях².

Існують також успішні моделі підтримки академічної доброчесності на рівні окремих навчальних закладів. Так австралійський Кертінський Університет (Curtin University) зобов'язує усіх нових студентів на початку навчання виконати програму курсу академічної доброчесності (Academic Integrity Program). Мета програми – допомогти студентам ознайомитись із концепцією академічної доброчесності, цінностями Університету та його очікуваннями від них як членів університетської академічної спільноти.

Програма дає студентам інструменти для успішного подолання складних ситуацій, які можуть загрожувати їхній академічній доброчесності. Теми включають етику, цінності Університету, культуру посилань, плагіат, шахрайство, помилкові вчинки та можливі наслідки³. На сайті Університету існує окрема сторінка, присвячена академічній доброчесності та університетській політиці із запобігання плагіату, де розміщені Керівництво із запобігання плагіату для студентів, Правила коректного цитування, оформлення посилань, складання списку використаних джерел тощо⁴.

[Повний текст](#)
(вгору)

Додаток 46

05.02.2018

Впервые в Армении создана неформальная сеть бизнес-ангелов в сфере науки и технологий

Впервые в Армении по инициативе Фонда науки и технологий Армении (Foundation for Armenian Science and Technology – FAST) создана неформальная сеть бизнес-ангелов в сфере науки и технологий (Science and Technology Angels Network – STAN), сказал журналистам исполнительный директор Фонда А. Оруджян ([АМИ «Новости-Армения»](#)).

По его словам, основной целью бизнес-ангелов STAN станет стимулирование совместных инвестиций в армянские стартапы, которые работают в сфере науки и технологий, а также внедрение в стране лучшего международного опыта.

«Инициатива консолидировала 18 инвесторов и предпринимателей из Армении и зарубежья – России, США (Нью-Йорк, Лос-Анжелес, Бостон), которые осуществляют не только финансовые вложения, но и предоставят

---

² The Bucharest Declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe Region [Електронний ресурс] // Independent Kazakh Agency for Quality Assurance in Education. – Режим доступа: <http://iqaa.kz/en/bologna-process/the-main-documents-of-the-bologna-process>

³ Academic Integrity Program [Електронний ресурс] // Curtin University. – Режим доступа: <http://academicintegrity.curtin.edu.au/students/AIP.cfm>

⁴ Academic Integrity [Електронний ресурс] // Curtin University. – Режим доступа: <http://academicintegrity.curtin.edu.au/>

необходимые консультации, выступят в качестве менторов проектов и окажут содействие в налаживании последующих контактов», – сказал А. Оруджян.

Он отметил, что содействие будет оказываться стартапам, которые уже приступили к реализации своей идеи, но столкнулись с определенными финансовыми или прочими проблемами в своем последующем развитии.

При этом стартап должен иметь свою идею, предпринять определенные шаги по ее реализации, достичь определенных успехов, иметь свои наработки и представить бизнес-план по последующему развитию.

На начальной стадии STAN будет готов оказать поддержку 3–5 компаниям в год, после чего рамки расширятся. Будут рассматриваться стартапы из четырех сфер – микроэлектроника (microelectronics), наука о данных и информационные технологии (data science and IT), биотехнологии (biotechnologies), прогрессивные материалы или материаловедение (advanced materials), которые будут в том числе, предполагать аспекты научных разработок, применения искусственного интеллекта, автоматизации машин и прочее.

«Мы ставим акцент на привлечение финансовых средств в науку, тем самым создавая для ученых возможность коммерциализации своих исследований, проектов и наработок, а также выхода на международные рынки», – сказал А. Оруджян.

В первые четыре года деятельности сети ежегодное вложение каждого из участников будет составлять 10 тыс. долл., а после пятого года деятельности структуры – 20 тыс. долл. Фонд FAST будет обеспечить контакты между ангельской сетью и стартапами, проводить презентации для поиска инвесторов (pitching) и другие мероприятия, предоставлять юридическое содействие и проводить комплексную оценку стартапов.

[\(вверх\)](#)

Додаток 47

02.03.2018

Презентація нових видань Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво»

27 лютого 2018 р. у приміщенні Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» відбулася презентація нових видань Державної наукової установи (ДНУ) «Енциклопедичне видавництво», до якої долучились і вчені НАН України ([Національна академія наук України](#)).

У заході взяли участь голова Головної редакційної колегії «Великої української енциклопедії» академік В. Локтев, директор ДНУ «Енциклопедичне видавництво» доктор історичних наук, професор А. Киридон, доктор історичних наук, професор С. Кульчицький (Інститут історії України НАН України), доктор політичних наук, професор Г. Зеленко (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені

І. Ф. Кураса НАН України), кандидат юридичних наук, професор І. Усенко (Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України), заступник директора ДНУ «Енциклопедичне видавництво» доктор історичних наук О. Любовець, представники Державного комітету телебачення і радіомовлення України, ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова», інші провідні науковці, викладачі вітчизняних вищих навчальних закладів, представники ЗМІ.

Під час презентації колектив «Енциклопедичного видавництва» представив тематичні словники, у яких перераховано гасла з кількох наукових напрямів, за якими замовляються статті для «Великої української енциклопедії», а саме: «Історичні науки» (Історія України. Всесвітня історія), «Юридичні науки», «Біологія», «Політичні науки», «Фізичне виховання і спорт».

Наукові видання підготовлено з метою систематизації, категоризації та узагальнення інформативного матеріалу із зазначених наукових напрямів. Вони призначені для викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться енциклопедистикою та процесом укладання енциклопедій, а також здійснює наукові дослідження в галузі історії, правознавства, біології, екології та охорони природи, політології, фізичної культури й спорту.

Відкриваючи захід, директор ДНУ «Енциклопедичне видавництво» А. Киридон підкреслила важливість цієї події і зазначила: «Будь-яке поняття, будь-який термін фактично оприявнює епоху, терміни унаочнюють наші зміни. Змінюється суспільно-політичний дискурс – і змінюється методологічний фокус дослідження понять».

Голова Головної редакційної колегії «Великої української енциклопедії» академік В. Локтев у своєму виступі розповів про труднощі, що виникають при підготовці видання, а також наголосив на важливості створення його електронної версії.

«Словник – це основа будь-якої енциклопедії, її обличчя, її маркер, який відрізняє цю енциклопедію від інших енциклопедій. І створення реєстру словника будь-якої енциклопедії – це надзвичайно важлива, відповідальна та достатньо складна робота. Від якості такого словника залежить і якість самої енциклопедії», – зауважила заступник директора ДНУ «Енциклопедичне видавництво» О. Любовець.

Відео презентації можна переглянути за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=wn-V6w45sy8>.

Додаткову інформацію про захід шукайте на сайті «Енциклопедичного видавництва»: <https://goo.gl/qcQFpY>.

Довідково. Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» – установа у сфері наукової, інформаційної та видавничої діяльності, що підпорядкована Державному комітету телебачення та радіомовлення України і є правонаступником Державного підприємства «Всеукраїнське державне спеціалізоване видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана.

Головне завдання Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» – підготовка «Великої української енциклопедії», універсального довідкового видання. Спільними зусиллями співробітників державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» та авторського колективу материкової і діаспорної України енциклопедія готується у двох версіях: як багатотомне видання (ВУЕ) і як сучасний довідковий онлайн-сервіс (e-ВУЕ). Науково-методичний супровід проекту забезпечують науковці НАН України.

Видання ВУЕ здійснюється відповідно до Указу Президента України «Про Велику українську енциклопедію» від 2 січня 2013 р. № 1/2013; Указу Президента України «Питання підготовки та видання Великої української енциклопедії» від 12 січня 2015 р. № 7/2015; Постанов Президії НАН України (2013–2017).

([вгору](#))

Додаток 48

03.03.2018

Презентація наукових видань Інституту всесвітньої історії НАН України

22 лютого в Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського відбулася презентація наукових видань Інституту всесвітньої історії НАН України ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Для учасників зустрічі була проведена спеціальна ознайомча екскурсія бібліотекою, а саме з її фондами та каталогами.

Вітальне слово проголосили В. Попик, директор Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського, доктор наук, професор, член-кореспондент НАН України та А. Кудряченко, директор Інституту всесвітньої історії НАН України, доктор наук, професор, заслужений діяч науки та техніки України.

Під час зустрічі К. Лобузін, директор Інституту інформаційних технологій НБУВ, доктор наук із соціальних комунікацій, представила для гостей наукові ресурси НБУВ, що можуть бути у нагоді для науковців, зокрема інформаційний портал «Наука України: доступ до знань».

Також Ю. Половинчак, керівник Національної юридичної бібліотеки НБУВ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, репрезентувала напрями наукових та інформаційно-аналітичних розробок Центру досліджень соціальних комунікацій.

А. Кудряченко окреслив широке коло наукових інтересів інституту та звернув увагу присутніх на видання, присвячене 25-й річниці Державної установи «Інституту всесвітньої історії Національної академії наук України» і 100-річчю Національної академії наук України, де представлена інформація про установу, її структуру, історію, діяльність, здобутки, результати

виконаних науково-дослідних робіт, а також перелік наукових публікацій її співробітників.

А. Бульвінський розповів історію створення Енциклопедії «Країни світу і Україна». У першому томі видання «Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа» подаються універсальні та науково вивірені матеріали про історію цих країн. Родзинкою видання є порівняння території України щодо інших країн Європи. Отже, з чого можемо зробити висновок, що нам є чим пишатися.

([вгору](#))

Додаток 49

07.03.2018

До складу Національної академії наук України обрано нових членів

7 березня 2018 р. відбулася сесія Загальних зборів НАН України, під час якої було обрано дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів НАН України ([Національна академія наук України](#)).

Як поінформував присутніх президент Національної академії наук України, академік Б. Патон, до нинішніх виборів Президія НАН України, з урахуванням положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо граничної чисельності членів Національної академії наук України у 200 академіків і 400 членів-кореспондентів, оголосила 22 вакансії академіків і 69 вакансій членів-кореспондентів з 84-х спеціальностей.

«В основу розподілу вакансій за відділеннями та визначення спеціальностей було покладено прагнення забезпечити пріоритетний розвиток фундаментальних наук, передусім за тими напрямками, де українські вчені мають результати світового рівня. Безумовно, першочерговою умовою була наявність за кожною спеціальністю гідних кандидатів до обрання, і не лише в інститутах нашої Академії, а й у вітчизняних вищих навчальних закладах, галузевих наукових та науково-технічних установах. Важливо також, аби, обираючи нових членів, наша Академія не обмежувалася переважно Києвом, а й дбала про посилення науки в інших регіонах держави, і я вважаю, що цю необхідність наші відділення в процесі виборів врахували», – зазначив президент НАН України.

Про значний інтерес наукової громадськості до цих виборів свідчить, за його словами, високий конкурс претендентів. Так, на 22 вакансії академіків було висунуто і зареєстровано 60 кандидатів, тобто майже троє на одне місце, на 69 вакансій членів-кореспондентів – 229 кандидатів, або ж більше трьох на одне місце.

Із висунутих кандидатів 219 є працівниками установ НАН України. Це – 75,7 % від загальної кількості претендентів. 70 осіб (24,3 %) представляли вищі навчальні заклади, наукові установи різного відомчого підпорядкування й інші організації. Усе це свідчить про те, що попри складні умови сьогодення, авторитет Національної академії наук України в суспільстві

залишається високим і відбиває її значення як найвищої наукової установи держави.

Список висунутих кандидатів було своєчасно, більш ніж за місяць до виборів, опубліковано у пресі й електронних засобах масової інформації для громадського обговорення, в якому взяли участь ради наукових установ, вищих навчальних закладів, окремі провідні вчені як України, так і інших держав, від яких надійшло кілька тисяч відгуків про наукову діяльність кандидатів. Згідно з нашим Статутом уся підготовка до виборів відбувалася в умовах повної відкритості та свободи обговорення кандидатур. На вирішальній стадії виборної кампанії – загальних зборах відділень – також було створено всі умови для вільного обміну думками, критичних виступів, пропозицій, що безумовно сприяло здійсненню найбільш обґрунтованого, об'єктивного й незалежного вибору.

Коротко характеризуючи склад кандидатів у члени НАН України, обраних загальними зборами відділень, академік Б. Патон поінформував, що це – 22 кандидати в академіки і 68 – у члени-кореспонденти.

З 22 кандидатів у академіки 19 – працівники НАН України, двоє – вчені, які працюють у вищих навчальних закладах країни, один кандидат представляє іншу наукову установу. Серед 68 кандидатів у члени-кореспонденти 54 працюють в установах Національної академії наук України, 12 – у вищих навчальних закладах і двоє – в галузевих та інших організаціях. В підсумку: серед кандидатів до обрання у члени НАН України 81 % були співробітниками наукових установ Академії, 15,5 % – представниками вищої школи і 3,5 % – вченими, які працюють в галузевих та інших установах і організаціях України.

18 кандидатів в академіки і 42 – у члени-кореспонденти працюють у Києві. Це складає 66,7 % від загальної кількості всіх кандидатів у члени НАН України. Двоє кандидатів в академіки працюють у Харкові і двоє – у Львові. Серед кандидатів у члени-кореспонденти було 9 осіб – із Харкова, чотири – з Дніпра, по троє – зі Львова й Одеси і по одному – з Миколаєва, Івано-Франківська, Тернополя та Слов'янська Донецької області. Таким чином, у регіональних наукових центрах працює 33,3 % всіх обраних кандидатів у члени Національної академії наук України.

Середній вік академіків НАН України напередодні виборів склав 77,3 року, членів-кореспондентів – 71 рік. Середній вік обраних кандидатів в академіки НАН України складає 65,1 року, тобто є на 12 років меншим, ніж досі, а кандидатів у члени-кореспонденти – 63,4 року, що на 7,5 років менше, ніж до цього часу.

Серед обраних кандидатів у члени Академії – 9 жінок. Це більше, ніж було обрано на будь-яких попередніх виборах за весь час існування НАН України. Що стосується нинішнього персонального складу Академії, то наразі жінок трохи більше 2 % серед академіків і близько 9 % – серед членів-кореспондентів, а разом – 6,6 % від загальної кількості членів Академії.

Потому про результати виборів, що пройшли на загальних зборах відділень НАН України, присутнім доповіли академіки-секретарі цих відділень.

Після заслуховування й обговорення виступів відбувся фінальний етап виборів до складу Національної академії наук України. За підсумками таємного голосування [обрано](#) 21 академіка та 67 членів-кореспондентів НАН України.

([вгору](#))